

Evangelio según

SAN MATEO

Náa'a nawérrinaibimica Cristo béecha sánamica
(Lc 3:23-38)

- 1** ¹ Liáni áabai lista nashínaa náa'a Jesucristo wérrinaimica, rey David cúuleemi ya Abrahám.
- ² Abrahámcala Isaac sáljinaa,
Isaac Jacob sáljinaa,
Jacob Judá sáljinaa ya náa'a libécanata náajcha náa'a líshiibimica.
- ³ Judá Fares ya Zérah sáljinaa, natúwa nárra Tamarca.
Fares Esrom sáljinaa,
Esrom Arám sáljinaa.
- ⁴ Arám Aminadab sáljinaa,
Aminadab Nahasón sáljinaa
ya Nahasón Salmón sáljinaa.
- ⁵ Salmón Booz sáljinaa, rucúulee ruá'a Rahab;
Booz Obed sáljinaa, rucúulee ruá'a Rut.
Obed Isaí sáljinaa.
- ⁶ Isaí rey David sáljinaa.
Rey David Salomón sáljinaa, ne ruá'a Salomón túwaca ruyáwa líinumi liá'a Uríasca.
- ⁷ Salomón Roboam sáljinaa,
Roboam Abías sáljinaa,
ya Abías Ása sáljinaa.
- ⁸ Ása Josafat sáljinaa
ya Josafat Joram sáljinaa
ya Joram Uzías wérrimi.
- ⁹ Uzías Jotam sáljinaa náimi,
Jotam Acáz sáljinaa
ya Acáz Ezequías sáljinaa.

¹⁰ Ezequías Manasés sálijinaa,
Manasés Amón sálijinaa
ya Amón Josías sálijinaa.

¹¹ Josías Jeconías sálijinaa ya náa'a léenajinaibimi, liyáali éerrimi
natée'inaami israelítabini preso Babiloniala.

¹² Liáwinaami liá'a presocaica, Jeconías Salatiel sálijinaa ya Salatiel
Zorobabel sálijinaa.

¹³ Zorobabel Abihud sálijinaa,
Abihud Eliaquim sálijinaa
ya Eliaquim Azor sálijinaa.

¹⁴ Azor Sadoc sálijinaa,
Sadoc Aquín sálijinaa
ya Aquín Eliud sálijinaa.

¹⁵ Eliud Eleazar sálijinaa,
Eleazar Matán sálijinaa
ya Matán Jacob sálijinaa.

¹⁶ Jacob José sálijinaa, liá'a Joséca rúnirrimi ruá'a Maríaca,
ya ruyá litúwa liá'a Jesúsca, liá'a wáni jí'inaa Mesíasca.^a Ne jócani
yáa náajcha wáacoo újnibii.

¹⁷ Néenee wacába catorce generaciones Abrahám néenee, cáashia líinu
David néerra; David néenee áabata catorce generaciones, natée'inaami
israelítabini preso Babiloniala, ya áabata catorce néenee presoquictami
náa'a israelítabinica cáashia lijiácoo liá'a Mesíasca.

Jesús jiáctau

(Lc 2:1-7)

¹⁸ Quééchanacu'inaa Jesucristo jiácoo cháji'i: Ruá'a María litúwaca
comprométechoo rucásacoo liájcha liá'a Joséca. Libéecha'inaa nayá
náajcha wáacoo, náa léenaa quéenibi ruyá Espíritu Santo dánaniyu.

¹⁹ Litáaniaca'ee ruájcha, liá'a José washiálicuerri saícaica, jócai liwówa
chóniwenai yáa léenaa rufiwanaa, jáiwa'ee liwówai limáaca ruyái
cabáyainta. ²⁰ Néenee nácula lipénsaa linácu liáni, báqueerri ángel
Dios shínaa íyadau lirrú dajuíshi rícueji, limá lirrú: “José, rey David
táqueerrimi, ucáarru jitée María újni jíinucaa, léecaa liárre yéerri ruáwi
rícu ruwáaliani Espíritu Santoyu. ²¹ María rucúlicuminaa rucúleujoo,
jiáminaa lijí'inaa Jesúsjo, liyáca wásedeerri'inaa lishínaa chóniwenai
najíconaa yúchau.” ²² Quínínama liáni bésuneerrii quéewique'e licúm-
pliacoo, liá'a Wawácali máyu'umica linúma licuéji liá'a íiwadedeerri Dios
chuáni báinacumi, limá'inaa:

^a **1:16** Cháwa limá Cristo hebreo chuániyu, cháí wówa limá lécchoo ‘Liá'a Dios níwani
quéewique'e liwánacaala’.

23 “Báquetoo miyácau jócau cúnusia máachu,
 quéenibiminaa rumáacacoo ya ruwáalia báqueerri rucúuleu,
 náani'inaa jí'inaa Emanuel”
 (liwówau'u limáca: “Dios wáajcha”).

24 Néenee licáwia'inau liá'a Joséca, liméda léjta Dios shínaa ángel máyu'u lirrú, lirrishibia María línuyu. 25 Ne jócau limáa yáajcha, cáashia rucúlicu liá'a rucúuleecoo quéechanacu sáica, liá'a José yáni jí'inaa JESÚS.

Áabi chóniwenai cawíteeni mawí déecucha sána ínuenai nacába Jesús

2 1 Jesús jiá'inau lirrúcu liá'a Belénca, yéerri áabai cáinabi íta'aa jí'ineerri Judea, liyáali éerri Herodes máanuica jái reycái. Néenee náinu Jerusalén néerra áabi chóniwenai cawíteeni mawí, ínuenai cáiwia jiáctejcoo, nashínaa tráawajo éewidenaiu sáalii nácu 2 Nasáta'ee néemiú: “¿Tanácucha liyá léji liá'a jiéirricoo judíobinica shínaa rey'inaaca? Níwata wacábacaala sáalii jiácoo, wayá éebidenai wacába lijíacalawai, tánda wáiiinu wáa lirrú sáicai.” 3 Liá'a rey Herodes éemi'inaa liáni, néenee urrúni liwówa léemicani, chacábacanaa nabésunacoo quinínama náa'a chóniwenai yéena Jerusalén rícu. 4 Néenee rey wána namáida nayá quinínama náa'a sacerdote wácanaica, ya náa'a éewidenai ley shínaaca, ya lisáta léemiú nayá táshia nácucha'inaa lijíáu jiliá'a Mesíasca. 5 Néenee namá lirrú: “Liyá jiéirri'inau Belénca rícu, Judea cáinaberra íta'aa, chácate litánaca liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacumi limá'inaa:

6 Ne jiyá chacáalee Belén, liá'a cáinabi Judea shínaa, áawita píituirri jiyá,
 máanuiminaa jíiwana médacojoo náibicha náa'a chacáalee máanui namánica líta'aa liáni cáinabica;
 jiniwata jibichaminaa lijíáu báqueerri wánacaleerri bánuerri'inaa nanácu náa'a nushínaa chóniwenai náa'a israelítabinica.”

7 Néenee Herodes máida nayá cabáyainta náa'a cawíteeni mawí déecucha sána, jáiwa liá léenaa narrícueji liá'a éerri sáica nacába'inaami rujiáctamicoo ruá'a sáalii. 8 Néenee libánua nayá Belénra ya limá nalí: “Yáau néerra isátada éemiú sáica linácu liárta samálitaca; jáicta ínu linácujuu, íiwa nulíjoni, quéewique'e nuáacoo nuá lirrú sáicai léchhojoo.”

9-10 Néenee nanísa'inaa néemi limáyu'u liá'a reycá, jáiwa náawai Belénra. Quéecha'inaami néejoocoo nacába ruá'a sáliica, sáicta wéerri nawówa, níwata rujínacalau ruácoo nabéecha, cáashia líinu quirrácu yáctalaca, jáiwa rubáruawai liwícau. 11 Néenee nawáruawai cúta lícula, jáiwa nacába liá'a quirrácuaca María yáajcha, ruá'a litúwaca; néenee natúyau lirrú náaque'e lirrú sáicai. Jáiwa naméecu nashínaa cajón natéeni náacoo, jáiwa ná lirrú oro, ya áabai sáictai juménibee jí'ineerri

incienso, ya áabata juménibee jí'ineerri mirra. ¹²Liáwinaami Dios íiwa nalí dajuíshi rícueji jócubeecha néejoo Herodes néenee, níwata Dios yáirri léenaa Herodes wówai líinua liá'a quirrácua; néenee néejoowai nashínaa cáinabi ítalau áabai injíbaa rícu.

Cánaquenaiu Egiptola náa'a José ya María, Jesús yáajcha

¹³Quéecha'inaa náacuwai náa'a yáine léenaa, néenee José cába báqueerri ángel Dios shínaa dajuíshi rícueji, ángel ma lirrú: “Jibárroo jiwína liárta samálitaca litúwa yáajchau, jicánacau Egipto shínaa cáinabi íta, jimáacau néerrajoo cáashia nufiwa jirrúni, níwata Herodes wówairri libánua namúrru liárta samálitaca náiiinuaque'ini.” ¹⁴Néenee licáwíacuwei libárruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchau táayee lijíáu Egipto néerra, ¹⁵Namáacau néerrai cáashia máanali liá'a Heródesca. Cháwa lijíacuwei léjta limáyumi liá'a wawácalica linúma licuéji liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacumi, limá'inaa: “Numáidami-naajoo nucúuleu Egiptoeji.”

Herodes wána náiiinua náa'a sáamanaica

¹⁶Ne Herodes yá'inaa léenaa nachálujueda liyá náa'a yáine léenaa, néenee íiwirri wérri liwówa, liwána náiiinua quiniinama náa'a sáamanai máachuca wáalienai chámai camuí cáinacula yéenai Belén rícu, ya quini-nama narrícu náa'a chacáaleeca yéenai Belén téjei. Liwána náiiinua nayá léjta éerrimi náiiwa'inaa lirrúni náa'a yáine léenaa^b. ¹⁷Cha licúmplia-cuwei liá'a limánimica liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacumi jí'ineerri Jeremías, limá'inaa:

¹⁸Néemi'e áabau wítama líta'aa liá'a Ramá^c néeni,
íchenai wérri cáiwinaa,
ruyáwoo Raquelbinica íchanenai nanácueji náa'a
natáqueenai'inaaca,
jócau índa sáicta naméda ruwówa,
níwatajani máanalicai.

¹⁹Liáwinaami máanali'inaami Herodes, néenee báqueerri ángel Dios shínaa, íyadau Josérro dajuíshi rícueji chalé'e Egiptola. ²⁰Limá lirrú: “Jibárroo, jiwína liárta samálitaca litúwa yáajchau, jéjoo jíacoo Israel shínaa cáinabi íta, máanlica náa'a wówainaimi náiiinua liárta samálitaca.” ²¹Néenee libárruawai liá'a Joséca, liwína liá'a samálitaca litúwa yáajchau, léejoo Israel shínaa cáinabi íta. ²²Ne liá'inaa léenaa Arquelao wánacaala Judea néeni, liáarrumirra liá'a Heródesca lisálijinaa, néenee

^b 2:16 Herodes pénsa'ee lirrúwoo liwánacta'ee náiiinua liá'a samálita Jesúsca jócubeecha ta reyni. ^c 2:18 Ramá áabai chacáalee pítuimi yéerri urrúni Belénru, níwata linácueji Mateo máni licúni.

cáarru liácoo néerrai liá'a Joséca. Quéecha'inaa Dios fiwa lirrú dajuíshi rícueji, néenee liáu lirrícula liá'a cáinabica jí'ineerri Galilea. ²³Ne líinu'inaa néerrai, néenee liáu liyá áabai chacáalee rícu jí'ineerri Nazaret. Cha licúmpliacuwai liá'a namánimica náa'a íiwadedeenai Dios chuáni báinacumi, namá'inaa náaque'e líjí'inaa Nazaret néeni sái.

Liá'a Juan Bautista wáunamactalaca

(Mr 1:1-8; Lc 3:1-9,15-17)

3 ¹Íchaba camuí liáwinaami líyadau liá'a Juan Bautístaca á'a cáinabi Judea shínaa wáunamactalaca; néerra chóniwenai yáau néemi lirrú. ²Lichuáni rícuejiu limá'ee: “¡Éejoo Diosru, jiníwata liá'a Dios wánacaa-lactalaca urrúniyil!” ³Léewa Juanja líerra Dios máni jinácucha lirrú liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaíasca:

“Báqueerri chóniwerri máidada á'a wáunamactalaca:

‘Ichúni iyáu libéecha quéewique'e irríshibia wawácali jáicta líinui’,” Léjta nachúni iníjbaa libéecha liá'a chóniwerri cawéni íinuerrí'inaaca.

⁴Juan íibala yáairri caméeyu íchunayu, libájini líwali rícu áabai íima-naayu; ya líiya langosta, újni irríchu máanuica ya máaba yáamitu. ⁵Náa'a chóniwenai Jerusalén néeni sánaca, ya íchaba wérri náa'a yéenai Judea téjei, ya náa'a yáanaí urrúni méeda jí'ineerri Jordán najíáu néemicani. ⁶Náiiwanaa najíconau chóniwenai náneewa Diosru ya Juan báutiseerri nayá á'a méeda jí'ineerri Jordán.

⁷Ne Juan cába'inaa íchaba náa'a fariséobinica ya saduceobinica, náiiinu liyáctala quéewique'e Juan báutisa nayá, limá nalí: “¡Áai cawálai táqueenaimi! ¿Tána ma irrúi iwásedacaala'inau liúcha liá'a carrúnatabeeca máanui wérrica urrúniyaca? ⁸Imédau sáica, chacábacanaa quéewique'e nacábacani icúcani éejuacoo Diosru, ⁹ya jócu imá irrúwoo iyá jájiu: ‘Jócu cáarru wacába liá'a Dios shínaa carrúnatabeeca, níwata wayá Abrahám táqueenaimi’; Dios éewerri liá irrú carrúnatabee, liyácta rúnaa Abrahám táqueenaimi, liyá éewerri liquénuda nayá matuínaami íibicha áawita íiba íibicha. ¹⁰Léjta báqueerri washiálicuerri liwínacta lishínaa chúushiu, liwíchuaque'e áabai áicuba yáirri lítau, ya liúca chichái rículani jócta liá lítau sáica, chacábacanaa Dios yáairri urrúni quéewique'e liá lirrú carrúnatabee liá'a jócai chúni liwíteu. ¹¹Nuyá, yáawaiyi, nubáutisa shiá-taiyu quéewique'e numáida iyá éejuacoo Diosru; ne liá'a íinuerrí'inaa nuíshiirricu, yáirri'inaaminaa irrú Espíritu Santo, quéewique'e icámbia iwítee yáayu'u yáminaa liá'a nalí carrúnatabee náa'a jócani éebida infierno shínaa chicháiyu. Liyá mawí cadánani núcha, jiní báawita nutéeyu'inaa lishínaa cotiza. ¹²Liá'a wawácalica léjta washiálicuerri cáabanacai téerri licáaji ricúu lipálaniu, quéewique'e lisárraa lishínaa trigo, ya licháquidaque'e máashiibee yúcha. Liwáaliaminaa lishínaa trigoca liáarrui rículau, ne léemaminaa liá'a máashiibee chichái ricúla

jócai chácacajiu. Chacábacanaa Dios shírri náa'a chóniwenai machácanini wítee ya táminaa léema'inaa náa'a chóniwenai jócani éebida áabai chichái ricúla jócai chácacajiu.”

Jesús báutisactau
(Mr 1:9-11; Lc 3:21-22)

¹³ Jesús yáau Galilea néenee méedala jí'ineerri Jordán, Juan yáctalaca, quéewique'e Juan báutisacani. ¹⁴ Quéechanacu Juan jócai wówai libáutisacani, limá lirrú:

—Nuyá jócai saícanata báutisa jiyá, jiyáwata arrúnai'inaata báutisa nuyá.

¹⁵ Jesús éeba'ee:

—Jimáaca cha nírra íchaitaa, ne jiníwata arrúnaa wacúmplia quinínama liá'a saícaica Dios náneewa.

Néenee Juan áabenama liyá. ¹⁶ Ne liyáalimi Jesús báutisa'inau, lijiáu shiátai yáacucha, jáiwa éerri méecu lirrúi, licába'ee liá'a Espíritu Dios shínaaca, yúrrucoo linácula jicá'a áabai paloma. ¹⁷ Néenee léemi'e áabai chuánshi áacaiji, máirri'e: “Léwa nucuúlee canífinai nucábaca, saícta nuwówa liájcha.”

Wawásimi énederri Jesús
(Mr 1:12-13; Lc 4:1-13)

4 ¹ Liáwinaami libáutisa'inaa liá'a Jesúsca, Espíritu Santo litée liyá wáunamactala jiníctala yáairri, quéewique'e Wawásimi énedacani. ² Cuarenta éerri Jesús jócai íya, ya cuarenta táayebee, liáwinaami sáamu liwówai. ³ Wawásimi rúniu lirrú lénedaque'e liyá, limá lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jiwánate nanáawacoo náani íibaca íyacaishiyu.

⁴ Néenee Jesús éeba'ee:

—Jóca'inaa numéda. Liá'a tánerricoo máirri: ‘Jócai bácai íyacaishiyu cáwi liá'a washiálicuerri, cáwica liyá lécchoo liyú liá'a Dios chuáni jiéirricoo linúma licuéji.’

⁵ Liáwinaami, Wawásimi téé liájcha Jesús lirrícula liá'a chacáalee majíconaa jí'ineerri Jerusalén, libárruedani templo máanui númacua íta'aa.

⁶ Limá'ee lirrú:

—Yáawaicta Dios Cúulee jiyá, jicáteu cáinacula, jái tánacuwai,
‘Dios bánuaminaa lishínaa ángelbini jinácu'inaa,
nawínaque'e jiyá nacáaji rícuu,
jócubeecha jíinua jíibau íiba nácula.’

⁷ Néenee Jesús ma lirrú:

—Jócai'inaa numéda. Jái tánacuwai lécchu, ‘Ujiméda carrúnatai quéewique'e jéneda wawácali litúyaque'e jiyá.’

⁸Néenee Wawásimi téé liyá báaniwai áabai dúuli áacai wérri ítala, liyada lirrú quinínama chacáalee cáinabi íta sána, saíctani wérri cawéni-namani. ⁹Limá lirrú:

—Nuá jirrú quinínama léju liéni, jitúyactau jitájeda jinániu nulí jiá nulí saícai jiwówa yáajchau.

¹⁰Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Jócai'inaa numéda. Jidánau núcha, Wawásimi, jái tánacuwai: 'Jiméda lirrú saícai jiwówa yáajchau liá'a jiwácali Diosca, jishírrueda lirrú bácai.'

¹¹Néenee Wawásimi shírriu Jesús yúcha, jáiwa ángelbini ínuenai nashírrueda lirrú.

Jesús cháneerri liméda lishínaa tráawaju Galilea rícu

(*Mr 1:14-15; Lc 4:14-15*)

¹²Néenee Jesús éemi'inaa naníqui Juan cuíta manúmai rícula, léejoo Galilea cáinaberra ítala. ¹³Ne jócu limáacau Nazaret á'a liyáctamica, jócta liáu liyáca Capernaúm chacáalee rícula, litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Galilea, nayácta náa'a tribu Zabulón shínaa ya Neftalí. ¹⁴Liáni bésuneerriu quéewique'e licúmpliacoo liá'a litánani liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaíasca:

¹⁵ “Cáinabi lishínaa liá'a Zabulón ya Neftalí,
bajiála Jordán, manuá tácoowa:
Galilea nayácta náa'a jócani éebida.”

¹⁶ Náa'a chóniwenai jínanenai'inaacoo catáwacabee jirrícu,
nacábaminaa áabai jucámarrabee^d máanui;
áabai jucámarrabee úcuni nalí náa'a yáainaimi catáwacabee jirrícu
máanalinimica.

¹⁷Néenee liyáali Jesús lichánau líiwadeda nalí: “Éejoo Diosru, jiníwata Dios wánacaalactalaca jái urrúnicaí.”

Jesús máida cuatro catésucanica

(*Mr 1:16-20; Lc 5:1-11*)

¹⁸Jesús jínaneerriu litácoowa liá'a manuá jí'ineerri Galilea, jáiwa licábai chámata washiálicuenai néenajinai wáacoo: báqueerri liá'a Simónca, Jesús yáni'inaa jí'inaa Pé'eru, ya liá'a báqueerrica Andrés. Náani catésucani, yúquenai nayá nashínaa máayau manuá yácula.

¹⁹Jesús má'ee nalí:

—Yáau nuájcha, numédaminaa iyá cáindacani'inaa chóniwenai Diosru.

²⁰Liyáalimi namáaca nashínau máayamui, jáiwa náau liájchai.

^d **4:16** *Jucámarrabee*. Áani táanierri liyá linácu Jesúsca, ya lichuáni wásedeerri'inaa nayá jíconaashi yúcha.

²¹ Mawí nabéechala, Jesús cába áabibi chámata washiálicuenai néenajinai wáacoo: Santiago ya Juan, léenibi liá'a Zebedeoca, yéenai nasálijinaa yáajchau áabai bónco rícu, chúneenai nayá namáyaníu. Jáiwa Jesús máida nalí. ²² Liyáalimi namáaca nashínaa bónco ya nasálijinaami, jáiwa náau liájchai liá'a Jesúsca.

Jesús éewida íchaba chóniwenai

(Lc 6:17-19)

²³ Jesús lijínani quíninama Galilea shínaa cáinabi, léewida limácoo narrícu náa'a sinagogaca. Líiwadeda linácu liá'a saícai chuánshica linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ya lichúni chóniwenai quíninama bálínacaalashi ya cáiwibee. ²⁴ Natáania Jesús nácu quíninama náa'a yéenai Siria shínaa cáinabi íta'aa, naínda lirrú quíninama náa'a bálínenaicoo méenaami bálínacaalashi ya cáiwibee, ya náa'a wáalenai espíritu máashii, ya náa'a cúcunenaicoo, ya náa'a macáwanica. Yá'ee Jesús chúni nayá, ²⁵ íchaba chóniwenai yáau Jesús yáctalaca, náa'a Galilea sánaca, ya náa'a chacáalee Decápolis sánaca, náa'a Jerusalén néenee sánaca, náa'a Judea néenee sánaca, ya náa'a yáine Jordán cáinaberra ítacha cáiwia jiáctejcoo, najínani'eewoo Jesús íshiirricu.

Jesús éewiderri dúuli íta'aa

5 ¹ Licába'inaa íchaba wérri chóniwenai, Jesús írrau liwáacoo dúuli lítala quéewique'e léewidaca. Náa'a éewidenaicoo liájcha náiiinu liyáctalaca, ² jáiwa lichánau léewida nayái, limá'ee:

Liá'a yáawaiyi méda washiálicuerri saícta liwówa

(Lc 6:20-23)

- ³ “Saícta wérri nawówa náa'a yáine léenaa narrúnijinaa cáwicaishi Dios shínaa,
jiníwata nashínaa'inaa liá'a saícaica Dios wánacaalactalaca.
- ⁴ Saícta wérri nawówa náa'a máashiini wówa,
jiníwata Dios yáirri'inaa nalí saíctaque'e nawówa.
- ⁵ Saícta wérri nawówa náa'a imíyanica,
jiníwata Dios yáirri'inaa nalí liá'a cáinabi limánimi líshiirrini'inaa nalí.
- ⁶ Saícta wérri nawówa náa'a wáalianai ínaaishi ya náa'a iméeni wówa namédaque'e léjta Dios wánacaalau'u,
jiníwata liyáminaa liwána licúmpliacoo léjta nawówau'i.
- ⁷ Saícta wérri nawówa náa'a carrúni jináatani cába áabi,
jiníwata Dios carrúni jináataminaa licába nayá.
- ⁸ Saícta wérri nawówa náa'a masáculani wówa,
jiníwata áabai éerri nayáminaa Dios yáctalaca ya nacábaminaa liyá.

- ⁹ Sáicta wérri nawówa náa'a múrruenai sáictaque'e nawówa, jiniwata Dios yáa nají'inaa nayá léenibiyu.
- ¹⁰ Sáicta wérri nawówa náa'a nacánaquedanica namédacala liá'a Dios bánua namédaca, jiniwata nashínaa'inaa liá'a Dios wánacaalactaca.
- ¹¹ “Sáicta wérri iwówa, jáicta chóniwenai báulidacta iyá ya nacáitadeda iyá, ya nunácue jini nawína iyá quinínama númashi yúwicayu.
- ¹² Jáicta libésunau léju liáni, sáicta iwówa, cachúnica iwówa, jiniwata irríshibiacaala'inaa áabai iwénui máanui áacairra; cháí léchchoo nacána-caida náa'a fiwadedenai Dios chuáni báinacu yáainaimi ibéecha.

Iyája nárra iwíduma ya jucámarrabee cáinabi shínaa
(Mr 9:50; Lc 14:34-35)

- ¹³ “Iyáwa chánii cábacanaa jicá'a iwíduma cáinabi shínaa. Ne ya limáa-cacta lijúwacau, ¿chítashia léewa liwína lijúwacau jini? Jáí jócu sírbia mawiá, náucaminaani bináawala ya chóniwenai báawedani. ¹⁴ Iyáwa chánii cábacanaa jicá'a jucámarrabee cáinabi shínaa. Léjta jucámarrabee chacáalee shínaa yáairrictani dúuli íta'aa, jócai éewa libáyacoo, chacábacanaa náa'a chóniwenai néewa nacába quinínama iyá imédanica. ¹⁵ Jócu watúculia áabai lámpara waníquique'e áabai cajón rícuti; mawí saícaca, wamáacacani áacai íta'aa liquénaque'e quinínama yáanai cuíta rícu. ¹⁶ Chacábacanaa, imédau machácani, quéeuque'e quinínama náa'a chóniwenai néewa nacába liá'a saícai imédani iyá, ya quinínama náa saícai lirrú liá'a isáljinaaca yéerri áacairra.

Jesús éewida linácu liá'a leyca

- ¹⁷ “Iyá u'éebida nuínucala numárda liá'a leyca o liá'a néewidani náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu; nuyá jócai finu nuá linúmami, nuyá finuerri nuá lirrú yáawaiyi licábacanaaca. ¹⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, nácula liyája liá'a éerrica ya cáinabi, jiníminaa nuédani liúcha liá'a leyca, báawita áabai púnto'inaa báawita áabai letra, cáashia libésunacoo quinínama liá'a arrúnaa libésunacoo. ¹⁹ Tándawa, liá'a jócai éewida néenaa náa'a ley shínaaca, báawita pítuicani, jiní léewidacala náa'a chóniwenai éewidacani, nacábadedacani'inaa jiní wéni liúcha liá'a wánacaleerri Dios shínaa. Ne liá'a éewiderrica ya léewida léchchoo áabi méda léjta liyá, mawí'inaa cawéni wérri chaléeni Dios liwánacaalactalaca. ²⁰ Tándana numá irrú, iyá jócta iméda mawí saíca Dios náneewa, náucha náa'a quéeuidacani ley shínaaca ya náa'a fariséo-binica, jiní wérri wárrroo áacairra Dios yáctalaca.

Jesús éewida linácu liá'a fiwirri wówa
(Lc 12:57-59)

- ²¹ “Iyá jáí éemicaí namá nalí náa'a wawérrinamica: ‘Ujínua, ne liá'a finuerica yúquerri'inau carrúnatai rícula.’ ²² Ne nuyá ma irrú, tánashia

fiwirri wówa léenajirri yáajchau, yúquerri'inau. Tánashia cáitadedeerri léenajirriu, nacábadedani yáawacta cajíconaajani náa'a nawácanaica; tánashia cáiteerri cáiwinaa wérri léenajirriu, arrúnai'inaa chichái infierno shínaaca.

²³ “Chái jitécta jishínaa ofrendau Dios íbana rícula, jédacanictau áicta jéenajirri wáaliani jiájchau jináculaja, ²⁴ jimáaca jishínaa ofrendau néenijaa, arrúni lirrú liá'a néemacta ofrenda, ya jiáu jéenajirri néerrau jichúni jishínaa wíteshiu quéecha. Ta jéewa jéejocoo jitée jishínaa ofrendau Diosru, néemactala'inaacani.

²⁵ “Ya áicta yáirri jijíconaaja ya liwówai jiyá máashictala néerra, jénedau jimédacoo áabena liájcha nácula jócu libésunajau, jócubeecha léejueda jiyá juezru; táda jóctacala, liá'a juez yúquerri'inaa jiyá ya léen-tregaa jiyá nalí náa'a catúyacanica ya naníqui jiyá cuíta manúmai rícula. ²⁶ Numá jirrú yáawaa, jócala jijiáu chéni jóctacala jipáida quinínamani liá'a jimówinianica.^e

Jesús éewida linácu liá'a méderri máashii línaayu

²⁷ “Iyá éemini quéecha namáyu'u: ‘Ujiméda jirrúwoo liá'a máashii jínayu.’ ²⁸ Ne nuyá ma irrú, tánashia liá'a cáberri báquetoo finetoo liméda rúnainaa, jáiyi méda máashii ruájchai liwówa licuéjiwai.

²⁹ “Chacábacanaa, jituícta sáicaquictejica liwána jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicábau újni jijédacchu jituфу ya jiúca jiúchau déecuchalani; mawí sáicaca jipérdia áabai jitánai sái, ne jócaita quiní-nama jináananaica liúcacoo infierno rícula. ³⁰ Jicáaji sáicaquictejica wánacta jicáacoo jíconaashi rícula, ujiméda máashii, jicába újni jiwí-chuacchu jicáajiu ya jiúca jiúchau déecuchalani; mawí sáicaca jipérdia áabai jitánai sái, ne jócaicta quinínama jináananaica liúcacoo infierno rícula.

Jesús éewida linácu liá'a máaca yáquenaicoo

(Mt 19:9; Mr 10:11-12; Lc 16:18)

³¹ “Cha léchchoo Moisés litána quéechanacumi: ‘Tánashia máaquerri línuu, arrúnaa liá rulí áabai cáashta limáctaca shírrida yáaqueneu.’ ³² Ne nuyá ma irrú, báqueerri washiálicuerri máacacta línuu, ne jócta ruméda ruínayu máashii, limáacani carrúnata ruméda máashii ruínayu, ya liá'a cásairricoo ruájcha ruá'a namáacanimi, liméda máashii línaayu léchchoo.

Jesús éewida linácu liá'a júlerricoo

³³ “Iyá éemenai léchchoo liá'a Moisés tánani nalí náa'a iwérrinaibimica: ‘U'imíya máecha iméda liá'a imánimi iméda iwácalirru juramentoyu.’

^e 5:26 Jédacaniu arrúnaa jichúni'inaa jicáwicau Dios yáajcha jóctanaa máanali jiyá.

³⁴Ne nuyá ma irrú: 'U'ijúrau mawiá. U'ijúra linácu liá'a éerri áacairra sáica, jiníwata liyáwa Dios yáctalaca.' ³⁵Jiní liá'a cáinabica, níwata Dios wánacaalacta líta'aa lécchoo; báawita Jerusalén nácu, níwata liá'a chacáaleeca lishínaa liá'a Dios máanui wérri reycá. ³⁶Jiní ijúracalau inácu iyá jájiu, jiníwata jócta éewa iméda cabálai ya cachájulai báawita bácuá iwíta báinau. ³⁷Imácta iyá 'jajá', jajá'inaa; imácta iyá 'jócai', jócai'inaa, ne liá'a shírrerriu liúcha liáni, máashiyyi.

Jesús éewida linácu liá'a éejueda júnibau
(Lc 6:29-30)

³⁸"Iyá éemini namáyu'u quéecha: 'tuíshiyu'inaa ya éeshiyu'inaa.'
³⁹Ne nuyá ma irrú: Ujiméda lirrú máashii liá'a méderri máashii; mawí sáictaca, jáicta báeerri jináni sáicaquiteji já'a, jináawida lirrú béema.
⁴⁰Ya áicta yáirri jijíconaaja ya wówerri léda jicámisani já'a, jínda litée lécchoo liá'a jishínaa cápaca. ⁴¹Ne báqueerri wánacaleerri liwánacta jitée jiánairrau áabai déecuchala, jitée chámaichu lidécuchaca. ⁴²Jáicta báqueerri sáterri áabai rúni jináshi já'a, yáa lirrúni; ya áicta báqueerri sátani préstau jiúchaja, jiprésta lirrúni.

Jesús éewida linácu liá'a caníinaa wacába náa'a wajínaica
(Lc 6:27-28,32-36)

⁴³"Iyá éemenai lécchoo namá irrú: 'Caníinaa icába náa'a ijúninaica ya cadéni icába náa'a ijínaica.' ⁴⁴Ne nuyá ma irrú: Arrúnaa caníinaa icába ijínaiu lécchoo, ya i'óra nanácu náa'a cánaquedeenaí iyá. ⁴⁵Iméda liáni, chámínaa léenibi iyá liá'a Dios isáljinaa yéerri áacairra; ya liyá wáneerri cáíwia jiácoo nanácu náa'a sáicanica ya máashiinica, libánua única sáicani nácu ya máashiini nácu. ⁴⁶Jiníwata canfinacta jicába náa'a canfinaani icába iyá, ¿tána iwéni irrishibia? Báawita náa'a cóbrenai impuesto Romarru cháni médacajau, ya iyá pénsenai máashiica wérri nayá. ⁴⁷Ne itácta nalí rímija náa'a éenajinaica, ¿tána iméda mawí sáicacai? Báawita náa'a jócani éewida médenaiu chá'a. ⁴⁸Iyáyu machácani, ya caníinaa icába lécchoo náa'a cadénini cába iyá, chaléjta isáljinaa yéerri áacairra machácani.

Jesús éewida linácu liá'a wamédacta sáicai

6 ¹"Ujéneda linácu liá'a jiwíteecoo, quéeewique'e chóniwenai cába iyá sáicai. Jimédacta cháni, isáljinaa liá'a yéerri áacairra, jiníminaa iwéni liéni'inaa irrú.

²"Tándawa jiyúdacta náa'a carrúni jináatanica, ujíiwadeda matuúnaamini, chaléjta namédani náa'a chámai wítee sinagoga rícu, ya namédani bináawala chóniwenai natáaniaque'e nanácuí sáica. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nísá nawáalia nawéniwai, Dios jócai liá nalí nawéni mawí. ³Ne jiyúdacta

náa'a rúnenaicani, ujíiwadedani báawita jijúnicaïrru wáni; ⁴jimédaca cabáyaintani. Ya Jisálíjinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirrú jiwéni.

Jesús éewida nasátacoo

(Lc 11:2-4)

⁵“Jáicta i'órawai, uchá iyá léjta náa'a chámainsi wítee, ísenai nabárruacoo na'óraca sinagoga rícu ya plaza táiba, quéewique'e chóniwenai cába nayá. Yáawaiyi numá irrú, linácu jiliéni jái nisa nawáalia nawéniwai. ⁶Jiyá jáicta jil'óra, jiwárroo jíibana licúlau, jibáya cuíta núma ya jil'óra jisálíjinai yáairri bácai jiájcha, ya jisálíjinaa licábani jimédani cabáyainta, liáminaa jirrú jiwéni.

⁷“Jáicta jil'óra ujéneda chuánshi jócai sírbia, chaléjta namédani náa'a jócani éebida, namá nalíwoo, ne mawícta'ee natáaniaca, mawíminaa'ee Dios méda nalí nawánacaala. ⁸Uchá cábacanaa iyá léjta nayá, jiníwata isálíjinaa jái yáa léenaa liá'a jirrúnaana, libéecha isáta liúchani. ⁹Ne iyá éewenai i'óra chá'a:

‘Wasálíjinaa yáairri áacairra,
chóniwenai cawáunta nacába jijí'inaa.

¹⁰ Jíinu chérra jiwánacaala áani,
jiméda jiwánacaalau áani cáinabi íta'aa,
chaléjta jimédau'inaa áacairra.

¹¹ Jiá walí íyacaishi warrúnaana éerri jútainchu.

¹² Jipérdona wáucha máashii wamédanica,
chaléjta wapérdonau wayá,
náa'a médenai walí máashii.

¹³ Ujínda wacácoo máashii rícula,
jitúya wayá liúcha liá'a wawásimica.’

¹⁴“Ipérdonaa náa'a médenai irrú máashii, níwata chacábacanaa, liá'a Isálíjinaa yáairri áacairra, lipérdonaaminaa iyá lécchoo; ¹⁵Ne jócta ipérdonaa áabi, chacábacanaa jócu Isálíjinaa pérdonaa iyájoo jíficonaa lécchoo.

Jesús éewida nayá ayuno nácu

¹⁶“Iyá jáicta iyúnaa, umáashii iméda inániu máashii wówa chaléjta náa'a chámai wítee, íyadeneu nayá jájiu máashii naméda nawówau chóniwenai cábaque'e nayá cháji'i. Yáawaiyi numá irrú, liyú léja liérna iwáalia iwéniu. ¹⁷Jiyá, jáicta jiyúnaa, jibádeda jinániu jichúndaniu saíca, ¹⁸quéewique'e náa'a chóniwenai jócu yáa léenaa jinácu jiyúnaaca. Bácai rími jisálíjinaa yáa léenaani, báawita jócu wacábani, liyá cáberri quiní-nama liá léenaa linácu, ya yáairri jiájcha, liyá yáa jirrú jiwéniu.

Rícucaishi yáairri áacairra

(Lc 12:33-34)

¹⁹“Oyáawaqueda warrúwa líta'aa liéni cáinabica, á'a wijíi márdacta'inaa ya shínaashi amáarrai'inaa o yúquerri'inau, nayácta náa'a

canédica nawárrroo nanéduca. ²⁰Mawí saícaca, iméda liá'a saíctai Dios cábaca, imédacta chacábacanaa, chaléjta wáalenai rícucai éerri ítala, nívata Dios yáa iwéniu. ²¹Édacaniu, táshia nácucha jiwáaliacta jirrí-cucau, jiwówa néeni yáa lécchoo.

Jucámarrabee yáairri wanácu

(Lc 11:34-36)

²²“Náa'a watuíca jicá'a lámpara wanáanairru, nayú wéewa wacába matuínaami. Tándawa, ituí saícai, éewa nacába saíca quinínama. Chái cábacanaa, jócai camáisani ya náa'a iwáalinica, iyá éewenai yáa léenaa atéwa quinínama liá'a Dios wówerri iyá yáni léenaa. ²³Ne máashicta náa'a ituíca, iyá jócu éewa icába saíca matuínaami. Ya liáni mamáarraca namédacoo chá'a, línuminaa liá'a éerrica jáicta jiní éewani icábaca. Iyáminaa quinínama catáwacabee rícu. Chái cábacanaa, mamáarraca namédacoo camáisaniniyu, quinínama icáwica yáairri catáwacabee rícu. Quinínamacta iyá éewani icába ya iwítee pénsani náa'a matuínaami éerri shínanaa, quinínamaminaa liá'a imédanica máashii'inaa.

Dios ya warrúwa

(Lc 16:13)

²⁴“Jiní éewerri lishírrueda chámatacta liwácali, jiníwata máashii licába báqueerri, ya caníinaa licába liá'a báqueerrica, jócta machácani báqueerrirruni ya lichánini liá'a báqueerrica. Jócai wéewa washírrueda Diosru ya warrúwarru. Chái cábacanaa, iyá jócai éewa yáa icáwica Diosru ya lécchoo yáa icáwica yáawacaidaque'e warrúwa ya matuínaami.

Dios túyerri léenibiu

(Lc 12:22-31)

²⁵“Tánda numá irrú: O'urrúni iwówa linácueji liá'a íyacaishi, ya írra'inaa nácu ya iyáayu'inaa, jiní fíbalashi nácu lécchoo liá'a isúwani'inaaca. ¿Jócu cawéni icáwica mawí yúcha liá'a íyacaishica ya ináanai liúcha liá'a fíbalashica? ²⁶Icába náa'a míshiiduca yáarraneneecoo áacai: Jócani yáabana, jócani yáawaqueda, jócani wáalia íyacaishi náabana lícuu; ne liá'a isáljinaa yáairri áacairra yáirri náaya'inaa. ¡Ne iyá mawí cawéni náucha náa'a míshiiduca! ²⁷Ne máayabaca, báawita íchaba urrúni wawówa, ¿chíta quéewau jini wadáwineda wacáwicau jini báawita áabai hór'a'inaa? Néeenee iyá jócai urrúni wówa íyacaishi nácu jócta fíbalashi nácu.

²⁸“¿Tánda bájjala urrúni iwówa fíbalashi nácu? Icábau chítashia lidáwinau'u náa'a íiwinaashi yáairri bacháida rícu: jócani tráawajaa, jócani súcueda. ²⁹Ne áawita chácani, numá irrú, áawita rey Salomón, quinínama lishínaa chúnica, jócu lisúweda líibalau saícabeetaica léjta

fiwinaashi. ³⁰Ne Dios súwacta chacábacanaa fiwinaashi saíctani wérri, wáalee liyá bacháida rícu, ya cajóycha léemau chichái rícula, ¡mawíminaa liá'a íbalajoo, chóniwenai cháuctani éebidaca! ³¹Dios caníinaa licába iyá, tánda cha numá irrú jócubeecha isátada éemiu: ‘¿Tána'ee wáayai?’ o ‘¿Tána'ee wáirrai?’ o ‘¿Tána'ee wasúwai?’ ³²Quinínama liéni wáneerri urrúni nawówa náani jócani éebida, ne iyá wáalianai báqueerri isáljinau yáairri áacairra ya yáirri léenaa liá'a irrúnaanica. ³³Tándawa numá irrú ya liwíbanaa liéni numáni irrú Dios wánacaalactalaca, imédaque'e lirrú léjta liwówau, chacábacanaa irrishibia quinínama méenaami. ³⁴U'urrúni iwówa linácu liá'a cajóycha saí éerrica, jiníwata cajóycha aí éerri já'a urrúni iwówa. Éerri jútainchu wáalianai lishínaa chúnsai máashiica. Tándawa, jócu urrúni iwówa libéecha liá'a éerrica.

Ojimá báqueerri nácucha máashiicalani

(Lc 6:37-38,41-42)

7 ¹“Ujitáania máashii linácu liá'a namédanica náa'a áabica, quéewique'e Dios jócu litáania máashii linácu liá'a imédani iyá. ²Chacábacanaa Dios yúca jiyá máashictala léecchoo, jimédacta máashii báqueerrirru; ne liyúja liá'a jénedauca iyá léecchoo, Dios éejoo léneda iyá liyú léecchoo. ³¿Tánda arrúnaa jicába jéenajirri tuí rícu liá'a catábibe liwáalianica, ne jócai jicába liá'a jiwáaliani áicuba shírricu yáairri jituí rícu léecchoo? ⁴Ne jiwáaliacta jituí rícu áabai áicuba shírricu, ¿chíta quéewa jimá jéenajirrirru jíni: ‘Jínda nujéda jiúcha liá'a catábibee yáairri jituí rícu?’ ⁵¡Chámai wítee! jijéda quéechanacu liá'a áicuba shírricuca yáairri jituí rícu, cháminaajoo jéewa jicába saíca, jéewa que'e jédaca liwáalia lituú rícu jéenajirrica.

⁶“Ujiá nalí náa'a yáawaiyi dujíwala chuánshi saícai Dios bánuani, nalí náa'a chóniwenai cháneenai ya jócu nawówai néemica. Liérta léjta wácta áulirru, jócu náa léenaa néemica ya néewa náamueda iyá; jócta jiá íba cawénii puítirru, jócani yáa léenaa íba cawénii ya éewenai nabáwedani.

Sáteerri ya múrruerri ya máiderri cuíta núma lícu

(Lc 11:9-13; 6:31)

⁷“Isátau, ya Dios yáminaa irrújoni; imúrru, ya íinuminaajoni; imáida cuíta núma lícu, ya liméecuminau irrújoo. ⁸Jiníwata liá'a sáterraica, lirrishibiaminaani; liá'a múrruerricani, línuminaa; liá'a máiderri cuíta núma lícu, liméecuminau lirrú.

⁹“Néenee Jesús liméda liáni licábacanaa: ¿Ne éenaminaa iyá yáa licúlee íyau bátui íba, jáicta lisáta líyau jiúcha páani? ¹⁰¿O lisáacta líyau jiúcha cubái, jiáminaa líya bácuca áai cawálai? ¹¹Ne chaléjta iyá báawita máashii, éewa yáa saícai éenibirru, ¡chítashia mawí jíni isáljinaa saícai yáairri áacairra liá irrú, méenaami saícai wérri tánashia nasátani liúchai!

12 “Chacábacanaa, iméda náajcha náa'a áabi chóniwenai, chaléjta iwówa naméda yáajcha náa'a áabica; jiníwata cháwa libánuacani liéni leyca, nashínaaminaa náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi.

Cuíta núma píitui

(Lc 13:24)

13 “Jesús liméda liáni licábacanaa, limá nalí: Iwáaroo rícuba liá'a cuíta núma áulabai téerri'inaa iyá áacairra. Níwata liá'a linúma ya iníjbaa téerri'inaa máashictala manúshidai ya jócai tráawajui wáacoo rícu, ya íchabaminaajoo wáaroo lirrícubajoo; 14 ne liá'a linúma ya iníjbaa téerri'inaa liá'a cáwicaishi jócai amáarra, áulabani wérri ya tráawajui wérri wáu rícu, ya áulabani rími náinujoni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejju

(Lc 6:43-44)

15 “Cáwiwa icába yúchau náa'a chóniwenai médenai númashi yúwica, quéewique'e nawána áabi éebidacani nayá táanianai Dios nácu, ne jócai yáawaiyi. Náinu iyáctala náabala léjta oveja, ne yáawaiyi nawówa lícueji chaléjta cháawi carrúnatai. 16 ¿Chíta quéewau yá lénaa tánashia cachálujuedacani? Iyá éewani icúnusiaca tánashia jiliá'a namédanica, jócu wéewa nawína uva áabai banácali catúwirre ítacha, jócu wéewa wawína ítashi banácali máashii nácucha. 17 Chacábacanaa, quinínama banácali saícaitaní yáairri lítau saíca, ne liá'a banácali máashictani liá lítau máashii léchcho. 18 Liá'a banácali saícaitaní jócai éewa liá lítau máashii, jiní banácali máashii éewau liá lítau saíca. Cha léchcho nabésunau náa'a chóniwenai. 19 Quinínama banácali jócai yáa lítau saíca, nawíchuani ya náuca chichái rículani. Cha léchcho Dios méda náajcha náa'a chóniwenai cachálujuedacanica. 20 Iyámina yáa lénaajoo icúnusia yúchau linácu liá'a namédanicojoo.

Jócuminaa quinínama nawáaroo Dios wánacaalactalaca

(Lc 13:25-27)

21 “Jesús má'ee: jócuminaa quinínama náa'a máine nulí: ‘Nuwácali, nuwácali’, nawároominaujoo Dios wánacaalactalaca, nayá rímimi-naajoo wárruaujoo náa'a médenai nusálijinaa wánacaala yáairri áacairra. 22 Liyáli éerriminaajoo íchaba ma nulíjoo: ‘Nuwácali, nuwácali, wayá arrúnaa jída wawárruacoo Dios wánacaalactalaca, níwata wayá táanianai jijí'inaa nácu, jijí'inaa nácu wajéda demonio chóniwenai yúcha, jijí'inaa nácu waméda íchaba jócai wacába cáji.’ 23 Néenee nuéebaminaa nachuá-nijoo numá nalí: ‘Jócuwa nucúnusia iyá; jishírriu núcha iyá camédacani máashii!’ ”

Náa'a chámai dánanica*(Mr 1:22; Lc 6:47-49)*

²⁴ Jesús má'ee chóniwenairru: “Táda numá, tánashia éemerri liáni nuchuánica ya liméda léjta numáyu'u, cháí léjta báqueerri washiálicuerri cawítee bárruedeerri líibanau íiba íta'aa. ²⁵ Néenee únia yúwawai manúta quinínama méeda, cáuli cánaca'eewoowai lécchoo, náinu linácula quinínama liá'a cuítaca, ne jócu licáwai, níwata'ee lidáni bárruerri íiba íta'aa cabálininaa. ²⁶ Ne tánashia éemerri liáni nuchuánica ya jócai liméda léjta numáyu'u, cháí léjta báqueerri washiálicuerri mawítee, bárruedeerri líibanau cáina íta'aa. ²⁷ Néenee únia yúwawai manútai quinínama méeda, cáuli cánaca'eewoowai lécchoo, náinu linácula quinínama liá'a cuítaca néenee licáwai. ¡Licáarraliawai quinínama!” ²⁸ Néenee Jesús nísá'inaa litáaniacai, quinínama náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo néemica léewidau nayá Jesús, ²⁹ níwata léewida nayá léjta báqueerri yáirri léenaa linácu liá'a léewidani liyáca, jócani chaléjta náa'a qéewidacani ley shínaaca.

Jesús chúni báqueerri bálinerriu lepra nácu*(Mr 1:40-45; Lc 5:12-16)*

8 ¹ Quéecha'inaa Jesús yúrrucuacoo dúuli ítacha, íchaba chóniwenai yáa líshiirricu. ² Liyáalimi'e lirrúniu báqueerri bálinerriu lepra nácu, jáiwa litúyau líurruimiyu Jesús náneewa, limá'ee lirrú:

—Nuwácali, jiwówaicta, jéewaminaata jichúni nuyá liúcha liá'a nubálinacaalaca.

³ Jesús dúnu'e licáajiyu wáni, limá'ee lirrú:

—Jajá nuwówai. ¡Jimáacacoo masáculaiyu!

Liyáalimi, liá'a bálinerricoo lepra nácu limáacacoo masáculai. ⁴ Jesús má'ee lirrú mawí:

—Jicábate, ówa jíiwa jiyá áabirrujoni jiní wérri; jimédani já'a jíá namówai jiyadacoo lirrú liá'a sacerdotéca, jitée lierra ofrendaca Moisés wánani yáaca, quéewique'e quinínama yáa léenaa jáicala masáculai jiyái jishínaa bálinacaalashi yúchau.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui tráawajairri soldádobini wácalirru*(Lc 7:1-10)*

⁵ Jái'inaa Jesús wárruau lirrícula liá'a chacáaleeca jí'ineerri Capernaúm, néenee báqueerri soldado wácali romano, lirrúniu lirrú lisáta liwówa yáajchau liúcha. ⁶ Limá lirrú:

—Nuwácali, liá'a icúlirrijui tráawajairri nulí bálinerriu, jócai éewa libárruacoo ái ruwáirriu núbana néeni, súfrierri cáiwibee.

⁷ Néenee Jesús éeba'ee lirrú:

—Nuáu nuchúnicaní.

⁸ Jáíwa soldado wácali léeba'ee:

—Nuwácali, nuyá jócai sáicanata jiwárruacoo núbana rícula, jimá cháji'i liarra chuánshica, lichúnique'iniujoo liá'a icúlririjuica. ⁹Níwata áí áabi wána-caleenai cadájcueta nuyája'a, nuyá cháí wánacaala léchchoo soldado. Numácta báqueerrirru jiá namówai, yáairriu. Numácta báqueerrirru jínu chérra, ínuerri néenee. Numácta lirrú liá'a nushínaa tráawajairri nulí, jiméda liáni, liméda jíni.

¹⁰ Jesús nísá'inaa léemiqui jíni, néenee licáarrudau léemiqui jíni sáicta liwówa léchchoo, limá'ee nalí náa'a máinecoo liájcha:

—Yáawaiyii numá irrú, jiní nuínuni nácu náa'a israelítabinica, báawita bácairrimi, éebiderri'inaa nunácu, léjta liáni washiálicuerri. ¹¹Numá irrú íchabaminaa chóniwenai ínu déecuchejijoo cáiwia jiáctejcoo ya cáiwia wárruactalacoo, nawáau náaya liájcha liá'a Abrahám, ya Isaac ya Jacob, chaléeni Dios wánacaalactalaca. ¹²Ne náa'a Dios máidani quéechanacu, arrúnaa nayá Dios wánacaalactalaca, náucaminaa nayájoo bináawala catáwactata. Néenee náichaminaajoo ya náamueda néu licáicha.

¹³ Néenee Jesús ma lirrú liá'a soldado wácalica:

—Jiá namówai, jíibana néerra, cha limédacoo jirrú léjta jéebidau'u. Liyáalimija liá'a tráawajairri lirrú limáacau sáica.

Jesús chúni Pé'eru néerru

(Mr 1:29-31; Lc 4:38-39)

¹⁴ Jesús yáa'eewoo Pé'eru íibana néerra, jáiwa'ee líinu Pé'eru néerru runácue yáaichoo cama íta'aa bálinechoo licámunayu. ¹⁵Jáiwa Jesús dúnu rucáaji nácuí, ya liyáalimi licámuna éedau rúchai, jáiwa'ee rubárruawai, ya ruchána rushírrueda náaya'inaa.

Jesús chúni íchaba bálineneu

(Mr 1:32-34; Lc 4:40-41)

¹⁶ Catáwaca'inaa láicuwai natée'e Jesúsru íchaba chóniwenai wáalenai espíritu máashii; áabai wánacaalashiyu já'a lijéda espíritu máashiini, yá'ee léchchoo lichúni'e quinínama bálineneecoo. ¹⁷Liéni bésu-neerriu quéewique'e licúmpliacoo líiwadedani báinacu liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu liá'a Isaíasca, limá'inaa:

“Liyá'ee liwína washínaa májinabee
ya litée washínaa bálinacaalashi.”

Náa'a wówenai náacoo Jesús íshiirricu

(Lc 9:57-62)

¹⁸ Jesús, cába'inaa'ee liyáu cashiámu litéeji chóniwenai, limá'ee wabé-sunau bajíala manuá. ¹⁹Libéecha nabésunacoo bájjiala, lirrúni lirrúí báqueerri quéewidacai ley shínanaa, limá'ee lirrú:

—Quéewidacai, nuwówai nuáacoo jiájcha táshia jiáctalau jíni.

²⁰ Jesús éeba'ee lichuáni:

—Náa'a iyáliduca wáalenai náutabeu, ya náa'a míshiiduca wáalenai namúrrubeu, ne nuyá washiálicuerri Dios cúuleeca, jócai wíta wáalia núbanau chúnsai táshia nurrúwaida'inaa nuwítau.

²¹ Báqueerri'e lishínaa éewiderricoo, limá'ee lirrú:

—Nuwácali, jínda nuáacoo quéechanacu nuquéni nusálijinau.

²² Jesús éeba'ee lichuáni:

—Jíáu nuíshirricu, ya jimáaca namáanalínica^f naquéni nashínaa máanalínica.

Jesús iyabaida cáuli ya marrádaca

(Mr 4:35-41; Lc 8:22-25)

²³ Jesús yúrrucoo lancha rícula, lishínaa éewidenaicoo natálideda liyá. ²⁴ Jáiwa cawíquinta áabai cáuli cadánani wérri ínu manuá yáacu, jáiwa'ee marrádaca ísau lancha rículai. Né'e liá'a Jesúsca máairri liácoo.

²⁵ Néenee náau nacáweda liyá náa'a lishínaa éewidenaicoo, namá lirrú:

—¡Wawácali, jiwáseda wayá! ¡wayájani waquétacoo wayácai!

²⁶ Néenee léeba'ee nalí:

—¿Tánda cáarru wérri iyá? ¡Iyá píituirrimi imáaca iwówau nunácu!

Limá'inaa liáni, libárruau'eewoo liá'ee áabai wánacaalashi lirrú liá'a cáulica ya lirrú liá'a manuáca, quinínama limáacau machúnucunaa wérri.

²⁷ Néenee nacáarrudau nacábaqui jíni nasáta néemiu wáacoo:

—¿Tána washiálicuerri léji liáni, báawita cáuli ya manuá éewidani lirrú?

Jesús chúni báqueerri Gerasa sái wáalierri íchaba espíritu máashiini

(Mr 5:1-20; Lc 8:26-39)

²⁸ Néenee Jesús ínu'inaa bajíala manuá, nashínaa cáinabi náa'a Gerasa, jáiwa chámata wáalenai demonio jíaneu útawi rícuha máanalini yáarruica, jáiwa narrúniu Jesúsru. Nayá carrúnatani wérri, jíní éewerri libésunacoo lirrícuba liá'a iníjbaaca; ²⁹ Jáiwa nachánau namáidadaca namá'ee:

—¡Ujíníqui wájcha, jiyá Jesús, Dios cúulee! ¿Jíinu áani jiwánau'e wasúfriaca libéecha liá'a éerrica?

³⁰ Ne urrúni néeni já'a íchaba puíti íyenai'e nayáca, ³¹ náa'a demonioca namésuda Jesúsru:

—Jijédacta wayá, jínda wawárruacoo nalí náa'a puítica.

³² Jesús ma nalí:

—Yáa namówai.

^f 8:22 Liwówau limá áani, náa'a jócani éebida Cristo nácu, jócaita náa'a máanali náanai.

Náa'a demonio najíáu náucha náa'a washiálicuenaica, jáiwa nawárrroo nalí náa'a puítica; ne liyáalimi náa'a puítica, jáiwa nacáacawai báju rícula cáashia náinu manuá néerra, néeni'e nasáacumawai.

³³Náa'a túyenaimi puíti najíáu nacáacacoo nacárruniu, náinu'inaami lirrícula liá'a chacáaleeca, nachánau náiiwadedaca liá'a bésuneerricoo, quinínama libésunaucoo náajcha náa'a wáalenai demonio. ³⁴Néenee bájalanaa náa'a chacáalee rícu sánaca, najíáu chaléeni Jesús yáctalaca, nacába'inaami jíní namá lirrú lijíaque'iu lirrícucha liá'a nashínaa cáina-bica.

Jesús lichúni báqueerri macáwai

(Mr 2:1-12; Lc 5:17-26)

9 ¹Néenee liáwinaami liéni, Jesús yúrrucoo áabai lancha rícula, lichuáu bajiála manuá, liyáctala quéecha, jáiwa línui lishínaa chacáalee rículawai. ²Néeni natée lirrú báqueerri macáwai, rúwerrii áabai yáarruishi íta'aa; Jesús cába'inaa'ee néebida linácu, limá lirrú liá'a bálinerricoo:

—Cadánani jiyá, nucuúlee, jishínaa jíconaashi jái méetuacuwai.

³Áabibi qéewidacani ley shínaa, namá'ee nawówa licuéjiu: “Limáni jiliéni máashii Dios nácuha, níwata liyá táanierri újni Dios.” ⁴Ne Jesús yáa léenaa liá'a namáni nalíwoo, lisáta léemiui nayá:

—¿Tánda iwáalia iwíteu máashii wérri? ⁵¿Tána mawí jócui tráawajui, numácai: ‘Jíjiconaa jái méetuacuwai’, jócta numá ‘Jibárrroo jijínau’? Nulí áabenai jócai tráawajui numéetua jíconaashi jócta nuchúni bálinacaa-lashi. ⁶Ne nuyadaminaa irrúni nuyá, Washiálicuerri Dios Cúuleeca, wáliierri wánacaalashi líta'aa liéni cáinabi liméetua'inaa jíconaashi. Néenee limá macáwairru:

—Jibárruau, jiwína jiárrubaiu ya jiáu jíibana néerrau.

⁷Liá'a macáwaica jáiwa libárruawai, jáiwa liáwai líibana néerrau.

⁸Nacába'inaa liáni, náa'a chóniwenai, jáiwa cáarru nayái, jáiwa náa saícai Diosrui, liácala lidánaniu nalí náa'a washiálicuenaica.

Jesús máida Mateo limédaque'e liwánacaala

(Mr 2:13-17; Lc 5:27-32)

⁹Liáwinaami Jesús yáau néenee. Néenee licába báqueerri washiáli-cuerri jí'ineerri Mateo wáairriu liyá á'a licóbracta liyá impuesto Romarru. Jáiwa'ee Jesús ma lirrú:

—Jíinu nuájcha, quéewique'e jéewida'au nunácu.

Néenee Mateo bárruawai ya liáu liájchai.

¹⁰Libésunaute quéecha Jesús íya liyáca Mateo íibana rícu, jáiwa náa'a íchaba cóbrenai impuesto wánacaalactalaca Romarru, ya áabi chóni-wenai máashiini íwanaa, náinu'e nawáacoo mésa nácu léchchoo, Jesús

yáajcha ya lishínaa éewidenaicoo. ¹¹Ne nacába'inaa liáni náa'a fariséobinica, néenee nasáta néemi náa'a éewidenaicoo liájcha:

—¿Tánda ishínaa qéewidacai íya náajcha náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya náajcha náa'a áabi cajíconaonica?

¹²Jesús éemi'inaa liá'a namánica, limá nalí:

—Náa'a yáainai sáica ya jócu nabálinau, jócani rúnaa médico, náwa rúnaani náa'a bálinenaicoo. ¹³Yáau éewidacoo chítashia liwówau'í limáqui jíní liá'a tánerricoo: ‘Uwówai mawí carrúni jináata icába áabi, náucha náa'a cuéshinai éemanica altarca íta'aa.’ Jiníwata nuyá jócaita ínu numáida náa'a namáni nalíwoo majíconaa nayá, nuínu numáida náa'a cajíconaonica, quéewique'e nacámibia nawíteu.

Nasáta néemiu ayuno nácu

(Mr 2:18-22; Lc 5:33-39)

¹⁴Náa'a jínanenaicoo liájcha liá'a Juan Bautístaca, narrúniu Jesúsru nasátaque'e néemiu liyá namá'ee:

—Wayá ya náa'a fariséobinica wayúnaa bájjala, ¿tánda jishínaa éewidenaicoo jócu nayúnaa?

¹⁵Jesús éeba'ee:

—¿Ya néewaminau máashii nawówa náa'a nacúmiani áabai bódarru, nácula liá'a nashínaaca yáa náajcha? Ne línuminaa liá'a éerrica jinícta'inaa nuyá náajcha; jáicta línu liá'a éerrica, néenee liyáali éerriminaa nayúnaaca.

¹⁶Jiní chúneerri áabai íbalashi dánumimi áabai wáarruma wáalii yáajcha, jiníwata liá'a wáarruma wáaliica liáwaqueda liá'a íbalashi dánumimica jái lisúbirria jíní, ya liá'a shírricuerru mawí máanuique'e jíní. ¹⁷Chacábacanaa jócu wachácuma vino wáalii⁸ ímanaashi dánumimica rícu, jiníwata carrúnatai dúwacoo, chacábacanaa liúcacoo liá'a vinoca léjta ímanaashi jái liúcawai. Tándawa arrúnaa wanú liá'a vinoca wáalii lirrícu liá'a ímanaashi wáaliica, quéewique'e sáica nayá chámaina.

Jesús chúni Jairo miyácula, ya báquetoo ínetoo dúnuechoo líibala

(Mr 5:21-43; Lc 8:40-56)

¹⁸Nácula Jesús táania liyáa chóniwenairru, báqueerri nawácali náa'a judíobinica línu, litúyau lináneewa, limá lirrú:

* 9:17 Liá'a namédanimi náa'a judíobini báinacumi, léjta nawíteemi, liérta léjta íbalashi dánumimi ya vino dánumimi. Chóque'e éerri jiníbinai. Náa'a sáicai chuánshi, náa'a éebidenaica ya wíteeshi Jesús índani, chaléjta áabai wárruma wáalii jócta vino wáalii. Néenee jócai sírbia chánaida liá'a wáalii lidánimi yáajcha; wéebidacta Jesús nácu, jócu arrúnaa wapénsaa léjta wapénsani quéecha wéebida linácu.

—Numíyacaula máanaliuyi chóca rímijani; ne jiáctau jichánaa jicáajiu runácu rucáwiaminaujoo.

¹⁹Jesús bárruawai ya liáwai lishínaa éewidenaicoo yáajchau. ²⁰Néenee báquetoo finetoo bálinechoo doce camuí, firrai éechani, rurrúniu Jesúsru liwójune, rudúnu líibala númacua nácu. ²¹Jiníwata rumá'ee rulíwoo: “Lécta nudúnucta líibala nácu, saícaminaa nuyájoo.” ²²Ne Jesús náawau, licába ruá'a finetooca, ya limá rulí:

—Cha jiwítemija'a, numíyacaula, jéebidacala nunácu saíca jiyái.

Liyáalimi éerri saíca ruyái.

²³Néenee Jesús finuí'inaami líibana néerra liá'a judío wácalica, licába'ee náa'a músicoca ya náa'a chóniwenai máidadenai náichaca máashiica nawówa, naméda bájjala nawítamau. ²⁴Jesús má'ee nalí:

—Ijiáyu mayéji áani, ne ruá'a miyácauca jócau máanali,^h máichoo ruyáca.

Nacáida'ee Jesús náa'a chóniwenai, náaca léena ruá'a miyácauca máanaliu. ²⁵Jáiwa liwána najíacuwai; néenee liwárruawai liwína rucáaji nácu ruá'a miyácauca, liyáalimi rubárruawai. ²⁶Ya quinínama líta'aa liá'a cáinabica, líiwanaa cánacacoo liá'a bésuneerricoo.

Jesús chúni chámata matuíní

²⁷Jesús jiá'inaamiu Jairo íbana rícuca, chámata matuíní jiáu liánai namáidadaca:

—¡Carrúni jináata jicába wayá, David táqueerrimi!

²⁸Néenee Jesús wárroo áabai cuíta rícula, náa'a matuínica narrúniu lirrú, néenee Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Eebidaminaa nuéewacta nuchúni iyá?

—Nayá néeba'ee lirrú: —Jajá, wawácali.

²⁹Néenee Jesús dúnu natuí nácu, ya limá nalí:

—Nuchúni iyá éebidaque'e nunácu.

³⁰Liyáalimi néewa nacába báani. Jesús má'ee nalí bájjala:

—Jiní jibéecha yáa léenaani.

³¹Ne, liyáalimi najiáwai, náiiwadede jini quinínama cáinabi liá'a Jesús médani náajcha.

Jesús chúni báqueerri jócai éewa litáaniaca

³²Nácula najiáu náa'a matuínica, áabibi chóniwenai naínda Jesúsru báqueerri jócai éewa litáaniaca, liwáliaca demonio. ³³Ne liyáalimi Jesús jéda'inaa demonio, liá'a jócaimi éewa litáaniaca, jáiwa litáania. Náa'a chóniwenai nacáarruda'eewoo, namá'ee:

^h 9:24 Jesús liáni léena ruá'a miyácauca máanaliu, ne liyá éewerri licába náa'a máanalinica újni namácchu nayáca ya léewa licáweda nayá.

—¡Jócai wacába cáji líta'aa liéni Israel shínaa cáinabica cháí cábacanaa jí'i!

³⁴Ne namá'ee náa'a fariséobinica:

—Léeminawa chúnsai demonio wácali, liáni'inaa liéni lidánani lijéda demonio náuchani.

Carrúni jináata Jesús cába náa'a chóniwenai

³⁵Jesús jínaniu quinínama chacáalee ya náa'a chacáalee júbini rímica, léewidaca narrícu náa'a sinagogaca. Líiwadeda chuánshi saícaica liá'a Diosca wánacaleerrica, ya lichúni quinínama bálínacaalashi ya cáiwibee. ³⁶Licába'inaa náa'a chóniwenai, carrúni jináata wérri licába nayá, jiníwata yáainai urrúni wérri nawówa ya jiní néewactalau, chaléjta náa'a oveja jinínicta túyanini. ³⁷Néenee Jesús ma lishínaa éewidenai coorru:

—Yáawaiyi wérri liá'a shínaashica íchabai, ne náa'a tráawajadorbinica áulabani. Chacábacanaa, éerri rícu ái íchaba chóniwenai jócani yáa léenaa Dios nácu, ne náa'a íiwadedenai nalí Dios chuáni áulabani rími. ³⁸Tándawa, cháucta tráawajadorbini arrúnaa isáta liúcha liá'a shínaashi wácalica, libánuaque'e mawí tráawajadorbini quéewique'e náawa-quedacani. Chacábacanaa, isáta Dios yúcha, libánuaque'e mawí náa'a íiwadedenai Dios chuáni nalí náa'a chóniwenai.

Jesús wína náa'a doce éewidenai coo liájcha

(Mr 3:13-19; Lc 6:12-16)

10 ¹Jesús máida lishínaa doce éewidenai coo, liáque'e nalí lidánaniu quéewique'e najéda náa'a espíritu máashiinica, ya quéewique'e lichúni quinínama bálínacaalashi ya cáiwibee. ²Léewa liáni nají'inaa náa'a doce apóstolua: Quéechanacu lijí'inaa Simón, lijí'inaa lécchoo Pé'eru ya limérrerri Andrés; Santiago ya léenajirri Juan, licúlee liá'a Zebedeoca; ³Felipe ya Bartolomé; ya Tomás ya Mateo cacóbracaica impuesto Romarru; Santiago Alfeo cúlee, ya Tadeo; ⁴Simón liá'a cananita, ⁱ ya Judas Iscariote, liáwinaami éntregueerri'inaa Jesús lijínairru.

Jesús bánua lishínaa éewidenai coo náiiwaque'e Dios wánacaalactalaca

(Mr 6:7-13; Lc 9:1-6)

⁵Jesús bánua náani doce apóstolua, liájcha liá'a tánashia namédani'inaaca: Uyáu nashínaa cáinabi ítala náa'a jócani judío, u'iwárroo lirrícula náa'a chacáalee Samariaca;^j ⁶Yáu machácani chaléeni nayáctala náa'a Israel shínaa cáinabi ítala, nalí náa'a chóniwenai yáainai

ⁱ 10:4 Liéni Simón néenaa náa'a chóniwenai wówainai najéda Israel cáinaberra ítacha, náa'a jócani judíobini wánacaleenai judíobini íta'aa. ^j 10:5 Náa'a samarítánobinica jócani chúnsana judíobini, níwata quéewisani áabi chóniwenai yáajcha jócani judíobini.

jicá'a oveja yúquenai. ⁷Yáayu íiwadedaca urrúnicala liá'a Dios wánacaa-lactaca. ⁸Ichúniu náa'a bálinenaico, icáweda náa'a máanalínica, iméetua nashínaa bálinacaalashi náa'a chorrówai sánaca ya ijéda demonio. Iyá irríshibia mawéni liáni danáanshica; u'icóbra náucha wéni'inaami ichúni nayá.

⁹U'itée oro, báawita warrúwa ya cobre, ¹⁰jini chácala'inaa injbaa lícu. Jiní itéeca íibalau áabai mawíá, báawita cotiza, báawita icháque'e, jiní-wata liá'a catráawajaacaica arrúnaa liwáalia líya'inau.

¹¹Jáicta íinu áabai chacáalee rículai, jócta chacáalee júbini rími, imúrru áabi chóniwenai saícanictani, iyá nábana néeni cáashia yáacoo lírrícucha liá'a chacáaleeca. ¹²Jáicta iwáarroojoo nábana rícula, itáa nalí náa'a yéenai lírrícu liá'a cuítaca. ¹³Náa'a chóniwenai cuíta narríshibiacta saíca iyá, saícabee wérri'inaa nalí; inísa iméda saícai, ne jócta narríshibia iyá saíca, Dios jócu liméda nalí saícai léchchoo. ¹⁴Jócta narríshibia iyá, ya jócu nawówai néemi irrú, ijíáyú lírrícucha liá'a cuítaca, jócta chacáalee rícuha ya icúsudau íiba nácuha liá'a pucúpucubeeca, quéewique'e náa'a chóniwenai náaqué'e léena Dios íiwrri liwówa náajcha, níwata nayá nachánicala líyá. ¹⁵Ne éemi saíca numáni irrú, líyáli éerri amáarracta'inaa cáinabi, Dios cástigaaminaa mawí nárra chóniwenai, jócani wówai narríshibia iyá ya jócu néemi irrú, náucha náa'a chóniwenaimica yáainaimi cáinabi íta'aa Sodoma ya Gomorra rícu.

Chítashia nasúfriau'inaa náawa éebidenai Jesús nácu

¹⁶“¡Icábate! Nubánua iyá léjta oveja náa'a níquenai'inau béewami cháa-wirru. Imédau léjta liá'a áai cawítee wérrica, báawita iyá arrúnaa léchchoo léjta paloma jócani méda máashii. ¹⁷Cá'wa yúchajoo, jiniwata néntregaa iyájoo nalí náa'a cawánacaalanica, nabáseda iyájoo narrícu náa'a sinagogaca, ¹⁸ya cáashia náyadaminaa iyá nanáneewa náa'a cawánacaalanica ya reybini nunácue; cháminaa éewa íiwadeda chuánshi saícaica nunácu nanáneewa náa'a jócani judíobini. ¹⁹Ne jáicta néntregaa iyái nalí náa'a wánacaleenaica, cha iwíteemija'a linácu liá'a imáni'inaaca, léjta liá'a imáni'inaaca, jiniwata jáicta línujoo táaniacta'inaaca, Dios yáminaa ichuánijoo. ²⁰Ne jócuminaa iyájoo cha táaniaca, Isáljinaa shínaa Espíritu táaniaminaa irrícujei.

²¹“Néenajinaa néntregaaminaa néenajinau náinuaque'e nayá, ya náa'a nasáljinaaca néntregaaminaa néenibiu; náa'a néenibica nanáawaminau nasáljinaa náculau náinuaque'ini. ²²Íchabaminaa chóniwenai máashiiminaa nacába iyá nunácujei; ne liá'a cabálininaa wérri yáca nunácu, líyáminaa liwásedajoo. ²³Jáicta namúrru iyái áabai chacáalee rícu, yáau áabai rícula; ne yáawaiyi numá irrú, nuyá Washíalicuerri Dios Cúuleeca, nuínuminaajoo^k jóctanaa icánaqueda quinínama chacáalee Israel shínaaca.

^k 10:23 Áani Jesús táanierri líyáca léejoctacoo cáinabi ítala léjta Rey, liáwinaami máanalícani ya lícáwíacoo náibicha náa'a máanalínica.

²⁴ “Jiní wérri báqueerri éewidenaicoo mawíyi lishínaa quéewidacai yúchau, jiní wérri catráawajaacai mawíyi liwácali yúchau. ²⁵ O'inénda chóniwenai méda báqueerri éewiderri mawí saícai lishínaa quéewidacai yúcha, jócta naméda báqueerri shírruederri mawí saícai liwácali yúcha. Chái cábacanaa, níwata nuyá ishínaa quéewidacai, iyá arrúnaa inénda chóniwenai méda irrú máashii, níwatajani méda nulí máashii. Ne mawí, iyá arrúnaa inénda náa'a chóniwenai naméda máashii iyá, léjta naméda nuyá. Nayá nacáitadede nuyá náa nuji'inaa Beelzebú,¹ néenee yáawaiyii iyá mawí wérri naméda irrú máashii.

Tána arrúnaa cáarru wacábacai

(Lc 12:2-7)

²⁶ “Ucáarru icába náa'a chóniwenai. Jiníwata quinínama liá'a cabáyaintaica, áabai éerri'inaa náa léenaajoni; quinínama liá'a yéerri báyeerricoo, áabai éerri'inaa náa léenaani. ²⁷ Liá'a numáni irrú catáwacabee rícu, íiwa jucámarrabee jirrículani; ya liá'a numáni cabáyainta, imáidadau íiwacani cufta íta'aa. ²⁸ Ucáarru icába náa'a ínuenai inánai, ne jócani éewa náiinua liá'a icáwicaca; saícanata cáarru icábaca liá'a éewerri línuaca^m ya lécchoo éewerri limárdaca iyá infierno rícula mamáarraca éerri.

²⁹ “¿Jócu iwénda chámai míshiidu áabai moneda rími nácueji? Ne jiní wérri, áabai néenaa máanali, jóctaca wasálijinaa Dios wówai. ³⁰ Báawita iyá jájiu, cáashia iwíta báinaa liwáaliani jútaderriu bácuanaa. ³¹ Tándá ucáarru iyá: Iyá cawénini wérri mawí náucha náa'a míshiidu rími íchabanica.

Náa'a íiwadedenai Jesucristo chóniwenai náneewa

(Lc 12:8-9)

³² “Báqueerriicta íiwadeda nunácu nanáneewa náa'a washiálicuenaica, nuyá lécchoo núíiwadeda lináawa nusálijinaarru liá'a yéerri áacairra. ³³ Ne liá'a báyerri nunáawa náucha náa'a chóniwenai, nuyá lécchoo nubáyaminaa, lináawa lécchoo liúcha liá'a nusálijinaa yéerri áacairra.

Jesús linácu liá'a lishíridauca

(Lc 12:51-53; 14:26-27)

³⁴ “U'éebida irrúwoo nuínucala nuíndacala saíctacta nawówa lítala líeni éerrica; nuyá jócai ínu nuínda saíctacta nawówa, nuyá índerri jináawiu. ³⁵ Nuyá ínuerri nuwánaque'e liá'a washiálicuerrica lináwacoo lijúnta liá'a lisálijinaacoo, ya rumíyacaula rutúwa júntau, ya ruá'a

¹ **10:25 Beelzebú:** Léwa áabai lijí'inaa líeni Wawásimica. ^m **10:28** Náa'a chuánshi ínuerri ya limárdaca áani, wówerri limáca liá'a carrúnatabee infierno rícula.

runírruca rúneerru júntau; ³⁶nayáminaa nája nárra éenajinai bácaínaa, nayáminaa ijínai'inaa nárra.

³⁷“Liá'a wówerri wérri lisáljinau jócta litúwa mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; liá'a wówerri wérri licúuleu jócta limíyacula mawí núcha, jócai éewa nushínaaca; ³⁸liá'a jócai wówai carrúni jináata limédacoo nunácueji, ya jócu lisíguia nuyá, jócai éewa nushínaaca. ³⁹Tánashia náa'a báyenai nuyá chóniwenai náneewa, jócu nabéecha náiinua liyá, jócai nacáwi Dios yáajcha mamáarraca. Ne liá'a máirrica léebidaca nunácu, báawita náiinua liyá, cáwiminaa liyá Dios yáajcha mamáarraca.

Náa'a wénishi'inaaca

(Mr 9:41)

⁴⁰“Jesús síguerri limáca: Liá'a ríshibierri iyá, ríshibierri nuyá, ne liá'a ríshibierri nuyá, ríshibierri liá'a nusáljinaa bánuerri nuyá. ⁴¹Liá'a ríshibierri báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni, lirríshibiaminaa liyá liwéníu, léjta liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni; ne liá'a ríshibierri báqueerri saícaica, jíníwata saícacalani, lirríshibiaminaa chacábacanaa áabai liwéníu léjta liyá. ⁴²Ne tánashia yáirri náirra shiátai casálini, náani júbinica máinecoco nuájcha nasíguiaca nuyá, yáawaiyi numá irrú, liwáaliaminaa liwéníujoo.”

Náa'a Juan Bautista bánuanica

(Lc 7:18-35)

11 ¹Quéecha'inaa Jesús nísa líiwadeda nalí náa'a doce éewide-naicoo, liáu néenee líiwadedaca ya léewidaca liá'a chuánshica Dios shínaa nalí náa'a chacáaleeca liá'a shínaa cáinabica.

²Juan, yéerri cufta manúmai rícula, léemi líiwanaa liá'a Cristo médani liyáca. Néenee libánua áabibi néenaa náa'a jínanenaicoo liájcha, ³nasátaque'e néemiú Jesús liyácta yáawaa liá'a Cristoca léjta náiiwadedau náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu ínuerri'inaaca, jócta arrúnaa nanénda báqueerri.

⁴Jesús éeba'ee nalí: “Yáa namówai íiwa Juanruni liá'a icábanica ya liá'a éeminica. ⁵Íiwa Juanruni náa'a matuínica cábenai, náa'a macáwanica éewenai najínacoo, náa'a chorrówai sánaca saícani nabálinacaalashi yúchau, náa'a mawíbanica éewenai néemica, náa'a máanalinimica éejueneu nacáwiacoo, náa'a carrúni jináatanica náiiwadedada nalí liá'a chuánshi saícaica wásedeerri'inaa nayá. ⁶¡Ya saíctai wérri liwówa liá'a jócai éejueda liwówau núcha!”

⁷Néenee náa'ináamiwai, jáiwa Jesús táania nalí náa'a chóniwenai linácu liá'a Juanca, limá'ee: “¿Tána ijíáu icábacai á'a wáunamactalaca? ¿Báqueerri washiálicuerri éerri jútainchu lináawida lichuániu? Jócai. ⁸Jiníctani, ¿tána ijíáu icábacai? ¿Báqueerri washiálicuerri saíctai wérri íibala? Iyá yáine léenaa náa'a súwedenai íibalashi saíctai yáainai návana

rícu náa'a reybinica. ⁹Ya jócta, ¿tána ijíáu icábacai? ¿Icába báqueerri íiwadedeerri Dios chuáni? Jajá, yáawaiyi, Juan mawíyi wérri náucha náa'a íiwadedeenai Dios chuáni báinacu. ¹⁰Juan léewa liá'a limáni jiliá'a tánerricoo cáashta íta'aa:

‘Nuyá bánua cáiiwadecai chuánshi jibéecha,
quéewique'e lichúni' liá'a iníjbaa.’

¹¹Ne yáawai numá irrú, jiní náiiibicha náa'a washiálicuenaica, jiní wérri mawí máanui liúcha liá'a Juan Bautístaca; ne máayabacaminaa, nayá náa'a chóniwenai máaquenai nawówau Dios nácu, mawíni cawéni Juan yúcha, báawita nayá jiní nawéni.

¹²“Néenee liyáali éerri jáicta Juan Bautista ínedá líiwa Dios chuáni chóque'e, liá'a Dios wánacaalactaca súfrierri jináwiu, ya náa'a médenai danáanshi nénedaque'e namárdacani. ¹³Quínínama náa'a íiwadedeenai Dios chuáni ya liá'a leyca yáainai bácai náiiwadecanica linácucha liá'a wánacaalactaca, cáashia Juan ínuca; ¹⁴ne iyá iwówaicta éebida líáni, Juan^o léjta liá'a Elíasca íiwadedeerri Dios chuáni ínuerri'inaaca. ¹⁵Iyá iwówaicta yáa léenaa líáni numánica, arrúnaa édacanicoo sáica. ¹⁶¿Chíta nacábacanaa náa'a chóniwenai chóque'e? Iyá cháni léjta sáamanai jócani wówai naséwica áabi sáamanai yáajcha, wáanenaicoo plaza rícu namáidadaca najúnicaírru:

¹⁷‘Wáiiunate íiwa,
ne iyá jócuwa iwáilaa;
warrábate shímashi cáiwii,
ne iyá jócute iwowai ichálujueda íchaca chaléjta wawówau imédacani.’

¹⁸Jiníwata Juan ínuerri, jócai íya jiní líírraca, iyá imá'ee liwáaliaca'ee espíritu máashii, níwata jócai iwówai néemica lírrú. ¹⁹Néenee núfinui nuyá washiálicuerri Dios cúuleeca, íyeerrica ya núfirra, iyá imá'ee cáayacai ya cáírracalai, najúnicaí náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai máashiini íiwanaa. Ne liá'a Dios wíteeca íyaderrii liyú liá'a méderricoo quínínamaru.”

Náa'a chacáalee jócani éebida

(Lc 10:13-15)

²⁰Néenee Jesús, báawita jócu liyá náiiibi, lichána líírraca náa'a chacáaleeca á'a limédacta mawí máanuica jóca nacába cáji, jiníwata náa'a chóniwenai yáainai náiiibi jócani éejueda nayáu Diosru. Jesús má'ee: ²¹“¡Ái jiyámi carrúni jináata, Corazín! ¡Ái jiyámi carrúni jináata,

ⁿ 11:10 ‘Jibéecha’ ya ‘lichúni’ líyada Cristoja. ^o 11:14 Juan liyáwa liá'a náiiwadedanimi Dios chuáni nácu báinacu, namá'ee liá'a ínuerri'inaaca lichúni'que'e chóniwenai libéecha líinu liá'a Cristoca.

Betsaida! Jiníwata á'a Tiro néeni ya Sidón néenictata naméda jócai nacába cáji, namédani íibi, báinacuminaata éejueda nayáwai Diosru, náayadaminata nasúwa íibalashi cadúrruderri ya nawáta báali nawíteu. ²²Ne numá irrú liyáali éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai yáainai Tiro ya Sidón rícu. ²³Ya jiyá, chacáalee Capernaúm, ¿jéebidaminaa jinácudacoo áacairra? Jócai, ¡mawíminaa dujíwala wérri jiáu útawica! Jiníwata á'a Sodoma néeni naméda liáni jócai nacába cáji, liá'a méderricoo íibi, liarra chacáaleeca yéerri'inaata chóque'e. ²⁴Ne numá irrú liyáali éerri amáarraquicta cáinabiminaajoo, mawí'inaa máanuica ishínaa cástigu náucha náa'a chóniwenai yéenaimi Sodoma shínaa cáinabi íta'aa."

Íinu nulí iwówa íyaba'au

(Lc 10:21-22)

²⁵Ne liyáali éerri Jesús ma: Nuá jirrú saícai nusáljinaa cawánacaa-lacai áacairra ya cáinabi, jiníwata jíyadaca nalí náa'a imíyanica iwíteu, ya jibáyate náucha náa'a yáainai léenaa ya náa'a cawíteenica. ²⁶Jajá, nusáljinaa, jiníwata le jiwówau jáni. ²⁷"Nusáljinaa liá nulí quinínama wíteeshica. Jiní wérri cúnusierrí yáawaa nuyá liá'a licúuleeca, léerri-mija liá'a lisáljinaaca; jiní wérri cúnusierrí yáawaa liá'a lisáljinaaca, léerrimija nuyá liá'a licúuleeca ya léerrimija náa'a nuyá licúulee wówaini liméda nacúnusiacani. ²⁸Íinu nulí quinínama iyá sámunica ishínaa tráa-wajuyu ya cadúcunibeeca, nuyáminaa wána iwówa íyabacoo. ²⁹Irríshibia nulíni liá'a cadúcunini nuáni irrú, ya éewidau nunácu, nuyácala saícai wáaleerri nuwówau imíyai; cháminaa íinu iwówa íyabacoo. ³⁰Jiníwata liá'a nuwánanica ya liá'a cadúcunibeeca nuá irrú, itéeni'inaa madéjca-namai."

Náa'a éewidenaicoo éerruenai trigo dácue éerdi nawówa íyabactacoo

(Mr 2:23-28; Lc 6:1-5)

12 ¹Ne liyáali éerri, áabai éerri nawówa íyabactacoo, Jesús jína-neerrii náabanacta banácali. Lishínaa éewidenaicoo, jáiwa sámú nawówai, jáiwa nachána néerrueda líta liá'a trigoca náyaque'e líta. ²Náa'a fariséobinica nacába'inaamini liá'a namédani nayáca, namá'ee Jesúsru:

—Jicábate, jishínaa éewidenaicoo médani nayáca báawita jócai wéewa wamédaca éerri wawówa íyabactacoo.

³Jesús éeba'ee nalí:

—¿Jócu ilíá éemiú liá'a David médanica, liyáali éerrimi liyá ya lijúni-caibinica sámú'inaa nawówa? ⁴Ne liwárruateu Dios íbana rícula, jáiwa líya liá'a páanica Dios shínaaca, jócai'inaa ta saícanaa líyaca, liyá ya náa'a limánabacaca, liyárrimi léja liá'a sacerdótebinica, ya Dios jócai

licástigaa naméda linácueji. ⁵ ¿Jócu iliá éemiu Moisés shínaa ley rícu, náa'a sacerdotéca templo rícu jócani méda cajíconau, báawita natráa-wajaaca liá'a éerri nawówa íyabactacoo? ⁶ Ne numá irrú ái ája áani, báqueerri^p mawí cawénica templo yúcha. ⁷ Iyá jócani yáa léenaa éemi limáni nácucha liáni tánerricoo: 'Nuwówa iyá carrúni jináataiyu, jócu-beecha éema cuéshinai. Yácta ta léenaa éemicani, jócuminaa ta yúca chóniwenai chaléjta éebidenaicoo nuájcha, jiníni méda máashii.' ⁸ Ne saícai, nuyá Washiálicuerrica Dios Cúuleeca, wáliierri wánacaalashi lirrícu liá'a éerri nawówa íyabactacoo.

Liá'a washiálicuerri cáaji íshiderricoo

(Mr 3:1-6; Lc 6:6-11)

⁹ Néenee Jesús yáau náabanactalaca, liyáli éerri sábadoca, jáiwa liwárroo sinagoga^q rícula yéerri néeni. ¹⁰ Néeni lirrícuja'a báqueerri washiálicuerri cáaji íshiderriu; namúrrucala chítashia néewau'inaa náuca Jesús, nasáta néemiu liyá:

—¿Léewaminau wachúni báqueerri léerdi wáalee liá'a wawówa íyabactacoo?

¹¹ Jesús éeba'ee nalí:

—¿Tána éenaa iyái, wáaleerri áabai oveja licáctau áabai útawi rícula, á'a nawówa íyabactacoo, jócuminaa yáau ijédacani? ¹² ¡Mawí cawénica báqueerri washiálicuerri oveja yúcha! Yáawaiyi saíca waméda liá'a saíca-beeca éerrica nawówa íyabactacoo lécchoo.

¹³ Néenee Jesús ma lirrú liá'a washiálicuerrica:

—Jidáquinia jicáajiu.

Jáiwa dáquinia licáajiu liá'a washiálicuerrica, limáacau lirrú saíca léjta ruá'a béemaca. ¹⁴ Ne náa'a fariséobinica, jócai saícta nawówa, quéecha'inaa najiácoo nachána natáania nalíwoo chítashia néewau'inaa náiinua Jesús jíni.

Áabibi chuánshi linácueji liá'a Jesúsca jóctanaa líinu

¹⁵ Jesús yáa léenaa nawówai náiinua liyá liáu néenee, íchaba chóniwenai yáau liájcha. Jesús chúni quinínama náa'a bálinenaicoo, ¹⁶ limá'ee nalí jócubeecha natáania linácu chóniwenai íibi. ¹⁷ Léja liáni licúmpliaque'iu liá'a limánimi liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Isaiásca, limá'inaami:

^p **12:6** Áani Jesús táanierri liyá linácuchau, ne jócai líiwa jucámarranaa, liyá máirri liwáaliacala wánacaalashi mawí liúcha liá'a ley templo shínaaca; ne náa'a chóniwenai arrúnaacala naméda liwánacaala liúcha liá'a áabata leyca. ^q **12:9** Liá'a Sinagoga yáarruishi náawactacoo náa'a judiobinica, néeni néewidau linácu liá'a táanerricoo báinacu, néeni natáania comunidad nácu, ya lécchoo lisírbia léjta néewidactacoo.

- 18 “Ái ája áani nushínaa cashírruedacaica, liá'a nuwínanica,
liá'a canfinai nucábaca, sáicta nuwówa nucábacani.
Nuáminaa lirrú nushínaa Espíritu,
ya líiwadeda machácani quinínama cáinabi íta'aa.
- 19 Jócai'inaa litáania chuánshi amuíyu,
jócuminaa léccchu limáidada,
jiní léccchoo éemenai'inaa lichuáni cáaye rícuba béewami
chacáalee.
- 20 Limédaminaa^r nalí sáica náa'a máajinaa néebidauca,
cháni léjta liá'a basuéca wówerri litúcuacoo,
cháni léjta lámpara íyacua májtarrimi jéda íisa.
Limédaminaa chájoni cáashia machácanicani liwánacaalactala'inaa
quinínama cáinabi íta'aa.
- 21 Ya chóniwenai'inaa quinínama cáinabi íta'aa sánaca,
namáacaminaa nanéndacaishi linácu.”

Náa Jesús jíconaa lirrishibiaca demonio wítee

(Mr 3:20-30; Lc 11:14-23; 12:10)

22 Natée Jesúsru báqueerri washíalicuerri matufýii ya jócai éewa litáa-
niaca, níwata wáaleerri demonio, jáiwa Jesús éejua liwána licába báníwai
ya léewa litáaniaca jáicta Jesús jéda liúcha demonio. 23 Quinínama
nacáarrudau nasáta néemiu nalí wáacoo: “¿Liyáminaa léja liáni Cristo,
litáqueerrimi liá'a washínaa rey Davidca?”

24 Néemi'inaamini liáni, náa'a fariséobinica namá'ee: “Beelzebú, liá'a
demonio wácalica, liyája liérta yáairri lidánani liéni washíalicuerri
lijédaque'e demonio.”

25 Jesús, yáirri léenaa liá'a napénsaa nayáca, limá nalí: “Quinínama
país náawaca yáacaquictau máashii nacába yáacacoo, namárda yáacau
nayá jájiu; áabai chacáaleeca o néenajinai yáacoo máashii nacába
yáacacoo, jócani éewa nayá sáica, amáarrani'inaa. 26 Chacábacanaa,
Wawásimi jédacta lishínaa chúnsana demonio, liyá jájiu limárdau; ¿chíta
quéewau liwáalia lidánaniu jini? 27 Iyá máinai nujédacala demonio
Beelzebú dánaniyu; ne cháctani, ¿tána yáa irrú náa'a ijúnicaica liá'a
danáanshica quéewique'e ijéda demonio? Tándawa nayája náiiwa ináawa
iyáca yúqueneu. 28 Jiníwata nujédacta demonio Espíritu Dios dánaniyu,
liwówau limáca liá'a wánacaleerri Dios shínaa jái ínu irrúi.

29 “Nuá irrú áabai licábacanaa nuiwaque'e tádashia nuyá nuéewa
nujéda demonio: ¿Chíta quéewoo liwárruacoo báqueerri shínaa cuíta

^r 12:20 Áani wówairri limáca, Jesús yéerri madánainaa lisúfriaca ya máanalicani wáarru
rícu, wayá náa'a máajinanaanica ya máaquenai bácai cajíconaanica, quéewique'e wawáalia
wawásedau'inau, ya liá'a machácanibeece Dios yánica Jesús nácuéji.

rícula jíni liá'a washiálicuerri cadánanica lédaque'e lishínaa, jócta libájida liúchau quéechani? Táminaa, libájidaqui jíni léewa lijédaque'e lishínaa.

³⁰ “Liá'a jócai yáau nuájcha, yáairriu báawachala núcha; liá'a jócai yáawaqueda nuájcha, cáarralerrri'inau.”^s

³¹ “Tánda numá irrú Dios pérdonaa náa'a washiálicuenaica quinínama jíconaashi, ya quinínama máashii namánica, ne jócuminaa lipérdonaa liá'a namáni máashiica Espíritu Santo nácucha. ³² Dios pérdonaminaa quinínama cha lécchoo táaneerri máashii nuyá washiálicuerri Dios Cúuleeca; ne táaneerricta máashii Espíritu Santo nácucha, jócuminaa lipérdonaani nácula cáwi liyá líta'aa líáni cáinabica, ne jiní áabata léerdi liáwinaami líáni.

Liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu

(Lc 6:43-45)

³³ “Yáabanau sáica áabai banácali, iwáalia'a lítau sáica; yáabanau máashii iwáalia'a lítau máashii; ne liá'a banácalica wacúnusiani líta nácuejiu. ³⁴ ¡Áai éenajinai! ¿Chíta quéewoo imá chuánshi sáicai jíni, ne iyá jájiu máashiini? Liá'a yéerri iwówa lícu, litáania inúma licuéji. ³⁵ Liá'a washiálicuerri sáicaica táaneerri chuánshi sáicai, jiníwata sáicaca liyá, ne liá'a washiálicuerri máashiica táaneerri chuánshi máashii, jiníwata máashii yéerri linácu. ³⁶ Ne numá irrú liyáali éerri Dios márdacta'inaa cáinabi, arrúnaa náa nashínaa cuenta quinínama chuánshi mawénii namánica. ³⁷ Ne linácueji liá'a chúnsai jichuánica namáni jiyácta sáicai jócta cajíconai.”

Náa'a chóniwenai máashiinica sátenai áabai señal jócai nacába cáji

(Mr 8:12; Lc 11:29-32)

³⁸ Áabi néenaa náa'a fariséobinica ya néenaa náa'a áabibi quéewidacani ley shínaaca, néenee namá'ee Jesúsru:

—Quéewidacai, wawówai wacábaca jimédaca áabai cábacanaashi jócai wacába cáji.

³⁹ Néenee Jesús éeba'ee nalí:

—Nárra chóniwenai máashiini ne yáawaiyi jócai éebida Dios nácu, nasáta'ee áabai jócai nacába cáji; íyadaque'e nusálíjinaa Dios bánuani nuyá, ne jócuminaa nuá mawí señal léjta liá'a íiwadederri Dios chuáni báinacu, jí'ineerri Jonás. ⁴⁰ Chaléjta Jonás yáyumi matáli éerri ya matáli

^s 12:30 'Jiní éewerri limáacacoo béewami nulí. Ne náa'a jócani éebida léca liá'a espíritu Santo liá nulí wánacaalashi quéewique'e nujéda demonio, yáainai nayá nujúnta, ne náa'a jócani índá nulí chóniwenai quéewique'e namédacoo nushínaa éewidacanicoo, naméda náani chóniwenai náacoo jiní éebidenai nunácu.

táayebee liáawi rícu liá'a cubái máanuica, chacábacanaa nuyá Washiáli-cuerri Dios Cúuleeca, nuyáminaa matáli éerri ya matáli táayebee cáinabi yáajabala. ⁴¹Náa'a yáainaimi Nínive rícu nacáwiaminaujoo máanalicaí yúcha amáarracta'inaa cáinabi, ya natáaniaminaa ijúnta iyá quéewique'e Dios cástigaa iyá; níwata nárra chóniwenai yáawani nanáawida nacá-wicau néemi'inaami liá'a chuánshi Jonás íiwani nalí. Ne iyá éemenai nuchuáni ne jócai éebida, báawita nuyá mawí cáiwana Jonás yúcha. ⁴²Ruá'a reina wánacaleechoo chaléeni sur néerra, rubárruaminau amáarracta'inaa cáinabi, jáicta liúca chóniwenai le éerri jiliéni, ya rutáaniaminaa ijúnta iyá, níwata ruyá finuechoo déecucheji wérri cáina-bica, quéewique'e ruéemi Salomón wítee. Ne iyá jócani wówai éemica nuéewidacala, báawita nuyá mawí cáiwana Salomón yúcha.

Liá'a espíritu máashiica éejuerricoo

(Lc 11:24-26)

⁴³“Jáicta áabai espíritu máashii lijíáu báqueerri washiálicuerri yúchai, jínaneerriu yáarrushi máacarrai rícu múrruerri limáacoo liárrui; ne jinícta lífinuni limá lirrúwoo: ⁴⁴‘Nuéejo’quictátawai núbana rículau báaniu nujiáctejmícoo.’ Jáicta léejua'inaawai, lífinu linácu liárra washiálicuerrica, léjta áabai cuíta máisaictani, jíchuderrictau wáni ya nachúndadanini. ⁴⁵Néenee liáwai liáwaqueda áabi siete espíritu íchaba mawí máashiini wérri liúcha, ya quinínama nárra sieteca nawárruau lirrú liá'a washiálicuerrica, mawíque'e nawána máashii wérri mawíjani. Chacábacanaani'inaa bésunacoo nárra chóniwenai máashiini wérrica.

Litúwa ya léenajinaica liá'a Jesúsca

(Mr 3:31-35; Lc 8:19-21)

⁴⁶Jesús táania'inaa liyá újnibii nalí náa'a chóniwenai, jáiwa náiiinu lirrú lécchoo ruá'a litúwaca ya léenajinai, nawówaica'ee natáania liájcha. Ne jáiwa namáacoo bináaweji, ⁴⁷néenee báqueerri íiwa Jesúsru jíni: —Jitúwa ya jéenajinai yáaine bináaweji, wówenai natáania jiájcha. ⁴⁸Néenee Jesús éeba'ee liá'a íiwerri lirrúni: —¿Tána nutúwai ya nuéenajinaica? ⁴⁹Néenee, lidúcua nátaala náa'a lishínaa éewidenaicoo, limá'ee: —Náawa nutúwa ya nuéenajinai náani. ⁵⁰Níwata tánashia méderri liwánacaala liá'a nusálijinaa yéerri áacairra, nuwówai lécchoo cháí cába-canaa léjta nuéenajirri, nuéenajetoo ya léjta nutúwa.

Licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica

(Mr 4:1-9; Lc 8:4-8)

13 ¹Liyáli éerrimija lijíáu liá'a Jesúsca lirrícucha liá'a cuítaca léewidacta liyáca, néenee liáu liwáacoo manuá tácoowala. ²Ne

íchabaca wérri chóniwenai yáawacacoo Jesúsru, jáiwa Jesús yúrrucuaú áabai lancha rícula, jáiwa liwáawai léewidaque'e, nácula náa'a chóni-wenaica máaquenaiu cáina íta'aa. ³Néenee litáania nalí íchaba nácu licábacanaayu. Limá'ee nalí:

“Báqueerri cáabanacai liáu licása banácali fími. ⁴Ne liáabana'inaa áabata léenaa liá'a límica cáu iníjbaa lícu, náinu náa'a míshiiduca, jáiwa náya jíní. ⁵Áabata cáirriu íiba fíbirra, jinícta sáica cáinabi; jáiwa liárri límica páquiau madéjcata, jiníwata jinírru cáinabi dujíwala; ⁶ne liá'a cáiwiaa lijíá'inaamiwai, jáiwa léema jíní, jiníwata jiní jíchú sáica, jáiwa léemawai míshii jíní. ⁷Áabata léenaa liá'a límica cáirriu túwirri íibi, ne jáiwa lidáwinau náa'a túwirrica, jáiwa lisácumeda jíní. ⁸Ne áabata liá'a banácalica cáirriu sáiquitacta cáinabi, jáiwa liá lítau sáica; áabata yáa lítau újni cien líimi máanabaca, áabata sesenta líimi máanabaca, áabata treinta limáanabaca. ⁹Ne iwówaicta liwárrueda lirrú liá'a numánica, arrúnaa e'écánicoo sáica.”

Tánda Jesús éewida licábacanaayu

(Mr 4:10-12; Lc 8:9-10)

¹⁰Náa'a lishínaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca náinu lirrú nasáta néemiu liyá, tándashia léewida chóniwenai licábacanaayu. ¹¹Jesús éeba'ee nalí: “Iyá Dios wána yáa léenaa cabáyainta liá'a liwánacaalanica, ne nalí jócai. ¹²Cháwajani, éemiu sáica, liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími líáni léenaa nácu. ¹³Tándawa nutáania nalí licábacanaayu; níwata nayá báawita néemi nuchuáni, néemi bácai licábacanaa, cháija ne yáawaa jócai wárrueda nalí limáyuca yáawaiyíi liá'a numáni nácucha. ¹⁴Cháminaa léjta nabésunau nayá, licúmpliawai liá'a limánimi liá'a cáii-wadedacai Dios chuáni báinacu jí'ineerri Isaías, limá'inaate:

‘Iyá éemiminaa liá'a numánica,

ne jócuminaa liwárrueda irrú.

Iyá síguiaminaa icába liá'a numédanica,

ne jócuminaa liwárrueda liéni limáyu'ca.

¹⁵Ne nawítee náani chóniwenai yáainai mawíteeni,

níwata jócani wówai liwárrueda nalí,

wáalianai nawíbau báyeerriu,

wáalianai natuí báyeerriu,

quéewique'e jócu néewa nacába ya néemica,

ya jócubeecha náa léenaa;

jócubeecha néejoo nulí, nuchúni nayá.’

¹⁶“Ne Dios sáicta wérri liwówa yáajcha, níwata iyá cábenai liá'a numédanica, ya yáayu léenaa liá'a numánica. ¹⁷Ne numá irrú yáawaa, íchaba cáiiwadedacani Dios chuáni báinacu ya chóniwenai sáicanica, wówenai

nacába liáni icábani iyá, ne jócu néenaa nacábaqui jíni; nawówai néemi liáni éemini iyáca, ne jócu néenaa néemiqui jíni.”

Jesús íiwa licábacanaa nácu liá'a cáabanacaica
(Mr 4:13-20; Lc 8:11-15)

¹⁸Liáwinaami, Jesús ma nali náa'a lishínaa éewidenaicoo: “Éemite liáni liwówau'i limáca liá'a licábacanaa linácu liá'a cáabanacaica. ¹⁹Náa'a éemenai liá'a chuánshi Dios shínaa linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, ne jócu náa léenaa néemicani, nayá léjta liá'a banácali íimica cáirricoo iníjbaa lícu; líinu liá'a Wawásimica lijéda liá'a Dios chuáni liáabanani liwówa lícu. ²⁰Liá'a banácali íimica cáirricoo íiba íbirra, cháí licábacanaa léjta náa'a chóniwenaca éemenai Dios chuáni, narríshibia saícta néemicani, ²¹ne jóca liwáalia lijíchu saíca, jócani yáa cabálininaa, ne jáicta linácue liá'a Dios chuánica, nasúfria carrúni jináata nayá o nacánaqueda nayá namúrru namédaque'e nali máashii, náuca náuchau liá'a néebidauca. ²²Liá'a banácali íimi cáirricoo túwirri íibi, léjta náa'a chóniwerrika éemenai Dios chuáni, ne nawówai namédacoo cawárruanicajiyu, néenee nayá urrúni nawówa bácai linácu liá'a shínaashica. Libésunau'e nali namíya máecha liá'a Dios chuánica ya jócu naméda liá'a shínaashica Dios wówaini'e nayá médaca. ²³Ne liá'a banácali íimi yábaneerricoo cáinabi saícai íta'aa, cháí léjta náa'a chóniwenaca éemenai Dios chuáni, náa léenaa néemicani. Natráawajaa Diosru saíca, áabi cháni léjta liá'a banácali íimica yáairri cien lítau, naméda bájjalanaa, áabi léjta líimica yáirri sesenta, naméda íchaba mawí, ya áabi cháni léjta líimica yáirri treinta, naméda píituita.”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máashiibee trigo íibi

²⁴Néenee Jesús íiwa báaniu áabata licábacanaa: “Liá'a Dios wána-caalactalaca cháí léjta báqueerri washiálicuerri yábaneerri banácali íimi saícai bacháida lícu. ²⁵Ne quinínama namáa'inaami nayáca, líinu báqueerri najínai, jáiwa liáabanai máashiibee máashii nashínaa trigo íibi, jáiwa liáwai. ²⁶Ne jái'inaami lidáwinau liá'a trigoca, jáiwa líiwinaa jiáwai lécchoo, néenee lijíáu lécchoo máashii máashibee. ²⁷Néenee náa'a tráawajadorbinica náawai náiiwa lirrúni liá'a liwácalica: ‘Wawácali, liá'a banácali íimi jiáabanonica bacháida lícu saícaica, ¿chíta lijíáu jiliá'a máashii máashibee?’ ²⁸Liá'a liwácalica limá nali: ‘Báqueerri wajínai médaniminaa liáni.’ Náa'a catráawajaacanica nasáta néemiu liyá: ‘¿Jiwówai jiyá wáacoo wéerruaque'e liá'a máashii máashibee?’ ²⁹Néenee limá nali: ‘Jóca, éerruacta liá'a máashii máashibee, carrúnata éerrua lécchoo liá'a trigoca. ³⁰Mawí saíca waínda lidáwinacoo áabena, cáashia lidáwinacoo wawínaquicta'inaacani; néeneeminaajoo nubánua náawaquedacoojoni, nashírrique'e quéecha liá'a máashii máashibee,

nabáji macáishitani, wéemaque'ini, ne liábinaami nawína ya náawaqueda liá'a trigoca nushínaa liárrui rículau.' ”

Liá'a licábacanaa linácu liá'a lími jí'ineerri mostaza.

(Mr 4:30-32; Lc 13:18-19)

³¹ Jesús íiwa nálí lécchoo liéni licábacanaa: “Liá'a Dios wánacaalac-talaca cháí léjta áabai lími jí'ineerri mostaza, báqueerri washiálicuerri yáabanani bacháida lícu. ³² Liéni yáawaiyi, áabau néenaa náa'a mawí píituica quinínama náibicha náa'a límica; ne jáicta lidáwinawai mawí máanuica liúcha liá'a yéerri lirrícu liá'a náabanactacani, lidáwinau léjta áabai áicuba máanui, máanui wérri míshiidu ínu naméda líibanau linácai nácu.” Cha lécchoo, liá'a Dios chuánica náiiwani ya lichána píitui rímiyu, néenée lidáwinawai máanui limédacuwei.

Liá'a licábacanaa wáneerri páani múrracacoo lijí'inaa levadura

(Lc 13:20-21)

³³ Jesús íiwa nálí lécchoo liéni licábacanaayu: “Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí léjta liá'a múrracairricoo, báquetoo ínetoo píilechoo matálinai harina ínabi, quéewique'e cáiwique'ini quinínamani liá'a liinábica.”

Tánda Jesús táania licábacanaayu

(Mr 4:33-34)

³⁴ Jesús táania quinínama liáni nálí náa'a chóniwenairru linácueji liéni licábacanaayu, cháiji jócai táania nálí liyáwoo licábacanaayu. ³⁵ Cháwa quéewique'e licúmpliacoo liá'a limáni liá'a cáiiwadedacai Dios chuáni báinacu:

“Nutáaniaminaa liyáwoo licábacanaayu;

núíwa áabata yéerri cabáyainta liyáalimi Dios liquénuda'inaami cáinabi”.

Jesús íiwa licábacanaa máashii máashibeece trigo íibi

³⁶ Néenée Jesús íiwa lináwau nálí náa'a chóniwenai, jáiwa liwárroawai áabai cuíta rícula, jáiwa lishínaa éewidenacoo narrúniu lirrú, ya nasáta néemiu liyá namá lirrú líiwaque'e nálí linácu liá'a licábacanaa liá'a máashii máashibeece yéerri bacháida rícu. ³⁷ Jesús éeba'ee nálí: “Liá'a yábaneerri lími sáicaica, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ³⁸ léja liérre bacháidaca liyáwa éerrija. Liá'a lími sáicaica, wówerri limáca náa'a médenai Dios wówainica, ya liá'a máashii máashibeece wówerri limáca náa'a médenai Wawásimi wówainica, ³⁹ liá'a wajínai yábaneerri máashii máashiibeece íibi, léwa Wawásimi liérre. Liá'a lítaca wówerri limáca amáarrau'inaa liá'a cáinabica, náa'a yáawacadenai

banácali íta, náawa ángelbini nárra. ⁴⁰Licábacanaa léjta náawaquedau máashii máashibeece náucaque'ini chichái tuírricula léemaque'iu, chacábacanaa libésunacoo nali náa'a Wawásimi shínaaca jáicta amáarra cáinabijoo. ⁴¹Nuyá Washiálicuerri Dios cúuleeca, nubánuaminaa nushínaa ángelbiniu, náawaquedaque'e nushínaa nuwánacaalactaca, náa'a quíninama wánenai naméda máashii chóniwenai ca jíiconaa-nica, ya náa'a médenai máashii. ⁴²Náucani'inaa lirrícula liá'a chichái túculerricoo, náichactala'inaa náamueda néu quirríquirrinaa licáichau. ⁴³Néenee náa'a médenaica léjta Dios máyu'uca, quéeneni'inaa chaléjta cáiwia quéenau chaléeni wánacaalactalaca nusálijinaa néerra. Iyá iwówaicta yáa léenaa liáni numánica, arrúnaa édacanicoo saíca.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a cawénii báyeerricoo

⁴⁴“Jesús má'ee nali: Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí jicá'a áabai cawéni wérrica báyeerricoo cáinabi yáawi rícula. Báqueerri washíali-cuerri ínu linácu liá'a cawéni wérrica, ya léejoo libáya néeni jíni; liwówa chúnicaú liáu liwénda quíninama liá'a liwáalianica, ya liwéni lierra cáinabica, quéewique'e liá'a cawéniica lishínaacani.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a íiba úcuni cawénica

⁴⁵“Jesús má'ee nali léchchoo: Liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí léjta báqueerri cawéndacai jínaneerriu limúrruerri íiba úcunini cawéninamai;^t ⁴⁶jái'inaa línu linácu liá'a áabai cawéni wérrica báqueerri yúcha, liáu liwénda quíninama liá'a liwáalianica, ya liwéni liá'a íiba úcuni cawéniica.

Liá'a licábacanaa linácu liá'a máaya nawínau cubái

⁴⁷“Jesús má'ee báaniu, lé'e liá'a Dios wánacaalactaca cháí'e léjta áabai máaya náucanicta manuá yáaculani, lijéda matuínaami cubái cába-canaa. ⁴⁸Jáicta cashiámu léji liá'a máayaca, náa'a catésucanica najédani cáina íta, nawáctala'inau naníwacani náa'a cubáica; nawáaliani náa'a cubái saícanica náarrui rículau ya náuca liá'a máashiica. ⁴⁹Chacábacanaa jáicta amáarra léju liá'a cáinabica; Dios bánuaminaa náa'a ángelbinica nashírridaque'e máashiinica báawachala ya náa'a saícanica, ⁵⁰náucani'inaa náa'a máashiinica lirrícula liá'a infiernoca írranii chicháiyu, náichactala'inaa ya náamuactala'inaa néu quirríquirrinaa licáichau.”

Cawéninamai wáliica ya liá'a lidánimimica

⁵¹Néenee Jesús sáta léemiu nayá:

^t 13:45 Áani wówerri limáca báqueerri éebiderri Dios nácu, arrúnaa liá lirrú bájjia-lanaa liwéni jáicta Dios shínaa jíni liwánacaalactaca. Arrúnaa limáca quíninama liá'a méenaami éerri shínaaca jócai índa limédacoo Dios shínaayu.

—¿Éemi jíní quinínama liáni?

—Jajá, wawácali —namá'ee.

⁵² Néenee Jesús má'ee nalí:

—Jáicta báqueerri quéevidacai ley shínaa léewidau sáica linácu liá'a Dios wánacaalactalaca, cháí léjta báqueerri cuíta wácali, liá'a liwáalia-nica liá léenaa lijéda méenaami wáliica ya liá'a lidánimimica.

Jesús Nazaret néeni

(Mr 6:1-6; Lc 4:16-30)

⁵³ Ne Jesús nísal'inaa líiwadeda liyú liá'a licábacanaaca, néenee liáwai néeneeki, ⁵⁴ jáiwa líinui lishínaa cáinabi néerrau, jí'ineerri Nazaret, jáiwa lichánau léewidaca lirrícu liá'a sinagogaca. Náa'a chóniwenai nacáarruda'eeewoo, namá'ee:

—¿Tanácucha jéewidau linácu quinínama liéni jiáni léenaa? ¿Chíta quéeuwau jéewa jiméda léji liérta jócai wacába cáaji? ⁵⁵ ¿Jócaita le licúulee liá'a camédacai méenaami áicubayu, ya María cúulee? ¿Jócaita le Santiago éenajirri ya José ya Simón ya Judas, ⁵⁶ ya léenajinai fina yéenai léchchoo wáibi áani? ¿Néenee tána bésunawai chóque'e litáania íchaba wíteeshiyu ya léewa liméda jócai wacába cáji?

⁵⁷ Tándawa jóca nawówai naméda liwánacaala. Tándawa Jesús má'ee nalí:

—Jáicta báqueerri cáiiwadecacai litáania Dios chuáni nácu, báawa-chala jócaita lishínaa cáinabi, náa'a chóniwenai cawáunta ya néebida lirrú, ne jáicta litáania nalí náa'a chóniwenai lishínaa chacáalee rícu sánaca o á'a líibana néeni, nayá jócu cawáunta nacábacani jiní néebidaca lirrú.

⁵⁸ Jiní limédani íchaba jócai nacába cáji néerra, jiníwata náa'a chóni-wenaica jócani éebida liyácala liá'a Mesíasca.

Juan Bautista máanalicami

(Mr 6:14-29; Lc 9:7-9)

14 ¹ Liyáali éerrimi, Herodes Antipas, wánacaleerri léjta rey á'a Galilea, léemi'e natáania Jesús nácu. ² Herodes má'ee lishínaa tráawajadorbinirru: “Le Juan Bautístaja liérta cha cáwíacoo; tádawa léewa liméda jócai wacába cáji.”

³ Jiníwata quéechami liá'a Heródesca wáneerri nawína Juan preso, liwánani nabájida cadénayu natéeque'ini cuíta manúmai rícula. Herodes wánaca nawárrueda Juan preso ruwánaca ruá'a Herodíasca, líinu liá'a Felipeca Herodes éenajirri. ⁴ Jiníwata Juan máirrite Heródesru: “Jócai éewoo jijéda jíinu ruárta finetooa cáwicalani rúnirri liá'a jéenajirrica.”

⁵ Linácueji Herodes wówai líinua Juan, ne cáarru licába náa'a chóniwenai, jiníwata quinínamarru néebida liá'a Juanica cawéni wérri líiwadecacai Dios

chuáni. ⁶Ne liyáali éerri Herodes shínaa licúmpliacta camuí, rumíyacaula ruá'a Herodíasca ruijáu ruwáilaca nanáneewa náa'a namáidanica, Herodes gusta ruyá ruwáilauca bájalanaa, ⁷tánda Herodes ma rulí liwánacaala nácu, liáminaa rulí tánashia rusátani liúchai. ⁸Néenee ruá'a miyácauca rutúwa éewidaca'ee ruwítee, rumá'ee Heródesru:

—Jiá nulí áabai mitájia rícu, liá'a liwítami liá'a Juan Bautístaca, nacábaque'ini.

⁹Linácueji liwána máashii wérri liwówa liá'a rey Heródesca; ne jiní-wata arrúnuaa licúmplia liá'a limánimica nanáneewa náa'a limáidanica, liwána náa rulíni. ¹⁰Libánua báqueerri soldado nawíchua Juan wáa cuíta manúmai rícula. ¹¹Jáiwa natée liwítamica báji mitájia rícu náa rulí jini ruá'a miyácauca, jáiwa rutée jini rutúwaru.

¹²Néenee náiiinu náa'a jínanenaicoo Juan yáajcha, natée limáashiicaimi nabáyaque'ini, liáwinaami náawai náiiwacani Jesúsru jini.

Jesús yáa náaya náa'a cinco mil washiálicuenaica

(Mr 6:30-44; Lc 9:10-17)

¹³Jesús éemi'inaa liéni chuánshica liáu lancha rícu náajcha náa'a éebi-denaicoo liájcha, liáu chaléeni báawachala. Ne chóniwenai éemi'inaa jini, jáiwa najiáwai chacáalee rícuca, quéewique'e náacoo lijúnta macáshtai.

¹⁴Jesús jiá'inau lancha rícuca, licába chóniwenai íchabani, carrúni jináata licába nayá, jáiwa lichúni náa'a bálinaicoo natéenica. ¹⁵Jái'inaa samásamai liácuwai, náa'a lishínaa éewidenaicoo narrúniu namá'ee lirrú:

—Jái táicalacai, liáni júshiquitawa áani. Jíiwana náacoo náa'a chóni-wenaica, náaque'iu nawéni náayau lirrícula liá'a chacáalee júbininica.

¹⁶Jesús éeba'ee nalí:

—Jócai arrúnuaa náacoo; yáa náaya iyá.

¹⁷Néenee néeba'ee lirrú:

—Wawáalia áani bácai cinco páani rími ya chámacua cubái.

¹⁸Jesús má'ee nalí:

—Índa nulíni ájini áani.

¹⁹Néenee liwána náa'a chóniwenai máanabanaamica nawáaque'iu imíshi íta'aa. Jáiwa liwína licáaji rícu náa'a cinco páanica ya náa'a chámacua cubáica, licába áacairra, liá sáicai Diosru, litúcueda liá'a páanica, ya náa'a cubáica; liá jini lishínaa éewidenaicoorru, nayá nashíridaque'ini chóniwenairru. ²⁰Quinínama náaya cáashia cáawai wérri nayá, ya újnibii nacámusheda doce canasta lishída-naami máaquerricoo. ²¹Namáanabaca náa'a íyenaica cinco mil washiálicuenaí nayáwoo, jócani jútada íina ya sáamanai léechoo.

Jesús jínerriu shiátai náani nácu

(Mr 6:45-52)

²²Liáwinaami, Jesús bánua náa'a lishínaa éewidenaicoo náurrucocoo lancha rícula, nachuáaque'iu bajíala manúa libéecha, nácula líiwa lináwau

nalí náa'a chóniwenai. ²³Jái'inaa líiwa lináawau nalí náa'a chóniwenai, Jesús líirrau áabai dúuli ítala quéewique'e líoraca bácai. Líinu'inaa liá'a catáwacabeea yéerri néeni bácai, ²⁴nácula liá'a lanchaca jái yáacuwai déecuchala litácoowa yúcha. Liá'a marrádacaca ínuerri lancha nácula cadánani, jiníwata cáuli ínuerri najúnta. ²⁵Jái'inaa újni cátaí Jesús jíinau najúnta shiátai náani nácu. ²⁶Nacába'inaateni lishínaa éewidenai coo lijínacoo shiátai náninacu, nacáarrudau wérri, namáidada nacáarruniu namá'ee:

—¡Wówanaashimi cháí jínacoo!

²⁷Ne Jesús táania nalí, limá'ee:

—¡Ya iwówau cadánani, nuyácani, ucáarru iyá!

²⁸Néenee Pé'eru éeba'ee lírrú:

—Nuwácali, jiyáquictani, jiwána nujínacoo jiyáctala shiátai náani nácu.

²⁹—Jesús má'ee lírrú: —Jíinu chérra.

Néenee Pé'eru yúrrucoo barco rícuha, jáiwa lichána lijínacoo shiátai náani nácu Jesús yáctalaca. ³⁰Ne licába'inaa náa'a marrádaca ya cáuli máanui wérriyu, jáiwa cáarru jini; jái'inaa liwówai liájuacuwei, jáiwa limáidadaí:

—¡Jiwáseda nuyá, nuwácali!

³¹Liyáalimi'e Jesús wína licáaji nácu, limá'ee lírrú:

—¡Jiyá jócai máacai jiwówau nunácu saíca! ¿Tánda jócu jéebida nuyá wásederri jiyá?

³²Náirra'inaamiwai lancha rícula, machúnucunaa liá'a cáulica.

³³Néenee liyáali, náa'a yáainai lancha rícu, jáiwa natúyau náurruí juá-tamiyu Jesús náneewa, namá'ee lírrú:

—¡Yáawaiyi jiyá Dios Cúulee!

Jesús chúni náa'a bálinenaicoo Genesaret néeni

(Mr 6:53-56)

³⁴Nachuáu bajíala manúá, jáiwa náinuque'e lishínaa cáinabi ítala liá'a Genesaret. ³⁵Náa'a chóniwenai néeni sánaca nacúnusia nacába liá'a Jesúsca, lichuáni licáarraliau quinínama liá'a cáinabica. Natée Jesúsru náa'a bálinenaicoo, ³⁶ya namésuda'ee liwówa namá'ee lírrú jinda nadúnu líibala númacua nácu cadánia; ya quinínama náa'a dúnuenaicani, saícani máacacoo.

Liá'a wáneerri casácula washiálicuerri

(Mr 7:1-23)

15 ¹Narrúniu Jesúsru áabibi fariséobini ya áabibi quéewidacani ley shínaa, ínuenai Jerusalén néenee, ya nasáta néemi liyá:

²—¿Tánda jishínaa éewidenai coo jócu néewida nawítee náa'a wawérri-naimica? ¿Ya tánda jócu nacúmplia nawítee nabádeda nacáajiu quéecha jóctanaa náaya, chaléjta nawánau'i naméda náa'a wawérrinaibimica?

³ Jesús má'ee nalfí:

—Iyá jócani arrúnaa yáasacalaca náa'a éewidenaicoo nuájcha, nówata iyá iméda máashii mawí, ne iyá jócani méda Dios chuáni wánacaala, imédaque'e chaléja limáyu'u liá'a iwíteeca. ⁴Jiníwata Dios má'ee: 'Cawáunta jiyá jitúya jisáljinau ya jitúwa,' ya 'liá'a máashii núma lisáljinaa nácu, ya litúwa nácu lécchoo, arrúnai'inaa náinuaca.' ⁵Ne iyá máinai yáawaa báqueerri washiálicuerri éewerri limá lisáljinaarru jócta litúwarru: 'Jócu nuéewa nuyúda jiyá, jiníwata liá'a nuwáaliani quinínama nuáni'inaa Diosru'; ⁶ya tánashia máirri liáni, jócai éewa liyúda lisáljinau jócta litúwa. Chacábacanaa iyá jócani éewida Dios chuáni, quéewique'e iméda léjta iwítee wówau'ca. ⁷Iyá chámainsi iwítee! Sáicai litáania liá'a Isaíasca íiwadedeerrimi Dios chuáni báinacu, limá'inaami inácu iyá:

⁸ 'Náani chóniwenai éebidenai nanúmayu cháji'i,
ne nawówa déecuchai yáa núcha.

⁹ Jiní wéni báawita naméda culto nulfí;
ne éewida nuchuáni nácu,

ya éewida liá'a napénsanica namáta náa'a nawánacaalactaca,
ne liyáwoo washiálicuenai chuáni bácai.'

¹⁰ Jáiwa Jesús máida náa'a chóniwenai, limá'ee:

—Éemini ya yáa léenaa: ¹¹Liá'a wáruerricoo washiálicuerri núma lícueji, jócai wána casácula liwówa. Ta léja liá'a jiérricoo washiálicuerri núma lícueji, wáneerri casácula liwówa.

¹² Néenee náa'a lishínaa éewidenaicoo liá'a Jesúsca narrúniu lirrú, jáiwa nasáta néemiu liyá:

—¿Jiá léenaa íiwirri nawówa náa'a fariséoca néemi'inaa liáni jimánica?

¹³ Jesús éeba'ee limá'ee nalfí liyú liáni licábacanaaca:

—Nusáljinaa liá'a yáairri áacairra, liúcaminaa bináawala quinínama náa'a éewidenai méenaami yáairri báawachala yáawaiyi yúcha, chaléjta liá'a cáabanacaica léerrua liúca quinínama lijíchu yáajchau náa'a banácali jócani liábana. ¹⁴Imáacani, matufíyí liérta cháí téé áabi matufíyí. Ne báqueerri matufíyí técta báqueerri matufíyí, chámatanaa nacáacoo útawi rícula.

¹⁵ Néenee Pé'eru ma Jesúsru:

—Jichúni jíiwadeda walí liá'a jimánica.

¹⁶ Jesús éeba'ee:

—Nuyá máashii wówa nówata iyá jócu yáa léenaa liá'a nuéewidanica.

¹⁷Iyá arrúnaa yáa léenaa liá'a quinínama wáruerricoo wanúma lícu, yáairriu wáyacua rícula, quéewique'e liáwinaami lijíau wáibicha. ¹⁸Ne lijíérricoo linúma lícueji, jiérriu liwówa lícueji liá'a washiálicuerrica, léwa liérta cháí wána casácula liyá. ¹⁹Níwata liwówa liá'a washiálicuerrica najíau náa'a máashii liwíteeca, liá'a náinuanaaca, namáa washiálicuerri yáajcha jócai náanirri, ya íinetoo rumáa washiálicuerri yáajcha

jócai rúnirri; camédacani máashii náinaayu, náa'a nédishica, nanúma yúwica, ya liá'a nacáitauca. ²⁰Léewa liéni wáneerri casácula liá'a washiá-licuerrica; ne náayacta ya jócu nacúmplia nabádeda nacáajiu, jócai wána casácula liyá.

Báquetoo ínetoo bájirra cáinabi ítee sáu éebidechoo Jesús nácu
(Mr 7:24-30)

²¹Jesús yáau chéni Genesaret néenee liáque'iu cáinabi Tiro ya Sidón néerra. ²²Báquetoo ínetoo Caná néenee sáu, yéechoo líta'aa liá'a cáina-bica jí'ineerri Tiro, ruíinu Jesúsru rumáidadaca:

—¡Nuwácali, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába nuyá! ¡Numíya-caula wáalechoo áabai espíritu máashii méderri rulí máashii!

²³Jesús jócai éeba ruchuáni. Néenee lishínaa éewidenaicoo rúniu lirrú, nasáta'ee liúcha:

—Jíiwa rulíni ruáque'iu wáucha ruá'a ínetooca bájialaca rumáidadaca wáishiirricu.

²⁴Jesús má'ee:

—Dios bánuerri nuyá nalí náa'a bácai náa'a chóniwenai yéenai Israel néeni, léjta oveja yúquenaicta wáni.

²⁵Ne ruá'a ínetoo ruáu rutúyacoo rúrrui juátamiyu Jesúsru, rumá lirrú'e:

—¡Nuwácali, jiyúda nuyá!

²⁶Jesús éeba'ee ruchuáni:

—Jócai saícanata wéda náayanibi náa'a wéenibicoo wáaque'e nalí náa'a áulica.

²⁷Ruyá rumá'ee:

—Yáawaiyi, nuwácali; ne náa'a áulica íyenai liá'a lítabi cáirricoo nawá-canai shínaa mesa yáajabala.

²⁸Néenee Jesús ma rulí:

—¡Ínetoo, máanui wérri liá'a jéebidauca! Liméda jirrú léjta jiwówauca. Liyáalimi rumíyacaula ruá'a ínetooca saíca jíni.

Jesús chúni íchaba bálinenaiu

²⁹Jesús jiáu néeni, jáiwa líinu á'a litácoowa liá'a lishínaa manuá liá'a Galileaca; néenee líirrau áabai dúuli ítala, jáiwa liwáawai. ³⁰Íchaba chóniwenai yáawacau Jesúsru. Natée lirrú macáwani, matuúni, ya máacarrani cáaji, jócai éewa natáaniaca, ya áabibi wáalenai íchaba báli-nacaalashi, náindani Jesús yáctalaca, jáiwa lichúni nayái. ³¹Tánda náa'a chóniwenai cáarrudeneu, nacába natáaniacala náa'a jócanimi éewa natáaniaca, ya náa'a máacarrani cáaji, namáacau saíca léchhu, náa'a macáwanimica éewenai najínacoo, ya náa'a matuúnica néewa nacábaca. Jáiwa nachána náa lirrú saícai liá'a Dios chóniwenai Israel shínaaca.

Jesús yáa náaya náa'a cuatro mil washiálicuenaica
(Mr 8:1-10)

³² Jesús máida lishínaa éewidenaicoorru, limá'ee nalí:

—Carrúni jináata nucába náani chóniwenai, jiníwata nawáalia matáli éerri nayá nuájcha áani, jinícala nalí náayani'inaa. Jócu nuwówai nubánua nayá máayaca náabana néerrau, carrúnataca májina nayá iníjbaa lícu.

³³ Lishínaa éewidenaicoo namá'ee lirrú:

—Ne ¿chíta quéewau wáinu íyacashi áji'ani náaya náa'a chóniwenai íchabanica, líta'aa liáni júshiquitaca jinícta yáairri?

³⁴ Jesús sáta léemiu nayá:

—¿Chíta máanaba páani iwáalia jíní?

—Siete páani ya píitui rími cubái júbinini, —néeba'ee nayá.

³⁵ Néenee Jesús wána nawáacoo cáinabi rícu náa'a chóniwenai, ³⁶ jáiwa liwína jíní náa'a siete páanica ya náa'a cubái rími, jáiwa liá saícai Diosrui, lipúrraida, jáiwa liá lishínaa éewidenaicoorru jíní, néenee nashírrida jíní nalí náa'a chóniwenai. ³⁷ Quíninama náaya cáawaina wérri, néenee náawaqueda néenamiu liá'a máaquerricoo siete canasta liyú liá'a litábimi máaquerricoo. ³⁸ Náa'a íyenaica cuatro mil namáa-nabaca washiálicuenaica, jócani najútada náa'a finaca ya sáamanai. ³⁹ Néenee Jesús íiwa lináawau nalí náa'a chóniwenai, jáiwa lírrawai lancha rícula, jáiwa liáwai chaléeni áabai cáinabi jí'ineerri Magadán.

Náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica nasáta áabai señal jócai
nacába cáji

(Mr 8:11-13; Lc 12:54-56)

16 ¹ Náa'a fariséobini ya náa'a saduceobini náau nacába Jesús néerra, nawówa namédaque'e lirrú áabai trampa, namá lirrú limédaque'e áabai señal jócai nacába cáji, néenedaque'i nacábawani yáawaicta ínuerri Dios néenee jíní, ne nanúma yúwicawajani. ² Ne Jesús éeba'ee nalí: “Táicala imá iyájoo: ‘Sáitai'inaa liá'a éerrica, jiníwata liá'a éerrica chunídai wérri'inaa’; ³ manúlacaiba namá'ee: ‘Wáalee máashii'inaa éerri, jiníwata liá'a éerrica quírrai ya casáculai’. Ne yácta léenaa icába liá'a éerri cábacanaa, ¿chíta quéewau'u jócu éewa yáa léenaa liá'a Dios médanica? ⁴ Iyá chóniwenai máashiini jócani éebida yáawaiyiyu, nasáta áabai señal jócai nacába cáji; ne jócuminaa nuá irrú áabai señal mawiá léjta Jonás.” Jáiwa limáaca nayái, liáwai.

Néewida jócai yáawaiyi nashínaa náa'a fariséobinica
(Mr 8:14-21)

⁵ Quéecha'inaami nabésunacoo bajiála manuá, náa'a éewidenaicoo namíya máecha natée páani. ⁶ Néenee Jesús ma nalí:

—Icábate, cáwi icába yúchau levadura fariséobini shínaaca ya saduceobinica.

⁷Náa'a éewidenaicoo Jesús yáajcha jócu náa léenaa néemicani limá-nica, táda cha namá nayá jájiu:

—¡Jócuwa'ee waínda páanii!

⁸Jesús yáa léenaa nanácu, limá'ee nalí:

—¿Táda imá jiníca irrú páani? ¡Píitui rími éebidaca yáawaa! ⁹Nuyá máashii wówa níwata iyá újnibi jócai yáa léenaa éemicani nuyá éewerri numéda jócai icába cáji, jiní éedanicoo linácu liá'a cinco páani nushírri-dani nalí náa'a cinco mil washiálicuenaica. ¿Ya chíta máanaba canasta yáawaqueda jíní? ¹⁰¿Jiní édacanicalau léchho linácu liá'a siete páani, nushírri-dani nalí náa'a cuatro mil, ya chíta máanaba canasta yáawa-queda jíní? ¹¹¿Chíta jócu yáa léenaa éemiqui jíní jóca nutáania nuyá páani nácu? Cáwi icá'a yúchau náa'a jócani éewida yáawaiyi fariséobini shínaaca ya saduceobini shínaaca.

¹²Néenee náa léenaa néemiqui jíní, Jesús jócai ma liyáca itúyaque'iu liúcha liá'a wáneerri páani múrracacoo, jócta quéewique'e cáwi nacá'a náuchau liá'a éewidacaishi nashínaa náa'a fariséobinica ya náa'a saduceobinica.

Pé'eru máirri Jesús liyáca Mesíasca

(Mr 8:27-30; Lc 9:18-21)

¹³Quéecha'inaami Jesús ínucai lítala liá'a cáinabi jí'ineerri Cesarea Filipo shínaaca, lisáta léemiu lishínaa éewidenaicoo:

—¿Tána namá nunácu cháí náa'a chóniwenai nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca?

¹⁴Néeba'ee lichuáni:

—Áabi máinei jiyácala'ee Juan Bautista cáwerriwai; áabi máinei jiyácala'ee Elías cáwerriwai, ya áabi máinei jiyácala'ee Jeremías cáwerriwai o áabimi cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu cáweneu.

¹⁵—Ya iyá, ¿tánashia imá nuyái? —Lisáta léemiu nayá.

¹⁶Simón Pé'eru éeba'ee:

—Jiyá walierra, Mesíasca, liá'a Dios Cúulee cáwiica mamáarraca éerri'inaa.

¹⁷Néenee Jesús ma lirrú:

—Sáicta wérri jiwówa, Simón Jonás cúulee, jiníwata jiní báqueerri washiálicuerri íyaderri jirrú liáni, liyárrimija liá'a nusálijinaa yáairri áacairra. ¹⁸Ne nuyá ma jirrú jiyácala Pé'eru, linácueji liáni jinísani jimáca, jicá'a áabai fíba nubárruedaque'e nushínaa iglésiau, jiníminaa máanalicai shínaa danáanshi éenaaca limárdaca nushínaa iglesia.

¹⁹Nuáminaa jirrú wánacaalashi áacai sái jicá'a áabai yáawi; liá'a jibá-jini líta cáinabi liáni, ne cháminaa limáacacoo libáji áacairrajoo, ne liá'a

jiyá liwásedanica líta cáinabi liáni, cháminaa limáacacoo liwásedacoo áacairra.

²⁰ Jáiwa Jesús bánua lishínaa éewidenaicoorru jócubeecha náiiwadedá matuínáamirru liyácala liá'a Mesíasca.

Jesús íiwadedá limáanalicau

(Mr 8:31–9:1; Lc 9:22–27)

²¹ Liáwinaami liáni Jesús chánau líiwadedá lishínaa éewidenaicoorru, arrúnaaca'ee liácoo Jerusalénra, ya chaléeni náa'a salínai, sacerdotébini wácanai, ya qéewidacani ley shínaabinica, nawánaminaa carrúni jináata bájjalanaa. Limá nalí nuyá náiiuaminaajoni, ne nucáwiaufoo matáli éerri rícula. ²² Néenee Pé'eru téé liyá báawachalani, jáiwa lichánau licáita Jesús, limá lirrú:

—¡Dios jócu wówai, nuwácali! ¡Liéni jócai éewa libésunacoo jiájcha!

²³ Jáiwa Jesús náawawai, limá Pé'erurru:

—¡Jishírriu núcha, níwata jiyá pénserrí ya jitáania jiyáca chaléjta limédau'u liá'a Wawásimica, linácu jiliéni jimánica carrúnata jiwánata jócu néewida nusálijinaarru! Jiyá jócai cábau léjta Dios cábau'u, jiyá cáberri léjta nacábau náa'a washiálicuenaica.

²⁴ Jáiwa, Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Tánashia wówerri nushínaa éewiderricoo, limíya máecha liyá jájiu, yéerri liyá báitanacu lirrú liá'a carrúnataica ya cáashia máanalictalacani léewaqué'e línu nuíshiirricu, chaléjta litécta áabai cruz. ²⁵ Jiníwata liá'a wówerri liwáseda licáwicau jócai amáarra, yúquerri'inau; ne liá'a yúquerri licáwicau jócai amáarra nunácueji, línuminaa cáwicaishi jócai amáarra. ²⁶ ¿Tána liwéni lirrú liá'a washiálicuerrica ligáanacta quinínama cáinabi, ya líuca licáwicau jócai amáarra jóca limédau chaléjta éewidenaicoo nuájcha? ¿O chíta máanaba léenaa lipáida liá'a washiálicuerri licáwica jócai amáarra nácuejiu? Jiní wérri léewa liwárruacoo áacairra báawita lipáidaca. ²⁷ Tándawa, yáau nuíshiirricu báawita libésunacoo liá'a bésuneerri'inaacoo, jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, núfinuminaa nusálijinaa wítee yáajchau ya nushínaa ángelbinica, ya néenee nupáidaminaa bácaínaa tánashia namédanii. ²⁸ Ne yáawaiyi numá irrú, áabi yáainai áani jócuminaa máanali nayá, cáashia nacába nuyá Washiálicuerri Dios Cúulee núinu nuwánacaalaca.

Jesús báwachactau

(Mr 9:2–13; Lc 9:28–36)

17 ¹ Seis éerri liáwinaami, Jesús téé liájchau Pé'eru, Santiago ya Juan Santiago éenajirrica, ya liáu náajcha báawachala áabai dúuli áacai wérri ítala. ² Néeni libáwachau nanáneewa licábacanau liá'a Jesúsca. Lináni quéneerri jicá'a cáiwia, ya líibala náawerriu cabálaiyu

jicá'a jucámarrabee. ³Liyáali nacába Moisés ya Elías táanianai nayá Jesús yáajcha. ⁴Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Nuwácali, jsáicai wérri wayá áani! Jiwówaicta, waméda'a matálii cuíta rími; áabai jirrú sái'inaa, áabai Moisésru, ya áabai Elíasru.

⁵Nácula Pé'eru táania liyáca, áabai sáanai quirrámini lirrjícueda nayá catámuabeeyu, líabee sánaica áabai chuánshi jiáu, máirri nalí: “Léewa nucúulee canfinai nucábaca, liérta nuwínanica, éemiu lirrú.”

⁶Néemi'inaamini liáni, náa'a éewidenaicoo natúyau náurru juátamiyu, náa nanániu cáinabi nácula, cáarru wérri nayá. ⁷Jáiwa Jesús rúniu nalí, lidúnu nanácu limá'ee nalí:

—Ibárru, ucáarru iyá.

⁸Quéecha'inaami nacábacani, jiní néeni Moisés ya Elías, Jesús bácai yáa néeni.

⁹Nácula náurrucoo dúuli ítacha, Jesús ma nalí:

—Jiníqui béecha náiwadeda rúni liá'a nacábanica, cáashia nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca cáwiacoo máanalini íbicha.

¹⁰Néenee náa'a éewidenaicoo nasáta'ee néemiu Jesús:

—¿Tánda namá náa'a quéewidacani ley shínaaca Elías ínucala'ee libée-chalawau liá'a Mesíasca?

¹¹Jesús éeba'ee:

—Yáawaiyi báqueerri léjta Elías ínucáa quéechanacu, ne liyáminaajoo lipréparaminaa nawówa nayá quinínamajoo. ¹²Ne nuyá ma irrú Elías jái nísá línucái, ne nayá jócu nacúnusia nacábaque'e jíní, ne naméda liájcha máashii quinínama liá'a nawówaini naméda lirrú. Chacábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nusúfria nacáaji rícujuo.

¹³Néenee lishínaa éewidenaicoo yáa léenaa néemica, Jesús táaniaca liyá Juan Bautista nácula, litáania'inaa liyáca jicá'a Elías.

Jesús chúni báqueerri icúlirrijui wáalierrri espíritu máashii

(Mr 9:14-29; Lc 9:37-43)

¹⁴Náinu'inaami Jesús ya matálitai éewidenaicoo liájcha néerra báaniu chóniwenai yáctala ya náa'a áabi éewidenaicoo liájcha, báqueerri washíalicuerri rúniu Jesúsru, túyerriu lináneewa limá lirrú:

¹⁵—Nuwácali, carrúni jináata jicába nucúulee, súfrierri bájjala liwáa-lica espíritu máashii, wánacaleerri liyá, jiníwata íchabachu licáacoo chichái rícula, jócta shíatai yáacula lécchoo. ¹⁶Áani nuínda nalíni náa'a jishínaa éewidenaicoo, ne jócai néenaa nachúnica.

¹⁷Jáiwa Jesús éeba jíní:

—¡Wóo, iyá chóniwenai jócani éebida, ya máashiicani! ¿Chacálita arrúnaa nuyá yáajcha jíní? ¿Chacálita arrúnaa nuwánta yáajcha jíní? Índa nulí áani liérta icúlirrijuica.

¹⁸Néenee Jesús licáita jíní liá'a espíritu máashii ya jáiwa liwána lijiá-cuwai icúlirrijui yúcha, jáiwa limáacau sáicai liyáalimi.

¹⁹Liáwinaami náa'a lishínaa éewidenaicoo linácu natáania liájcha báawacha Jesús, jáiwa nasáta néemiu jíni:

—¿Tánda jócu wéenaajéda liá'a espíritu máashii wayá?

²⁰Néenee Jesús ma nalí:

—Iyá jócani éenaajéda bináawalani liá'a espíritu máashii, níwata jócala éebida Dios dánaniyu éewa imédacani. Yáawaiyii numá irrú, iwáaliactata liá'a éebidauca, áawita píutui rími léjta áabai ítashi fími rími jí'íneerri mostaza, néenee éewa imá lirrú liáni dúulica: 'Jishírroo chérra, ya jiáu báawachala', ya dúuli lishírroominau. Yácta léenaajébidaca, éewa iméda quinínama. [²¹Ne liérta licá-bacanaa espíritu máashiica, jócai najiáu jócta na'órra Dios ya nayúnaca.]

Jesús íiwadeda limáanalica nácuu

(Mr 9:30-32; Lc 9:43-45)

²²Nácula lijínani náajcha líta'aa liá'a cáinabi Galilea shínaaca, Jesús má'ee nalí:

—Nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedani'inaa nacáaji rícu'inaa nalí náa'a washiálicuenai, ²³ya náinuaminaa nuyájoo; ne matálíi éerri ricúla nucáwiaufoo.

Néemi'inaami liá'a chuánshi limáni nalí, máashii wérri nawówai.

Napáidau'u impuesto templorru

²⁴Quéecha'inaami Jesús ya lishínaa éewidenaicoo ínu Capernaúmra, náa'a cóbrenai impuesto templorru, náuu nacába Pé'eru, jáiwa nasáta néemiu liyá:

—¿Ishínaa quéewidacai lipáida impuesto templorru?

²⁵Pé'eru éeba'ee:

—Jajá, lipáidani. Jáiwa, Pé'eru wárroo'inaamíu cuíta lícula, Jesús táania'ee lirrú quéechanacu, limá'ee lirrú:

—¿Chíta jimáqui jíni, Simón? ¿Tána yúcha nacobra impuesto ya náawa-queda yúcha náa'a reybini cáinabi íta'aa sánaca: Náa'a chúnsana áana áani o náweji náa'a bájirra cáinabi ítee sánaca?

²⁶Pé'eru éeba'ee lirrú:

—Náa'a bájirra cáinabi ítee sánaca.

Jesús má'ee mawí:

—Cháwajani náa'a chúnsana áana áani, jócani rúnaa páidaca. ²⁷Ne, jíníqui béecha wáucani chuáni, jiá namówai jitésuca manuála, jiúca jicú-lupani uniacula, ya jijéda quéechanacu sái cubái wíneerri jirrú. Linúma lícu liá'a cubáica jíinuminaajoo áabai moneda, liyáminaajénaa lipáida impuesto nushínaaca ya jishínaa, jitéeyuni jiáu jipáidaca.

¿Tána jiliá'a mawíyíi cawénica?

(Mr 9:33-37; Lc 9:46-48)

18 ¹Liyáalimi éerri náa'a éewidenaicoo rúniu Jesúsru, nasáta'ee néemiwani:

—¿Tána mawí cawéni wérri cái Dios médacta jiyá reyyu?

²Néenee Jesús máida báqueerri samálita, libárrueda nalí béewamini,
³ya limá'ee:

—Yáawaiyi numá irrú, jóctaca ináawida iwíteu ya éejoo jicá'a liéni samálitaca, jócuminaa éewa iwárruacoo Dios wánacaalactalaca. ⁴Liá'a mawí cawéni wérri Dios wánacaalactalaca, liyáwa arrúnaa imíyayi limédacoo, ya limédactau jicá'a liéni samálitaca níwata náa'a sáamanaica jócani pénsaa nayáca cawénini náibi náa'a máanui namánica. ⁵Ya liá'a ríshibierri nují'inaa nácu báqueerri samálita léjta liéni, lirrishibiaminaa nuyá lécchoo.

Liá'a carrúnatai cáacoo jícónaashi rícua

(Mr 9:42-48; Lc 17:1-2)

⁶“Matuínaami tánashia wáneerri nacáacoo jícónaashi rícua, bácai náani júbini éebidenai nunácu, mawíminata cawéni lirrú náajuedactatani dujíwala wérri manúa yáacula, áabai íibayu máanui wérri molino shínaa, nabájini liwáa nácu. ⁷¡Tándawa máashii wérri náani chóniwenai yáainai cáinabi íta'aa íchabacala máida naméda najíconau! Chái'inaa mamáarraca, ne ¡carrúni jináatai rími liá'a washiálicuerri wáneerri naméda najíconau áabica, súfrierri'inaa mawí bájjalanaa castíguca!

⁸“Lítala mawí, jicáajicta o jíiba wána jicáacoo jícónaashi rícua, ujiméda máashii, jicá'a liá'a jiwíchuani ya jiúca jiúchau déecuchalani, mawí saícaca jiwárruacoo áacairra macáaji o máiba, ne jócubeecha jiáu chámmaina jicáaji ya jíiba, jiácoo chichái rícua jócai amáarra. ⁹Jituícta wána jicáacoo jícónaashi rícua, ujiméda máashii, jicá'a jijéda jiúchau ya jiúca déecuchalani, mawí saícaca jiwárruacoo cáwicashi rícua, bátui jituí yáajchau, ne jócubeecha jiáu chámai jituí yáajchau infierno rícua.

Licábacanaa linácu liá'a oveja yúquerricoo

(Lc 15:3-7)

¹⁰“Jiní icháanini náani júbini” rímica. Ne numá irrú, áacairra nashínaa ángelbini yáainai séewirri nusálijinaa náneewa áacairra. [¹¹Jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri nuwásedaca náa'a yúquenaimicoo nayáca.]

¹²“¿Chíta icábaqui jiníni? Báqueerricta washiálicuerri wáliacta cien oveja, ya áabai yúquerriu liúcha, ¿jócuminaata limáaca náa'a noventa nueve awáca íibi, liáque'iu limúrru ruá'a áabai oveja jíachocoo liúcha?
¹³Ne léenactata línu runácu, ne yáawaiyi saíctai wérricta liwówa runácue ruárta oveja, náucha náa'a noventa nueveveca jócani yúcau.

¹¹ **18:10** Ne litáaniacta nanácu náa'a 'júbinica' versículo néeni 6, 10 ya 14 liwówau'inaa limáca quíninama náa'a éebidenai, báawita náa'a imíyani wérri.

14 Cháwa cábacanaa lécchoo liá'a Isálijinaaca yáairri áacairra, jócai wówai náucacoo liúcha naáni júbinini rímica.

Chíta wéewau wapérdonaa wéenajirriu jíni
(Lc 17:3)

15 “Ne jéenajirri médacta jirrú máashii, jítáania liájcha bácai, ya jiwána liá léenaa lijíconau. Ne limédacta jiwánacaala, jái jigáana liá'a jéenajirricoo. 16 Ne jócta liméda jiwánacaala, jimáida jiájchau báqueerri o chámata chóniwenai mawí, quéewique'e quinínama náa lijíconaa, limáaque'iu chámata o matálitai chóniwenai náneewa náa'a yáainai léenaa linácu. 17 Ne jócta liméda nawánacaala lécchoo, íiwa nalíni náa'a iglesia ísanaca éebidenai Dios chuáni; ne jócta liméda iglesia wána-caala, néeneeminaa imáacani léjta jócai éebida Dios nácu,” o léjta náa'a cóbrenai impuesto Romarru.

18 “Yáawaiyi numá irrú, liá'a ibájini mayéji áani cáinabi íteeji, lécchoo chalé'inaa ya áacairra, ne quinínama liá'a iwásedani mayéji áani cáinabi íteeji, cháminaa cábacanaa liwásacoo áacairra.

19 “Liéni numá irrú: Ne chámata iyá, áabeenacta iwówa cáinabi íta'aa, quéewique'e isáta máayabaca oraciónyu, nusálijinaa yáairri áacairra, liáminaa irrúni. 20 Níwata chámata o matálitai yáawacactacoo nují'inaa nácu, néeniminaa nuyá béewami nalí, néemique'e nalí ya nusátaque'e Dios nanácu.

21 Néenee Pé'eru yáau lisáta léemiu Jesús:

—Nuwácali, ¿chíta máanabachu arrúnaa nupérdonaa nuéenajirriu méderrickta nulí máashii mamáarracani? ¿Sietechu limáanabaca?

22 Néenee Jesús éeba'ee:

—Jócai numá jirrú siétechucalani, numá jirrú setentachu^w siete namáanabaca.

Liá'a bésuneerricoo liájcha liá'a jócani wówai lipérdonaaca

23 Numéda irrú áabai licábacanaa quéewique'e yáa léenaa tándá iyá arrúnaa ipérdonaa liá'a méderri máashii irrú. “Liá'a Dios wánacaalacta-laca, cháí cábacanaa léjta báqueerri rey wówerri liméda cuenta lishínaa tráawajadorbini yáajchau. 24 Wáali'inaate liméda liyáca, quéecha'inaami náayada lirrú báqueerri mówinierri máanui wérri millones. 25 Ne liá'a catráawajaacai quiníyu léenaa lipáidaca, jáiwa liá'a reyca liwána nawénda liyái léjta esclavo, chámatanaa líinu yáajcha, ya léenibi,

^v 18:17 Náa'a judíobinica léjta nawítee séewirrinaa namáaca báawachala náa'a chóni-wenaica Dios shínaaca, náa'a jócani éebida, náa'a cóbrenai impuesto Romarru ya áabi chóniwenai cábeneu cajíconai máanui wérri. ^w 18:22 Jesús liwówau'inaa limá áani, wayá arrúnaa wapérdonaa máanamachu naméda walí máashii.

ya quinínama liá'a liwáalianica, quéewique'e limáacacoo páiderriu limówinialau.

²⁶ “Liá'a catráawajaacaica, jáiwa litúyawai liúrrui juátamiyu lináneewa liá'a reycá, ya lisáta liúcha cáiwinaa, limá'ee: ‘Nuwácali, carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirú quinínamani.’ ²⁷Néenee liá'a reycá, jáiwa carrúni jináata licábaqui jini, jáiwa lipérdonaa liúcha quinínama liá'a limówinianica, jócu liwána lácuwai cuíta manúmai rículai.

²⁸ “Ne quéecha'inaami lijiácoo, liá'a mówinierimica, jáiwa lijúnta báqueerri lijúnicaí yáajcha, limówinierri lirrú píitui rími warrúwa. Jáiwa liwína liwáa nácuí, lichána lisácumedacani, ta limá lirrú: ‘¿Jipáida nuyá liá'a jimówinianica!’ ²⁹Ne liá'a lijúnicaica, litúyau liúrrui juátamiyu lináneewa, limá'ee lirrú cáiwinaa: ‘Carrúni jináata jicába nuyá, mátaminaa nupáida jirú quinínamajoni.’ ³⁰Ne liá'a lijúnicaica jócu liwówai lipérdonaa liúcha jini, jáiwa liwána naníquiqui jini cuíta manúmai rícula, cáashia lipáida limówinialau lirrú. ³¹Jáiwa cáwi liyá nalí náa'a áabi tráawajadorbinica rey shínaa, náau náiiwa reyru quinínama liá'a bésuneerricoo. ³²Néenee rey wána namáida liyái, jáiwa limá lirrú: ‘¿Máashiicai jiyá! Nupérdonaa jiúcha quinínama liá'a jimówinianimica, jiníwata jisátawa núchani cáiwinaa. ³³Ne jiyá léchchoo éewerrieta carrúni jináata jicábacani liá'a jijúnicaica, chacábacanaa léjta carrúni jináata nucába jiyá léchchoo.’ ³⁴Néenee íwirri wérri liwówa liá'a reycá, jáiwa liwána nacástigaa cáiwinaa jini, cáashia lipáida quinínama liá'a limówinialacoo.”

³⁵ Jesús má'ee nalí mawí:

—Cháminaa cábacanaa liméda yáajcha liá'a nusálijinaa yáairri áacairra, jóctaca bácaínaa ipérdonaa iwówa yáajchau éenajirriu.

Jesús éewida linácu liá'a jócubeecha namáaca naníinau

(Mr 10:1-12; Lc 16:18)

19 ¹Liáwinaami limá quinínama liáni, Jesús yáau Galilea néenee, jáiwa línu Judea shínaa cáinabi ítala, yéerri Jordán nácu cáiwia jiáctejucoo. ²Íchaba chóniwenai yáau liájcha, néeni lichúni náa'a bálinenaicoo.

³Áabi fariséobini narrúniu Jesúsru, quéewique'e naméda lirrú áabai trampa, ne nasáta néemiú liyá:

—¿Léewaminau báqueerri máaca línu matuínaami nácueji?

⁴Jesús éeba'ee nalí:

—Léjta iyájani ilíá Dios chuáni rícueji, arrúnaa yáa léenaa jái'inaa Dios liquénuda chóniwenai, liyá liquénuda báqueerri washiálicuerri, néenee liméda báquetoó finetoo quéewique'e línucani liá'a washiálicuerri.

⁵Jáiwa limá'ee: ‘Tándawa, liá'a washiálicuerrika lishírriminau lisálijinaa yúchau ya litúwa, quéewique'e lirrúnicoo línu yáajchau, ne nayá namé-

daminau léjta bácai rími chóniwerri.’ ⁶Tándawa, jócu chámata nayá mawíá, Dios nánéewa nayá léjta bácai rími. Tándawa liá'a washiálicuerri jócu arrúnaa lishírrida liá'a Dios rúndanica.

⁷Nayá nasáta néemiu liyá:

—¿Ne tánda libánua Moisés liá'a washiálicuerri liwówai limáaca línu, liyá liá lirrú ruá'a línuca, áabai cáashta quéewique'e limáaca ruyái ya libánuacani?

⁸Jesús má'ee nali:

—Tándawa, jócala iwówai éebida Dios chuáni, Moisés wána imáaca ruá'a línuca; ne quéechanacumi jócaimi chárra. ⁹Numá irrú liá'a máaquerri línu, jócaita linácu ruyá médechoo máashii báqueerri washiálicuerri yáajcha, ya liyá licásau báquetoo yáajcha, liméda máashii línayu. Ya liá'a éederri línu máaquechoo rúnirriu, liméda máashii línayu lécchoo.

¹⁰Namá lirrú éewidenaicoo:

—Cháctaca libésunacoo liáni washiálicuerri línu yáajchau, jócai saíca-nata léda línuu.

¹¹Jesús éeba'ee nali:

—Jócai quíninama néewa náa léenaa linácu liáni, ne nayá rími yáa léenaa néemicaní náa'a Dios wánani náa léenaani. ¹²Ne ái íchaba nácueji liá'a jócai índa washiálicuenai múrru náiiinu: Áabi jiániu méewi, táda jócu arrúnaa cáinu nayá; ya áabi náa'a washiálicuenai jócu naínda néewa namúrru náiiinu náijudaca nayá máashiiyu, áabi yáainai léjta jócani éewoo linácueji liá'a Dios wánacaalactalaca. Náa'a éewenai cáinuca nacásaque'iu, ne náa'a éewenai nayá bácai, nayáque'e cha járra.

Jesús yáa saícai nali náa'a sáamanaica

(Mr 10:13-16; Lc 18:15-17)

¹³Natée áabi sáamanai Jesúsru, quéewique'e lichánaa licáajiu nanácu ya lióraque'e nanácu; ne náa'a éewidenaicoo, jáiwa nachánau nacáita náa'a téenai nayá. ¹⁴Néenee Jesús ma nali:

—Imáaca náiiinu nulí náa'a sáamanaica, u'imáisanía núchani, jiníwata liá'a wánacaalactaca Dios shínaa, cháni léjta náa'a éebidenai Dios nácu léjta sáamanaica.

¹⁵Jáiwa Jesús chánaa licáajiu nanácu náa'a sáamanaica, jáiwa liáu náuchai néeneeji.

Báqueerri icúlirrijui rícuerrí litáania Jesús yáajcha.

(Mr 10:17-31; Lc 18:18-30)

¹⁶Báqueerri icúlirrijui yáau licába Jesús, ya lisáta léemiwani:

—Quéewidacai, ¿Tána saícai arrúnaa numédacai nuwáaliaque'e liá'a cáwicashi jócai amáarra?

17 Jesús éeba'ee lirrú:

—¿Tánda jisáta jéemiu nuyá linácu liá'a sáicaica? Liá'a sáicaica bácairrimi, Dios. Ne jiwówaicta jiwárruacoo cáwicashi jócai amáarra, jicúmplia náa'a wánacaalashi Dios máacanica Moisés nácueji.

18 —¿Tána jiliá? —Lisáta léemiu liá'a icúlirrijuica.

Ya Jesús ma lirrúi:

—‘Ujínua, ujiméda máashii jínayu, ujinédu; ujiméda jinúma yúwicaú újnii áabi nácueji, 19 cawáunta jiyúda jisálijinau ya jítúwa, ya canínaa jicába jiyácchuniu, léjta canínau jicába jiyá jájiu.’

20 —Quinínama liérta jái nunísa numédacai, —limá liá'a icúlirri-juica—. ¿Tána cháucta mawí numédacai?

21 Jesús éeba lirrú:

—Jiwówaicta machácani jiyá, jiáu jiwénda liá'a jiwáalianica ya jiá nalíni náa'a carrúni jináatanica. Cháminaa jiwáalia jirrícucáu áacairra. Néenee jíinu jiáu nuíshiirricu.

22 Néenee léemi'inaami líáni liá'a icúlirrijuica, jáiwa liáawai máashiita liwówa, jiníwata bájalai rícuerrica, ya jócute liwówai liá lirrícucáu nalí náa'a carrúni jináatanica.

23 Néenee Jesús ma lishínaa éewidenaicoorru:

—Yáawaiyi numá irrú, tráawajuminaa nalí náa'a rí cubinica namáaca Dios wánacaala nacáwica. 24 Nuéejoo numá irrú, áabai caméeyu jócai léewa libésunacoo lituí rícu liá'a áabai ishíduica, ne mawí tráawajuca báqueerri rícuerrirru léewa liwárruacoo Dios wánacaalactalaca.

25 Néemi'inaamini, náa'a lishínaa éewidenaicoo mawí nacáarrudacoo néemicaní,* ya namá'ee:

—¿Néenee tána éewa liwásedacai?

26 Jesús cába'ee nalí ya léeba'ee:

—Washiálicuenairru líeni jócaiminaa néenaa namédaca, ne Dios jócai, Dios éewerri liméda quinínama.

27 Néenee Pé'eru má'ee Jesúsru:

—Wayá máaquenai quinínama liá'a wawáalianimica, quéewique'e wáacoo jíshiirricu, ¿tána'inaa warríshibia?

28 Jesús éeba'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, jáictaminaa líinu liyáli éerri quinínama wáliiminaajoni, jáicta nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nuwáu nuárrubaishi balíbalí ita'ajoo, iyáminaa ínuenai nuíshiirricu, iwáa-

* 19:25 Náa'a judíoca éebidene liá'a rícucaishica nalí áabai señal liá'a Diosca wínanica báqueerri chóniwerri ya liá lirrú sáicai (Salmo 128; Proverbios 10:22). Tádaa náa'a éewidenaicoo nacárrudau wérri néemi'inaami liá'a Jesús mánica; ne nayá namá nalíwoo náa'a rí cubinica, nayáwa Dios yáni irrú sáicai, ne jócu néewa nawásedacoo, néenee jiní'inaa éewerri líinu áacairra.

minau léquichoo doce yáarrubaishi, quéewique'e iwánacaala náa'a doce tribu Israel shínaaca. ²⁹Ne quinínama náa'a máaquenai nunácueji náabanau, o néenajinai, o néenajetoo, o nasálijinaa, ya natúwa, o néenibi, o cáinabi, narríshibiaminaa cien máanabachu mawí liá'a namáacada-nica, ya léchchoo narríshibiaminaa cáwicashi jócai amáarra. ³⁰Ne íchaba chóque'e náa'a cawéninica, jócani'inaa cawéni, ya náa'a mawéninica chóque'e, nayáminaa cawénini'inaa.

Licábacanaa nanácu náa'a tráawajadorbinica

20 ¹“Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí cábacanaa jicá'a báqueerri finca wácali, lijíáu manúlacaiba wérri limúrru tráawajadorbini quéewique'e natráawajaa lishínaa uva yáanai ita'aa. ²Línu'inaami nanácu náa'a tráawajadorbini, lichúni liwéni náajcha áabai éerri-quictacani, ya ta libánua natráawajaacai lishínaa uva yáanai ita'aa. ³Liáwinaami léejoo lijíácoo las nueve manúlacaiba, jáiwa licába áabi yáainai nayá plaza rícu, jiníni médani nayáca. ⁴Néenee limá nalí: ‘Yáau iyá léchchoo itráawajaaca nushínaa uva yáanai itala, máta nupáida iyá saícai.’ Jáiwa náawai natráawajaaca. ⁵Uva wácalica léejoo lijíácoo wíyai-cumi, ya las tres táicala léejoo lijíácoo léchchoo, chacábacanaa léejoo liméda náajcha. ⁶Léejoo lijíácoo plaza néerra las cinco táicala rími, jáiwa licába áabi báníwai jiníni médani nayáca, lisáta léemiu nayá: ‘¿Tánda iyá áani éerri yáajinaa jócani tráawajaa?’ ⁷Néenee néeba lirrú: ‘Níwata jiní ínuerri litáa wáajcha.’ Néenee limá nalí: ‘Yáayu iyá léchchoo itráawajaa nushínaa uva yáanai itala.’

⁸“Jái'inaa táayebee ínuui, liwácali máida lishínaa wánacaleerri náa'a tráawajadorbinica, limá lirrú: ‘Jimáida náa'a tráawajadorbinica ya ta jipáidaqui jini, quéechanacu náa'a wárruenaicoo natráawajaa amáarrac-talacani, ya liáwinaami náajcha náa'a wárruenaímicoo quéechanacu.’ ⁹Ne náíinu'inaa éena, wárruenaímicoo natráawajaa las cinco táicala rími, ya ta narríshibia nawéniwai áabenaa áabai éerriquictacani. ¹⁰Liáwinaami náíinu'inaa náa'a wárruenaímicoo natráawajaa quéechanacu, napénsaa nalíwoo narríshibiaacala'inaa mawí, ne bácaínaa nayá narríshibia nawéniu áabai éerriquictacani. ¹¹Nacóbra'inaamini nachánau namúnumunuacoo linácula liá'a nawácalica, ¹²namá'ee: ‘Náani ínuenaimi éerri éenaami nácu, natráawajaa áabai rími hóraa, jiyá páidenai nayá áabenaa wáajcha, wayá wántenai liá'a tráawajo ya cáiwia amúa quinínama éerri.’ ¹³Ne liá'a chúnsai nawácalica léeba'ee báqueerri chuáni: ‘Nujúnica, jiní máashii numédani nuyá jirrú. ¿Jócute wachúni liwéni liá'a áabai éerri jitráawajaani nulí? ¹⁴Ya jiwína jiwéniu ya jiá namówai. Ne nuwówaicta nupáida liéni wárruerricoo litráawajaa hóraa éenami nácu, áabenaa léjta nupáidau jiyá, ¹⁵léewa nuwówau'u numédaca nuwárruani yáajchau. ¿O cadéniwee jiyá saícacala nuyá?’

¹⁶ “Chái'inaa cábacanaa léjta Dios yá'inaa nawéni náa'a chóniwenai áacairra; chóque'e náa'a cawéninica, liáwinaami'inaa jócai cawéni, ya chóque'e jiníni wéni, liáwinaami cawéniminaa nayá.

Jesús íiwa báaniu limáanalicau

(Mr 10:32-34; Lc 18:31-34)

¹⁷ Liáwinaami Jesús lijínau liácoo iníjbaa lícu Jerusalén néerra'inaa, limáida báawachala lishínaa éewidenaicoo ya limá'ee nalí:

¹⁸ —Léjta icábau'ini, chócaja'a wáau Jerusalén néerraminaa, nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregaaminaa nuyá nalí náa'a sacer-dótebini wácanaica, ya nalí náa'a quéewidacani ley shínaa, máine'inaa arrúnaaca náinua nuyá, ¹⁹ ya néejuedaminaa nuyá nalí náa'a bájirra cáinabi ítesanaca, quéewique'e nacáida nacábau nuyá, ya náiinueda nuyá, ya nacuájidaque'e nuyá cruz nácu; ne matálii éerri rícula nucáwiami-naujoo máanalicai yúcha.

Liá'a rusátani ruá'a Santiago ya Juan túwaca

(Mr 10:35-45)

²⁰ Natúwa náa'a Zebedeo éenibica, náajcha náa'a ruéenibica rurrúniu Jesúsru, jáiwa rutúyau lináneewai rusátaque'e liúcha áabai saícai.

²¹ Jesús sáta léemiu ruyá:

—¿Tána jiwówai?

Rumá'ee lirrú:

—Jiwána nawáacoo náani nuéenibica chaléeni jiwánacaalactalaca, nawáacoo báqueerri saícaquictejica ya báqueerri apáulicue jiájchau.

²² Jesús éeba'ee nalí:

—Iyá jócani yáa léena isátanica. ¿Ya éewaminaa isúfria chaléjta nusúfriau'inaa?

Néenee namá'ee lirrú:

—Wéewani.

²³ Jesús éeba'ee:

—Iyá yáawani'inaa isúfriaca léjta nuyá, ne liá'a wáairri'inaacoo nuéma-nacu saícaquictejica o apáulicueji, jócai arrúnaa nuyá yáa irrú, liyámina yáa nalíni náa'a nusálijinaa chúninica.

²⁴ Quéecha'inaami néemicani náa'a áabi diez éewidenaicoo liájcha, jáiwa íiwirri nawówai náa'a chámataca léenajinaica. ²⁵ Ne Jesús máida nalí limá'ee:

—Léjta yáayu léenaani, náiiibi náa'a jócani éebida Dios nácu, nawá-canai wánacaleenai máashii náa'a nashínaa chóniwenai, ya náa'a nawácanaica mawíni máanuica, saíctani wánacaala áabibi. ²⁶ Ne íibicha jócai éewa chácaarra. Arrúnaa báawatacani, íibicha iyá tánashia wówerri máanui limédacoo Dios náneewa, arrúnaa lisírbia quinínamaru. ²⁷ Ne

liá'a íbicha iyá, tánashia wówerri quééchanacu sái'inaa, arrúnaa línna nawánacaala liyá. ²⁸Iyá arrúnaa éenueda nuyá, báawita nuyá Washiá-licuerri Dios Cúuleeca, jócai nuínu quéewique'e nasírbia nulí, nuyá ínuerri nusírbiaque'e nalí, ya máanali nuyá quéewique'e nuwáseda íchaba jícona.

Jesús chúni chámata matuíni

(Mr 10:46-52; Lc 18:35-43)

²⁹Najíá'inaami nayá Jericó rícuha, íchaba chóniwenai náau Jesús íshiirricu. ³⁰Chámata matuíni wáainu nayáca injbaa éema nácu, néemi'inaami Jesús bésunacoo, namáidada'ee:

—¡Wawácali, David táqueerrimi,^y carrúni jináata jicába wayá!

³¹Náa'a chóniwenai nacáita nayá quéewique'e manúmata, ne nayá namáidada mawí cadánani:

—¡Wawácali, David táqueerrimi, carrúni jináata jicába wayá!

³²Néenee Jesús báruawai, limáida náa'a matuínica lisáta léemiu nayá:

—¿Tána iwówai numéda irrúi?

³³Néeba'ee lirrú:

—Wawácali, wéejuaque'iu wacába báaniu.

³⁴Jesús carrúni jináata licába nayái, jáiwa lidúnu natuí. Liyáalimi náa'a matuínica néewa nacába báaniu, ya ta náacoo Jesús íshiirricui.

Jesús wárruo Jerusalén néerra

(Mr 11:1-11; Lc 19:28-40)

21 ¹Quéecha'inaami urrúni nayá Jerusalénru, liá'a Jesúsca náa'a lishínaa éewidenaicoo yáajchau, náinu'inaa'ee áabai chacáaleerru jí'ineerri Betfagé, yéerri áabai dúuli yáajba jí'ineerri Olivos, Jesús bánua chámata lishínaa éewidenaicoo liájcha, ²limá'ee nalí:

—Yáau chaléeni lirrícula liá'a chacáalee rímica yéerri wajúntami. Néenimichu ínu runácujuu áabai burro nabájini rucúulee yáajchau. Iwáseda wáajooni índa nulíjoni rucúulee yáajchaujuu. ³Áicta báqueerri máni irrú já'a, imáwa lirrújuu, Wawácali rúnaani, liyáalimi léejuedanijoo.

⁴Liéni bésuneerricoo quéewique'e licúmpliacoo léjta limáyu'u liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacumi, litána'inaamica:

⁵“Imá nalí chóniwenai yéenai lirrúcu liá'a chacáaleeca jí'ineerri Sión:

‘Icábateni, ishínaa Rey ínuerri liácoo irrú,
imíyayu, írrerriu burro íta'aa,

^y 20:30 David táqueerrimi”, náa'a judíobinica jóca náa líj'inaa quínínama litáqueerrimi liá'a rey David, bácairrimi liá'a Mesíasca, liá'a Cristoca ínuerri'inaaca; néenee liéni namáni nayá áani, jiyáwajani liá'a Mesíasca’.

áabai burro rími, licúulee liá'a cuésherri cadúcunibee
shínanaaca.' ”

⁶Néenee náa'eewoowai náa'a lishínaa éewidenaicoo naméda'ee lirrú
léjta Jesús bánua'u nayá, ⁷Naté'e ruá'a búrroca rucúulee yáajchau,
namáaca náabalau líta'aa, jáiwa Jesús wáa'eewoo líta'aa liá'a búrroca.
⁸Íchaba wérri chóniwenai. Áabibi nadáquinieda'ee nashínaa capa injbaa
lícu, ya áabi nawíchueda'ee cushíbai báinaa ya áicuba náacai nadá-
quinieda injbaa lícu. ⁹Náa'a chóniwenai yáainecoo libéecha ya náa'a
finuenai líshiirricu namáidada'ee namá'ee:

—¡Wáa lirrú saícai liá'a Rey David táqueerrimi! ¡Saícai wérri bájjia-
lanaa liá'a ínuerrica lijí'inaa nácu Wawácali! ¡Wáa lirrú cawéni wérri
liá'a yáairri áacairra!

¹⁰Jesús wárrua'inaa'eewoo Jerusalén rícula, quinínama chóniwenai
chacáalee rícu sánaca nacáarralia'eewau, ya íchaba nasáta néemi:

—¿Tána léji liáni?

¹¹Néenee náa'a chóniwenai náeba'ee:

—Léwa Jesús íiwadederri Dios chuáni, Nazaret saí wáalierra yéerri
Galilea rícu.

Jesús chúneda liá'a templocá

(Mr 11:15-19; Lc 19:45-48)

¹²Jesús wárruo templo rícula, jáiwa lijéda náa'a wéndenai nayáca ya
náa'a wénenai nayáca. Lináawida nashínaa mesa náa'a cámbianai nayá
warrúwa chóniwenairru, ya náarrubai náa'a wéndenai palomas; ¹³ya
limá nalí:

—Áa Dios chuáni íta'aa limá: ‘Núbana jí'ineerriminaa cuíta oración
shínanaa’, ne iyá médenaini áabai cuíta chaléjta canédibini íibana.

¹⁴Narrúniu Jesúsru templo rícula, náa'a matuínica, ya náa'a macá-
wanica, jáiwa lichúni nayái. ¹⁵Ne quéecha'inaami náa'a nawácanai
sacerdótebinica ya éewidenaica ley shínaaca, nacába jócai nacába cáji
limédanica, ya néemi sáamanai máidada templo rícu, namá'ee: “¡Wáa
lirrú saícai liá'a David táqueerrimi!”, jáiwa íiwirri nawówai éemiqui jíní,
¹⁶ya namá'ee Jesúsru:

—¿Jéemi jiyá liá'a namáni náa'a sáamanaica?

Jesús éeba'ee nachuáni:

—Jajá, nuéemini. Ne ¿jócu iliá icábau Dios chuáni litániacta nanácu
náani sáamanaica? Limá chá'a:

‘Náa'a sáamanai júbinica,
ya náa'a quirrácuá újnibii,
narráaminaa saícai wérri jirrújoo,’

¹⁷Néenee limáaca nayái, jáiwa liáu chacáalee rícuchoi Betania néerra,
libésuneda táayebee.

Jesús máandisierri higuera jiní ita
(Mr 11:12-14, 20-26)

¹⁸ Manúlacaiba, Jesús éejoo'inaami chacáalee rícula, jáiwa ínaaishi lirrúi. ¹⁹ Licába'inaami áabai higuera urrúni infjbaa, jáiwa lirrúniu néerrai, ne línu liyáwoo libáinaa. Néenee limá higuérrari:

—¡Jiníminaa jéejoo jiá jítai mawiá!

Ne liyáalimi mfishii liá'a higuéramica.

²⁰ Nacába'inaami liá'a bésuneerricoo, nacáarruda'eewoo náa'a éewide-naicoo, nasáta'ee néemiu Jesúsru:

—¿Chíta quéewoo mfishii higuérami madéjcanaa jíní?

²¹ Jesús éeba'ee nalí:

—Ne yáawaiyi numá irrú, éebidacta yáawaiyi, ya jócu éejueda iwówau, jócai bábaujuta éewa iméda líeni numédani higuera yáajcha, éenamínaa iméda mawíyi liájcha líani dúulica imácta lirrú: ‘Cachéerra jichácau manuá yáacula’, ya cháminaa libésunacoo irrú. ²² Ne quinínama iyá isátacta i'óracoo ya éebidani, cháminaa limédacoo irrú léjta isátau'uni.

Liá'a wánacaalashi Jesús shínaa
(Mr 11:27-33; Lc 20:1-8)

²³ Liáwinaami líani, Jesús wárroo templo rícula. Nácula léewida liyá néeni narrúniu lirrú náa'a nawácanai náa'a sacerdótebinica ya náa'a salínai judfobinica, nasáta néemiu wáni:

—¿Tána wánacaalashiyu jiméda léji líeni? ¿Tána yáa jirrú wánacaalashi?

²⁴ Jesús éeba'ee nalí:

—Nuyá léecchoo nusáta nuéemiu iyá áabai chuánshi nácu: ¿Tána bánua Juan báutisacai, Dios o washiálicuenai? Ne éewacta éeba nuchuáni, nuyá léecchoo nufiwamínaa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji líeni.

²⁵ Jáiwa nachánau najútacoo nalí wáacuwai, namá'ee: “Ne wamácta lirrú Dios bánuani Juan, limámínaajoo walí: ‘Néenee, ¿ne tánda jócai éebida lirrúi?’” ²⁶ Jiní wéewaca wamá washiálicuenai, jiníwata cáarru wacába náa'a chóniwenaica, jiníwata quinínama éebidenai Juan táania-cala Dios chuáni rícueji.” ²⁷ Jáiwa néeba'ee Jesúsru:

—Jócu wáa léenaa.

Néenee Jesús éebai:

—Ya nuyá cha já'a jóca nuéewa irrú tánashia wánacaalashiyu numéda léji líeni.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a chámata cúuleeca

²⁸ Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Chíta liyáyu'u irrú léji líeni? Báqueerri washiálicuerri wáalierrri chámata licúuleu, jáiwa limá báqueerriru: ‘Nucúulee, jiáu wáalee jitráa-

wajaa nushínaa uva yáanaí ítala.’ ²⁹ Jáíwa licúulee éeba'ee lirrú: ‘¡Jócu nuwówai nuáacoo!’ Ne liáwinaami lipénsaa lirrúwoo báaniu, jáíwa liáwai. ³⁰ Jáíwa lisáljinaa yáau linácula liá'a báqueerrica, néenee limá lirrú chacábacanaa. Néenee léeba lisáljinaa chuániwai: ‘Jajá, nusáljinaa, nuáaminaujoo.’ Ne jócu liáwai. ³¹ ¿Tána náji náani chámataca méderri lisáljinaa liwówainica?

—Liá'a quéechanacu saíca, néeba'ee Jesúsru.

Néenee Jesús má'ee nalf:

—Yáawaiyi numá irrú, náa'a cóbrenai impuesto Romarru, ya náa'a rumbaca, wárruenai'inau Dios wánacaalactalaca liárrumirra'inaa iyáca. ³² Jiníwata Juan liá'a Bautístaca ínuerri léewida chítashia arrúnau'inau iyáqui jini, ne iyá jócu éebida lirrúi; ne ta nája náa'a cóbrenai impuesto ya náa'a rumbaca éebidenai lichuáni. Ne iyá, áawita icába quinínama liáni, jócu éena ináawida iwíteu quéewique'e éebida lirrú.

Licábacanaa nanácu náa'a máashiicani tráawajadorbinica

(Mr 12:1-12; Lc 20:9-19)

³³ Jesús má'ee nalf: “Éemiu áabai licábacanaa báaniu: Báqueerri finca wácali, liáabana áabai shínaashi uva yáanaí ya ta lirríjcueda litéejji, lichúni áabai yáarrushi limédacta'inaa vino, ya libárrueda áabai torre quéewique'e litúyacani lishínaa shínaashi. Néenee limáaca nalf liá'a cáinabi shínaashi áabi tráawajadorbinica, quéewique'e natráawajaacani ya nashírri lishínaa éena lirrú, jáíwa liáwai áabai viaje. ³⁴ Quéecha'inaami línucai éerri salírriquicta quinínama liá'a lishínaa shínaashica, jáíwa libánua áabi náa'a shírruedenai lirrú, nasátaque'e lirrú náucha náa'a tráawajadorbinica liá'a léena liá'a lishínaa shínaashica. ³⁵ Ne náa'a tráawajadorbinica, jáíwa nawína náaji náa'a shírruedenai lirrú: ya ta náiiinueda báqueerri, ya náiiinua báqueerri, ya báqueerri náiiinueda íibayu. ³⁶ Néenee liwácali liá'a shínaashica, léejoo libánua mawí shírruedenai lirrú quéechasanami yúcha; ne náa'a tráawajadorbinica, jáíwa naméda náajcha léjta licábacanaa.

³⁷ “Ne liáwinaami ya ta libánua chúnsai licúuleewai, limá lirrúwoo: ‘Yáawaiyiiminaa nucúulee cawáuntai ya páiderri lirrú.’ ³⁸ Ne nacába'inaami licúulee ínuca, náa'a tráawajadorbinica namá nalf wáacoo: ‘Léwa licúulee liá'a shínaashi wácalica, lé'inawaa máaquerriu lirrúwoo liájcha liá'a shínaashica; wáiiinuani quéewique'e wamáacacoo liájcha liáni cáinabica.’ ³⁹ Jáíwa nawína jini, najéda shínaashi ítacha jini, ya ta náiiinuaqui jini.

⁴⁰ “Ya chóque'e, jáicta línu liá'a shínaashi wácalica, ¿tána imá irrú-woowai tánashia liméda náajcha jinárta tráawajadorbini máashiinica?”

⁴¹ Néeba'ee Jesúsru:

—Jócuminaa carrúni jináata licába nayá, línuaminaa nayá limáa-shiicayu, ne táminaa liá áabi tráawajadorbinirru liá'a shínaashimica, yáaine'inaa lishínaa shínaashi éena lirrú, jáicta léerdi nawína lítai.

⁴²Néenee Jesús má'ee nalí:

—¿Jócai cáji iliá icábau Dios chuáni cáashta ita'aa? Limá'ee:

‘Liá'a íbaca nacháaninimi náa'a camédacani cuíta,
náawerriu íba quééchanacu sáiyu.

Liáni limédani liá'a wawácalica,
tándawa wayá cáarrudenaiu.’

⁴³Jiníwata iyá yáasacalaca nuyá núfiwa irrú, léedacala'inau yúcha liá'a Dios wánacaalactalaca, ya táminaa liá nalíni náa'a chóniwenai nāmédanai léjta Dios wówainica. [⁴⁴Ne linácu liá'a íbaca,^z tánashia cáirriu linácula limáacani lishídanaamiyu, ne íbacta cáu báqueerri ita'aa, limédaminaa pucúpucunani.]

⁴⁵Náa'a nawácanai náa'a sacerdotébini ya fariséobinica, néemi'inaami náa'a licábacanaa Jesús íiwadedani liyáca, jáiwa náa léenaa néemicani litáania liyá nanácu. ⁴⁶Néenee nawówai nawína Jesús preso, ne cáarru nayá, jiníwata náa'a chóniwenai éebidenai Jesús báqueerri cáiiwadedacai Dios chuáni.

Licábacanaa linácu liá'a saíctacta nawówa liá'a cáserricoo

(Lc 14:15-24)

22 ¹Jesús lichána litáania nalí báaniu, limá'ee nalí: Nanácu náa'a chóniwenai jócai ríshibia Dios wánacaalactalaca chaléjta liwówau'u, nuá irrú áabai licábacanaa:^a

²“Liá'a Dios wánacaalactalaca cháí jicá'a liá'a báqueerri rey méderri áabai saíctacta nawówa cáserricoo licúulee shínaa. ³Libánua lishínaa náa'a shírruedenai lirrú náaque'iu namáida náa'a nawánani ínuca, ne náani jócu nawówai náacuwai. ⁴Léejoo libánua áabi lishínaa shírruedenai lirrú, licárgueda nalí: ‘Imá nalí náa'a wamáidanica, jáica wanísa waméda íyacaishii. Nuwánacaala náiinua pacáa ya cuéshinai quéenastica, ya quinínama jái yácai; quéewique'e náiiinu licásactalacoo.’ ⁵Ne náa'a náanicoo namáidaca jócu naméda nawánacaala. Báqueerri néenaa yáau lishínaa cáinabi ítala, báqueerri yáau liwéndaque'e lishínau, ⁶ne náa'a áabica jáiwa nawína náa'a shírruedenai reyrru, jáiwa náiinueda jini cáashia náiinua nayá. ⁷Néenee liá'a reycá íwirri liwówa bájjala, jáiwa libánua lishínaa soldado náiiinuaque'e'inaa cáiiinuacanica ya néema

^z 21:44 Liá'a íba liyáwa Jesús, náa'a chóniwenai, nayáwa yáasacalenai Jesús, nayáwa licástigaani'inaa. ^a 22:1 Linácu liáni licábcanaaca, liá'a reycá íyaderri liyá Dios, ya liá'a licúulee liá'a reycá íyaderri liyá Jesús; ya náa'a cashírruedacanica o catéecanica rey chuáni, íyadenai nayá náa'a cáiiwadedacani Dios chuáni, báawitami léji liá'a Juan Bautístaca. Náa'a namáidanica quéecha, íyadenai nayá judíobini nacháani Dios máidau nayá. Náa'a namáidanica liáwinaami, íyadenai nayá quinínama áabi chóniwenai, mawí náa'a jócani judíobini narríshibia liá'a Dios máidau nayá. Liá'a íbalashica íyaderri liá'a machácanica.

nashínaa chacáalee. ⁸Jáiwa limá nalí náa'a lishínaa shírruedenai lirrú: 'Quinínama jái yácai cáserri'inaacoo, ne náa'a wamáidanica jócani saícana finuca. ⁹Yáa namówai iyá, cáaye cawéni mawí, imáida quinínama náa'a tánashia finuni nácuí cáserricoo.' ¹⁰Náa'a shírruedenai lirrú liá'a nawácali saíctacta nawówa, najiáu cáaye rícula, jáiwa náawaqueda quinínama náa'a náiinuni nácu, náa'a máashiinica ya náa'a saícanica, jáiwa cashiámu chóniwenaiyu liá'a cuítaca.

¹¹“Jáiwa liwárrua'inaamiu liá'a reyca licába náa'a namáidanica fies-tarru, ya licába báqueerri washiálicuerri jócai yáau fibalashi rícu liwárruaque'iu nacásactalacoo. ¹²Liá'a rey sáta'ee léemiu: 'Nujúnicaí, ¿chíta quéewoo'u jiwárruacoo áji áani, jiyá jócai ínu fibalashi cáserricoo shínanaaca?' Ne liá'a washiálicuerrica manúma'ee liyá. ¹³Néenee rey má'ee nalí náa'a shírruedenai mesa nácula: 'Ibáji líiba ya licáaji, yúca bináawala catáwacactalaca, néeniminaa lícha lirrúwoo liámueda léu cáiwinaa.' ¹⁴Jiniwata Dios máida íchaba chóniwenai, ne áulabaniminaa náa'a liwínanica.”^b

Nanácu náa'a impuestoca

(Mr 12:13-17; Lc 20:20-26)

¹⁵Liáwinaami liáni, náa'a fariséobini nacúmida yáacau, quéewique'e nawána Jesús cácoo áabai máashictaca, quéewique'e néewa náa lijícona. ¹⁶Néenee nabánua'ee áabi nashínaa chóniwenai náajcha, náajcha náa'a chóniwenai Herodes shínaaca, quéewique'e namá lirrú:

—Quéewidacai, wáa léenaa jimánica yáawaiyi, ya jéewidacala yáawaa léjta Dios wówau'u wayáca, jóca jiméda nawánacaala náa'a chóniwe-naica léjta namáyu'u, jiniwata jócai jicába náa'a washiálicuenai máanuini cábacoo, áabebactani jicábaca.^c ¹⁷Jíiwate walí, chítashia jimáyu jíni: ¿Saícai wérri wapáidacta impuesto lirrú liá'a romano wácali jí'ineerri César, o jócuwee wapáida?

¹⁸Jesús, yá'inaami léenaa nashínaa nawítee máashiica natéenica, limá'ee nalí:

—Chámai wítee, ¿Tánda imáaca nulí trampa? ¹⁹Íyada nulí liá'a moneda ipáidaníyu impuesto.

^b **22:14** Dios narrícué náa'a téene lichuáni limáida quinínama chóniwenai nasíguiaque'e liyá ya nayáque'e léjta liwówau'u, íchaba nacháani liá'a limáidau nayá, áabi báawita narríshibia liyá, jócani yáa léjta liwówau'u; quinínama náani jócani liníwa. Ne náa'a ríshibiani liá'a limáidauca, ya narrépintiau ya nayá léjta Dios wówau'u, nayáwa náarra liníwanica.

^c **22:16** Náa'a fariséobini ya náa'a chóniwenanica yáainai áabenama náajcha, namá nalíwoo jócala arrúnaa napáida impuesto Roma wácalirru, jócta nalí náa'a judíobinica; ne néenaa náa'a chóniwenanica lishínaa liá'a Herodes Antipas, limáacani nalí liá'a nawácanai náa'a Romanoca, namá nalíwoo jócubecha napáida impuesto judíobinirru, jócta lirrú léji liá'a Roma wácalica.

Jáiwa naínda lirrúí áabai moneda jí'ineerri denario. ²⁰Néenee Jesús sáta léemiu nayái:

—¿Tána náani léji liéni yáairri moneda nácu, ya lijí'inaa tánerricoo áani?

²¹Néeba'ee Jesúsru:

—Liwácali liá'a Romaca, jí'ineerri César.

Néenee Jesús ma nalí:

—Ne yáa lirrú liá'a Roma wácalirru liá'a lisátanica, ya yáa Diosru liá'a lisátanica.

²²Néemi'inaami liá'a Jesús mánica, jáiwa nacáarrudau néemiqui jíní, ne lishínaa léebau'u jócu línda náa lijíconaa.

Nasáta néemiu linácu liá'a nacáwiactacoo

(Mr 12:18-27; Lc 20:27-40)

²³Liyáali éerrimi, áabi chóniwenai jí'ineenai saduceobini, náau nacába Jesús. Náa'a saduceobinica namá'ee jiní nacáwiactau náa'a máanalínica; tánda náiiwa Jesúsru liá'a bésuneerrimiteu náibi:

²⁴—Quéewidacai, Moisés máirrite báqueerricta máanali, ya jócu limáaca licúuleu, léenajirri arrúnaa liwína línu ruá'a máanali finirri, liáque'e licúulee liá'a léenajirri máanalica, quéewique'e náa'a chóniwenai nacába léjta licúulee liá'a máanalica. ²⁵Ne sáicai, áani wáibi, áija'a siete néenajinai wáacoo. Liá'a natátanica lédate línu, jáiwa máanali jíní. Ne jócala liwáalia licúuleu, limáaca ruá'a máanirruuca léenajirri lishimirru. ²⁶Chacábacanaa libésunacoo líshimica, ya liáwinaami matálitai yáajcha, ya chacábacanaa cáashia máanali náa'a sieteca néenajinai. ²⁷Ne liáwinaami quinínama máanali lécchu ruá'a finetoomica. ²⁸Ne sáicai, jáicta nacáwiawai náju náa'a máanalínimica, ¿tána'inaa chúnasai rúnirri róju ruáni finetooa, jiníwata quinínamanimi rúnirrica náani siete néenajinai yáacau?

²⁹Jesús éeba'ee nalí:

—Iyá yúquenai iyáca, jiníwata jócani yáa léenaa liá'a Dios chuánica, jiní icúnusiaca la lécchoo Dios wítee quéewique'e licáweda máanalini. ³⁰Jáicta máanalínimi cáwiaujoo, náa'a washiálicuenai ya náa'a ínaca jócuminaa nacásau mawiá, ne cháminaa nayá léjta ángelbini yáainai áacairra. ³¹Ne nanácu náa'a máanalini cáwienai'inaacoo, ¿jócu iliá iyá Diosja chuáni limáctaca: ³²'Nuyáwa liá'a Diosca Abrahám shínaaca, ya Isaac ya Jacob'? ¡Ya Dios jócai máanali shínaa, Dios nashínaa náa'a cáwinica, áawita máanalini nayá cáwiniyaca!

³³Néemi'inaami liéni, náa'a chóniwenai nacáarrudau namáacacoo néemi Jesús éewidacala.

Liá'a wánacaalashi mawíyi cawénica

(Mr 12:28-34)

³⁴Náa'a fariséobinica náawaca'eewoo ná'inaami léenaa Jesús wána manúma namáacacoo náa'a saduceobinica. ³⁵Ne báqueerri néenaa náa'a

quéewidacai ley shínaaca, quéewique'e limáaca áabai trampa Jesúsru, limá'ee:

³⁶—Quéewidacai, ¿tánawa wánacaalashi mawíyii cawénicai líta'aa liá'a leyca?

³⁷Jesús má'ee lirrú:

—‘Caníinaa jicába Jiwácali Dios quinínama jiwówa yáajchau, ya quiní-nama jicáwica yáajchau, ya quinínama jiwítee yáajchau.’ ³⁸Léwa mawí cawéniyi liéni ya quéechanacu sái wánacaalashica. ³⁹Ya liá'a áabaica atéwai chacábacanaa léjta liáni; limá cha: ‘Caníinaa jicába jiyáccchuniu léjta caníinau'u jicába jiyá jájiu.’ ⁴⁰Liéni chámai wánacaalashica^d léwa cawénii ley íta'aa, ya le néewidau'unaa íiwadedenai Dios chuáni báinacu.

¿Tána rícueji línu léju liá'a Mesíasca?

(Mr 12:35-37; Lc 20:41-44)

⁴¹Nácula náawacau újnibi náa'a fariséobinica, ⁴²Jesús sáta'ee léemiu nayá:

—¿Chíta imá irrúwoo jíni linácueji liá'a Mesíasca? ¿Tána nasáljininaa báinacu sáimi rícueji línuui?

Néeba'ee lichuáni:

—Ínuerri wawérrinaimi David éenibi rícueji.

⁴³Néenee Jesús má'ee nalí:

—¿Ta quéewoo Espíritu Santo wítabee rícueji, David, limá lirrú nuwá-cali? Jiníwata David má'ee:

⁴⁴‘Dios má'ee nuwácalirru liá'a Mesíasca:

Jiwáayuu nuéema nácu sáicaquictejica,

caáashia numáaca jijínai jíiba yáajbeji quéewique'e naméda léjta jiwówau'u.’

⁴⁵¿Chíta qéewau Mesías ínu David éenibi rícueji jíni, Davidmija ma lirrú nuwácali? Néenee liá'a Mesías jócai éewa báacai David táqueerrica. Liyá arrúnaa mawí cawénica David yúcha.

⁴⁶Jiní éeneerri léeba áabai chuánshi lirrú, ne liyáali éerrimi, jiní yáairri liwówau lisáta léemiu mawíá jíni.

Jesús liá najíconaa náa'a fariséobinica ya quéewidacani ley nácu

(Mr 12:38-40; Lc 11:37-54; 20:45-47)

23 ¹Liáwinaami quinínama liáni, Jesús má'ee nalí náa'a chóniwe-naica ya lishínaa éewidenaicoo liájcha: ²“Náa'a quéewidacanicai ley shínaaca ya fariséobini, wáalianai néewidaque'e ya náiiwa Moisés shínaa ley. ³Tándawa éewida nalí iyá ya iméda quinínama liá'a namá-

^d **22:40** Áabai cábacanaa quéewique'e wamá liáni: ‘Báqueerricta méda náani chámaica Wánacaalashi, méderri liyáca quinínama náa'a áabica wánacaalashica’.

nica; ne uliwína nawítee, jiníwata nayá namá áabai chuánshi, ne nayá naméda áabai. ⁴Éewidenai wánacaalashi nácu liá'a tráawajui wérri naméda'inaa, ne nayá jiní wérri namédani nacúmpliani'inaa; chaléjta liá'a méderri cadúcuni máanui wéerri, náaque'ini naséjcu íta'aa náa'a áabica, ne nayá jócai nawówai nadúnu báju nacáajiyu. ⁵Quinínama naméda liéni quéewique'e chóniwenai cába nayá. Chacábacanaa, nabústani natéeca nanáni íta'aa ya naná nácu Dios chuáni, tánerriu ya naníquini náusacai rícuu nabájidani naná nácu manújirrai cínata fímanayyu; ya nabústa nasúwaca náabalau saíctai dírrirri lichílinea máanui yáajchau manújirrai númacua. ⁶Wówenai nawáalia náarru saíctacta'inaa náayactaca, ya yáarrubaishi quéecha nácu saíca ya cawéni wérri sinagoga rícu, ⁷ya wówenai quéewique'e chóniwenai ta nalí cawáunta cáaye rícu ya namáque'e irrú quéewidacanica.

⁸“Ne iyá jócani arrúnaa iméda liáni, quéewique'e chóniwenai máida irrú quéewidacanica, jiníwata iyá quinínama éenajinaí wáacoo, wáalianai bácairrimi quéewidacai. ⁹Ya iyá u'imá áabirru nusálijinaa cáinabi íta'aa sánaca, jiníwata iyá wáalienai bácairrimi isálijinau: Liá'a Dios yáairri áacairra. ¹⁰Jiní imédacala quéewique'e namá irrú wawácali, jiníwata nuyá Cristo bácairrimi iwácalica. ¹¹Bácainaa iyá wówenai quéewique'e Dios cába iyá cawényu, arrúnaa ishírrueda nalí náa'a áabica. ¹²Jiníwata liá'a mawí máanui médacoo jiyá jájiu, léwa jiní'inaa wéni liérta; ne liá'a imíyai médacoo, liyá'inaawa máanui liérta.

¹³“¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, báyeenai linúma liá'a Dios wána-caalactaca, quéewique'e jócu néewa nawárruacoo náa'a áabica. Jiní iwárruacalau iyá jájiu, jiní índaca nawárruacoo náa'a wówenai namédacani.

[¹⁴“¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, jiníwata éedacala rúbana náa'a máanirriuca, ya quéewique'e áabi pénsaa saíca inácueji, imédaca oración machénii. Tándawa linácu jiliéni irrishibiaminaajoo máanui wéerri liá'a carrúnataica.]

¹⁵“¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wítee!, iyá iméda quinínama liá'a éenanica, quéewique'e igáanaa báqueerri irrúwoo, ne jáicta inísa imédaqui jíní, imédaminau liá'a chóniwerrica, chámaichu mawí saícaminaata liácoo infierno rícula, chaléjta iyá jájiu.

¹⁶“¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, jicá'a náa'a matuínica jínedenai náa'a chóniwenai, imá'ee: 'Báqueerriicta liméda áabai promesa, lijúracoo templo nácula, jócai'inaa cawéni lirrú; jócta liméda liá'a limánica, ne ta lijúractau oro nácu yáairri templo nácu, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.' ¹⁷¡Iyá mawíteeni ya léjta matuíní! ¿Tána mawí cawénicai:

liá'a óroca o léwee jiliá'a templo, wáneerri oro máacacoo madúnu-cunai Diosru? Arrúnaa yáa léenaa liá'a templo mawí cawénica. ¹⁸ Iyá máinai léecchoo: 'Báqueerricta ma liá'a limédani'inaa, lijúractau altar nácu, jócai'inaa cawéni lirrú; ne ta lijúractau ofrenda yáairri altar ita'aa, néeneeminaa ta cha cawéni lirrújani.' ¹⁹ ¡Matuúni! ¿Tána mawí cawénicaí, liá'a ofrendaca o léwee jiliá'a altarca, wáneerri ofrenda máacacoo madúnucanai Diosru? Arrúnaa yáa léenaa liá'a altar mawí cawénica. ²⁰ Ya liá'a júlerricoo altar nácu, jócaita báabajuta júracoo altar nácu, limédani liyá quinínama yáairri altar ita'aa; ²¹ ya liá'a júlerricoo templo nácu, jócaita báabajuta júracoo liyá templo nácu, ne jóctata léchhui Dios wánacai liá'a yáairri néeni. ²² Ya liá'a júlerricoo éerri nácu, júlerriu^e liyáca Dios yáarrubai nácu, ya Dios nácu, wáairricoo liyá liárrubai ita'au néeni.

²³ “¡Ái iyámi, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wíteel, shírrenai Diosru quinínama ishínaa banácali éenaa diezmoyu, áawita banácali píitui léjta menta ya anís ya comino éenaani yáaca, ne jócani méda liwánacaala liá'a néewidauca mawíyii cawénica ley shínaaca, léjta liá'a imédau'u saícai quinínama, ya carrúni jináatau jicá'a áabi ya síguia machácanii iwíteel. Léwa arrúnaa iméda liérta, jiní imáacacala liá'a áabata léecchoo. ²⁴ ¡Iyá, cajnedacani matuúni, jínedenai chóniwenai wíteel, iyá léjta náa'a jíchuenai malíwi, quéewique'e jócu íya irrúwoo wáni, ne jócai yáa léenaa iyau'u áabai cuésherri caméeyu máanui!

²⁵ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wíteel, iyá léjta náa'a méetuedenai baso ya mitájia íteeji, quéewique'e nacábacoo majíconaaníyu chóniwenai náneewa, ne liwówa lícu cashiámui liyú liá'a quinínama inédunica, ya liá'a éedani áabi wójunaa íteeji yawíquica iyá. ²⁶ ¡Fariseo matufýii: quéechanacu iméetueda baso rícu, cháque'e cábacanaa masácula líteeji léecchoo!

²⁷ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaa ya fariséobinica, chámainsi wíteel, cháni cábacanaa léjta liá'a máanalini yáarrui nasáquedani líta'aa, saíctai líteeji, ne iwówa lícu léjta liá'a máanalini yáarruca cashiámui iyájimíyu ya íchaba cacháninabee lirrícu. ²⁸ Cháwa cábacanaa iyá jírra: íteeji íyada jicá'a náa'a saícani chóniwenai náneewa, ne iwówa lícu cashiámui ya liyú liá'a ichálujuedauca ya áabata máashii mawí.

²⁹ “¡Ái iyája, carrúni jináatani'inaa, quéewidacanica ley shínaaca ya fariséobinica, chámainsi wíteel, médenai nayájide yáarrui saíca náa'a

^e **23:22** Jesús táanierri cadánaniyu nalí náa'a quéewidacanica ley nácu ya nalí náa'a fariséobini, linácueji náa'a wíteeshi mawíteeca linácueji liá'a najúrauca namáaque'e yáawaiyiica nacúmpliajani liá'a namánica, ne mawí saícaca nacúmpliaque'ini.

cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu, ya ichúni cuíta júbini rími cachílinani náa'a chóniwenai saicanimica, ³⁰ya ta imácai: 'Wayáquictactai liyáali éerrimi cáwi'inaami wawérrinaibimi, jócaminaata wayúda náiiinua náji náa'a cáiiwadedacanimi Dios chuáni báinacu.' ³¹Chái cábacanaa iyá íiwactani néenibimica ya quéewidacani náa'a ínuenaimi náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacumi. ³²¡Inísa imédacani, náa'a iwérrinaibimi nachánanimi naméda báinacu!

³³“¡Iyá máashiini wérri! Iyá carrúnatani wérri chaléjta náa'a áaica wáalierrri veneno. ¿Iyá pénsenai jócu yáau infierno rícula chalée'i Dios cástigactala'inaa náa'a chóniwenai máashiinica? ³⁴Linácue jiliéni nubánuaminaa irrú áabi cáiiwadedacani Dios chuáni, cawíteenica, ya náa'a quéewidacanica. Ne iyáminaa ínuaminaa néenajoo ya icuájida nayá cruz nácu néenaa nárra náiiinuaque'ini, ya áabi nabásedami'inaa nayájoo sinagoga rícu, ya táminaa icánaqueda nayájoo chacáalee jútainchu. ³⁵Cháminaa líinu inácujoó carrúnatai wérri, linácueji quínínama náa'a chóniwenai saicani náiiinuedanimica, rícuete náiiinua Abel majíconaica, cáashia Zacarías Berequías cúulee, liá'a ínuanimica templo rícu altar éema nácu. ³⁶Ne yáawaiyi numá irrú, liá'a carrúnatai wérrica quínínama'inaa liáni nacáminau nanácu náani chóniwenai chóque'e sánaca.

Jesús ícha Jerusalén nácu (Lc 13:34-35)

³⁷“¡Chóniwenai Jerusalén rícu sána, chóniwenai Jerusalén rícu sána, ínuenai náa'a íiwadedenai Dios chuáni ya náa'a ínuedaniami íibayu náa'a índenaimi nalí náiiwa Dios chuáni libánuacala nayá! ¡Chíta máanabachu nuwówai nuáawaqueda nayá jéenibiu, léjta ruá'a cawáamaica yáawa-queda ruéenibiu rubáinaa yáajabalau, ne nayá jócani wówai! ³⁸Ne icábate, liá'a íibanaca^f máaquerri'inau juíshi jinícta'inaa yáairri; ³⁹ne numá irrú, liáwinaami liáni éerrica, jócuminaa éejoo icába nuyá mawiá, cáashia imáca: ‘¡Sáictai wérri liá'a ínuerrica lijí'inaa nácu liá'a wawácalica!’ ”

Jesús íiwa linácu liá'a templo máanui cáarrallerri'inaacoo (Mr 13:1-2; Lc 21:5-6)

24 ¹Quéecha'inaa Jesús jiácoo templo máanui rícuca, ya yáairriu liácoo, néenee narrúniu lirrú náa'a lishínaa éewidenacoo, nachána náyada lirrú náa'a lishínaa cuítaca máanui liá'a temploca.

^f 23:38 Ne jíibanaminaa cájbami táaneerri liyá templo nácu, macáishitaque'e nayá judóbini yáajcha Dios yáajcha chaléjta náa'a chóniwenai nawínanica. Quéecha'inaa judóbini cháani liá'a Jesúsca, léji liá'a macáshitaimica lisúbirriwai, néenee limáacau bácai liá'a temploca.

²Néenee Jesús má'ee nali: ¿Icába quinínama liáni? Yáawaiyii numá irrú, náani íiba máanuica templo shínanaaca, jócani wérri'inaa máacau nayáca nátaba wáacoo. Quinínama cáarralerrí'inau.

Liá'a bésuneerri'inaacoo libéecha jóctanaa amáarra quinínama éerri
(Mr 13:3-23; Lc 21:7-24; 17:22-24)

³Jáiwa náawai lítala liá'a dúuli jí'ineerri Olivos, Jesús wáairriu náajcha náa'a éewidenaicoo liájcha, ya narrúniu lirrú náa'a éewidenaicoo liájcha nasátaque'e néemi baawachala:

—Wawówai jíiwa walíni chacálitashia libésuna léji liáni. ¿Tánashia jýyada licábacanaajoo jáicta jéejoo jínucojoo, ya amáarractala'inaa liá'a éerrica?

⁴Jesús éeba'ee nali:

—Cáwiwa yúchaujoo jiníbeeche chálujuedeerri iyájoo. ⁵Jiníwata ínujoo íchaba nují'inaa nácu, nanúma yúwicau nunácueji, namájoo: 'Nuyáwaa liá'a Mesíasca', ya nachálujueda'inaa íchaba chóniwenaijoo. ⁶Néenee éemijoo liwítama urrúni léju liá'a jináwiucojoo áani ya déecu-chejjoo; ne úwa icáarrudaujoo, Dios ma arrúnaa cha libésunacoo; ne máayabaca, jócai amáarra újnibi. ⁷Níwata náa'a chóniwenai áabai cáinabi íta sánaca, náiinua yáacau najúnta, ya bájjirra cáinabi, ínuua yáacau bájjirra cáinabi júnta; ya ínuminaajoo ínaaishijoo, ya cáinabi cúsuminau matuínaami. ⁸Ne quinínama liáni píitui rími cáiwibeeca quéechanacu sái'inaa nalí náa'a chóniwenai; néenee libésunauminaajoo áabata máashiica liwánaminaa íchaba cáiwibee.

⁹“Néenee néejuedaminaa iyájoo náiinuedaque'e iyá; ne áabata náinuaminaa iyájoo, ya quinínama chóniwenai máashiiminaa nacába iyájoo nunácueji. ¹⁰Liyáli éerriminaajoo íchaba chóniwenai namáacaminaa liá'a néebidauca, máashiiminaa nacába yáacacoo, ya íchabaminaa táania nanácu wáacoo. ¹¹Náyadaminajoo íchabaminaa cáiiwadedacani Dios chuáni jócai yáawaiyi, ya nachálujuedaminaa íchaba chóniwenai; ¹²íchabaminaa máashijoo, tándawa íchaba chóniwenai jócu canfínaa nacába áabi. ¹³Ne náa'a máaquerri liwówau Dios nácu mamáarraca, nayáminaajoo Dios wásedajoo. ¹⁴Náiiwaminaa linácu liá'a chuánshi saícaica, linácu liá'a Dios wánacaalau'uca quinínama cáinabi ítala, quéewique'e quinínama chóniwenai yáa léenaa. Néenee ta ínuminaa amáarraqui jini.

¹⁵“Liá'a íiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Daniel, litána linácu liá'a lijíconaa cacháninai wérrica. Jáicta icába jini o éemicani áa yáarruishi majíconai rícu —liá'a liérrica, liá léenaa—, ¹⁶néenee tánashia yáainai Judea shínaa cáinabi ítala, quéewique'e nacánacacoo dúuli íbirra. ¹⁷Tánashia yáairri áacai líbana íta'au, ujíúrrucoo jijéda jishínau cuíta lícucha; jiá namówai ujíwárruau cuíta lícúla; ¹⁸ne tánashia yáairri

bacháida lícu, ujéejoo wíttau liáwaqueda líibalau. ¹⁹¡Carrúni jináata náa'a finaca liyáali éerrica yáawirricuenaica, o náa'a júbinini éenibi írrenaica! Níwata tráawajui wérri náucha namánicoo. ²⁰Isátau Dios yúcha, jócu-beecha ijíáu icánacacoo uniábi yáaji, jiní eerdi nawówa íyabactacoo; ²¹Jiníwata líinuminaa áabata carrúni jináata máanui wérri, jiní cháí cábacanaa rícue cáinabi, cáashia chóque'e, jiní liyácala liáwinaami. ²²Ne jóctata Dios wána chúcu eerri jiliérta, jinícata wásedeerriwai; ne liwána-minaa chúcucani nanácueji'inaa liwínanica.

²³“Néenee áabi mácta irrú: ‘Icábateni Mesías liéni yáa áani,’ o namáweeca, ‘icábateni liá'a yáa á'a’, u'éebidani u'iméda liwánacaala. ²⁴Jiníwata náinuminaa náa'a Mesías jócai yáawai, ya náa'a íiwadedenai Dios chuáni jócai yáawai; ya namédaminaa máanui wérri licábacanaa ya jócai nacába cáji, quéewique'e néewacta nachálujueda áawita náa'a éebidenai Dios wínanica. ²⁵Tándawa núíwa irrúni libéecha libésunacoo. ²⁶Tándawa, namácta irrú: ‘Icábateni, liá'a Mesías yáa á'a, jiníctala yáairri’, uyáu néerra; o namáwee irrú: ‘Icábateni, libáyau áani’, u'éebidani. ²⁷Jiníwata jicá'a áabai éenu cámarraa liquénacta cáiwia jiáctejcoo cáashia liwárractalacoo, cháwa cábacanaa jáicta nuéjoojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ²⁸Jiníwaa táshia máanalini máashiicaimi yáctami jíni, néeni wáachuli yáawacau. Chacábacanaa, jáicta icába náani señalca, quinínama éewa yáa léenaa yáawaiyiyu nuyá ínuerri'inaa madéjcanaa.

Léejuactacoo Washiálicuerri Dios Cúuleeca

(Mr 13:24-37; Lc 17:26-30,34-36; 21:25-33)

²⁹“Cawíquinta libésunacoo liá'a eerri cacháninai wérrica, liá'a cáiwiaa lichácaminau catáwacanaa, ya quéerrica jócuminaa ruá rucáamarrau, ya sáalii cáinenau áacaiji, ya espíritu wánacaleenai áacai eerri rícu nachéchinaminau. ³⁰Néenee nacábaminaa áacairra nácu, liá'a licábacanaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, nacáarrudaminau bájjala náa'a quinínama chacáalee yáairri cáinabi íta'aa, náichaminaa ya ta nacába nuyá washiálicuerri Dios Cúuleeca, ínuerri sánai fíbi eerri íteeji quinínama máanui nudánani yáajchau nucáamarrayu. ³¹Ya nubánuaminaa nushínaa ángelbiniu, quéewique'e náinua cadánani trompeta, quéewique'e náawa-queda náa'a Dios wínanica quinínama yáainai eerri rícu, ya náa'a yáainai cáinabi íta'aa cáiwia jiáctejcoo cáashia cáiwia wárruactalacoo.

³²“Éewidau linácu liéni áicuba higuéraca: Jáicta icába wáalii libáinaa ya icába libáinaa páquiacoo, yáa léenaa jáica urrúni camuí.^s ³³Cháwa cábacanaa, jáicta icába quinínama liáni, bésuneerricoo, yáa léenaa jáica urrúni nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁴Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama libésucala'inau liéni, jóctanaa máanalí náani chóniwe-

^s 24:32 Cháwa'ee israel shínaa cáinabi íta'aa.

naica liyáali éerri sánaca. ³⁵Iyá éewenai iyá yáawaiyiyu quinínama liáni numáni irrú bésuneerri'inau. Liá'a éerrica ya cáinabi amáarra'i'inaa, ne liá'a nuchuánica jócainaa arrúnai'inaa cúmpliacoo.

³⁶“Ne liá'a éerrica, ya liá'a hóraaca jiní yáa léenaa, jiní áawita náa'a ángelbinica yáainai áacairra, báawita Licúulee. Bácairrimi liá léenaa liá'a lisáljinaaca.

³⁷“Léjta libésuna'inaamiu Noé éerdimica, cháwa cábacanaa léecchoo jáicta nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ³⁸Ne liyáali éerrimi libéecha liá'a unésaca wérrica, cáashia Noé wárruacoo barco rícula, náa'a chóniwenai náaya ya náirra ya nacásau, jócani édacaniu Dios nácu. ³⁹Ne á'a jócta naméda nayácani, línu léji liá'a unésaca wérrimica, jáiwa litée quinínama nayái. Chái cábacanaa'inaa nacárrudau jáicta nuéejojoo nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca. ⁴⁰Ne liyáali éerriminaa, jócu nutée quinínama chóniwenai áacairra, bácai rími náa'a éebidenai nunácu, léjta liéni: Chámata washíalicuenai yáaminaa nayá bacháidala, báqueerriminaa natée liyájoo, ya báqueerriminaa namáaca liyájoo. ⁴¹Chámata ínaminaa júli nayá molino rícueji, báquetoominaa natée ruyájoo, ya báquetoominaa namáaca ruyájoo.

⁴²“Arrúnaa cáwi iyá iyáca, jiníwata jócai yáa léenaa liá'a éerri táshia línu liá'a iwácalica. ⁴³Ne yáa léenaa linácu liáni, báqueerri cuíta wácali yáctata léenaa táshia hóraa táayebee línu liá'a canédica, linéduca, cáwicata liyá cáí jócata línda liwárruacoo líbana licúlai linéduca. ⁴⁴Tándawa, iyá léecchoo arrúnaa iyá saíca; jiníwata nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca ínuerri'inaa jócta inénda iyácani.

Liá'a tráawajador saícaica ya tráawajador máashiica

(Lc 12:41-48)

⁴⁵“¿Tánawa léji liá'a tráawajador saícaica cáwi wítee yáca, jáicta liwácali limáaca lirrú cuíta ísana yáaca, quéewique'e licábateda áabi ya liá náaya léerdictaca léecchoo? ⁴⁶Sáicta liá'a tráawajador liwácali máacani, jáicta línu linácu méderri liyá léjta limáyu lirrú saíctaminaa liwówa liá'a liwácalica. ⁴⁷Ne yáawaiyi numá irrú, liwácali máacaminaa lirrú quinínama liá'a lishínaaca licáaji rícu. ⁴⁸Ne liá'a tráawajador máashiictani, ya lipénsaa lirrúwoo liwácali déecudacalau ⁴⁹ya ta lichána máashii náajcha náa'a áabi tráawajadorbinica, ya ta liwína yáacacoo náajcha camáiwanaica líya náajcha ya lírraca, ⁵⁰liyáali éerri jócta linénda liyácani, ya áabai hóraa jócta liá léenaa, línuminaa liá'a liwácalica ⁵¹ya táminaa línueda liyájoo, carrúni jináataminaa liméda liyájoo léjta náa'a chámai wítee. Néeneeminaa líchajoo ya liámuedaminaa léujoo licáichajoo.

Liá'a licábacanaa nanácu náa'a diez miyácanaica

25 ¹“Numá irrú áabai mawí linácu liá'a liyáali éerri jáicta nuéejojoo áaqueji léjta rey. Íchaba chóniwenai namá'ee nacúnusiaca

nuyá, nabésunaaminau léjta nabésu náa'a diez miyácanai áabai saíc-tata nawówa nacásactacoo. Náa'a miyácanai nawína nashínaa lámparau acéiteyu saíca, jáiwa najíáu nashínaa cuíta najúntedaque'e liá'a nashí-naacoo, ya natálideda liyá licásactalacoo. ²Cinco néenaa mawíteeni, ya cinco cáwini wítee. ³Náa'a mawíteenica natée nashínaa lámparau, ne jócu natée aceite nacámushedaque'e báaniwani; ⁴ne ta nája náa'a cawí-teenica, natée nashínaa aceite botella rícu ya nashínaa lámpara. ⁵Ne lidécudacalau línu liá'a nashínaacoo, jáiwa cadájuni nayái quínínamai, ya ta namáacai. ⁶Ya wówai'inaami béewami táayebee cáí, jáiwa néemi namáidadaca: 'jái línu chéjirra nashínaacoo! ¡ljíáyú irrishibiacani!' ⁷Quínínama náa'a miyácanaimica nabárruau, jáiwa nachána nachúnda-dani nashínaa lámparau. ⁸Néenee náa'a cinco mawíteenica, namá'ee nali náa'a cinco cawíteenica: 'Yáa walí píitui ishínaa aceite éenau, jiníwata washínaa lámpara cháqueneu nayáca.' ⁹Ne náa'a cinco miyácanai cawí-teenica néeba'ee: 'Jóca, jiníwata jóca léenaa walí jiní irrú. Mawí cawénica yáacoo chaléeni nawéndactalacani iwénique'e irrúwoo iyá jájiwani.' ¹⁰Ne nácula náa'a cinco miyácanai náau nawéni aceite, jáiwa línu léji liá'a nashínaacoo, ne náa'a cinco cawíteeninica nawárruo liájcha boda rícula, jáiwa cuíta númaca báyeerriwai. ¹¹Ne liáwinaami náinu náa'a áabi miyá-canaimi namá'ee: '¡Wawácali, wawácali, jiméecu wáajaba cuíta númaca!' ¹²Ne léeba'ee nali: 'Ne yáawaiyi numá irrú, jócai nucúnusia iyá, tándawa jócai numéecu cuíta núma.'

¹³“Cáwi iwítee yáca, jiníwata jócai yáa léenaa, tánashia éerri rícu, ya hóraa núfinui. —Jesús má'ee.

Liá'a licábacanaa warrúwa nácu

(Lc 19:11-27)

¹⁴Linácu liá'a nuéejoocoo áacairra néeni léjta rey, nuá irrú áabai licábacanaa. “Dios wánacaalactalaca cháí cábacanaa léjta báqueerri washíalicuerri, wówerri liácoo liyáca áabai cáinabi ítala, limáida lishínaa tráawajadorbinui, jáiwa licárgueda nali natúyaque'e liwárruanica. ¹⁵Báqueerri néenaarru léntregaa lirrú cinco mil monedayu, báqueerrirru dos mil moneda, ya báqueerri mil moneda. Bácaínaa liá nali léjta nawítee éenau'u liá léenaami. Jáiwa liáwai áabai cáinabi néerra. ¹⁶Liá'a tráawa-jadorca ríshibierri cinco mil moneda, néenee liméda negocio liyú liá'a warrúwaca, jáiwa ligáana áabata cinco mil moneda liyúi. ¹⁷Chacábacanaa liá'a ríshibierri dos mil moneda, ligáana áabata dos mil mawí. ¹⁸Ne liá'a ríshibierri mil moneda, jáiwa liáwai libáya liwácali wárruaniwai, útawi rícu liméda cáinabi rícu, quéewique'e léejueda liwácalirru wáni. ¹⁹“Íchaba éerri liáwinaami léejoo liá'a nawácalica náa'a tráawajadorbinica, jáiwa lichánau liméda náajcha cuenta. ²⁰Quéechanacu línu liá'a ríshibierri cinco mil moneda, jáiwa léejueda liwácalirru áabata cinco

mil, limá'ee: 'Nuwácali, jiyá yáirri nulí cinco mil, áajee áabata cinco mil nugáanani jirrú.' ²¹ Liwácali má'ee lirrú: 'Sáicai wérri, jiyá tráawajador sáicai machácanii wítee; ne machánica jiyá liyú liéni píituica, numáacaminaa jiyá jiwánacaala áabata mawí. Jiwárroo sáicta jiwówau nuájcha.'

²² Liáwinaami líinu liá'a tráawajadorca ríshibierri dos mil moneda, limá'ee: 'Nuwácali, jiyá yáirri nulí dos mil moneda, áajee áabata dos mil nugáanani jirrú.' ²³ Liwácali má'ee lirrú: 'Sáicai wérri, jiyá tráawajador sáicai machácani wítee; ne machánica jiyá liyú liéni píituica, numáacaminaa jiwánacaala áabata mawí. Jiwárroo sáicta jiwówau nuájcha.'

²⁴ 'Ne quéecha'inaami líinu liá'a tráawajador ríshibierri mil moneda, limá'ee liwácalirru: 'Nuwácali, nuyá yáirri léenaa jiyáca washiálicuerri cabálini wérri, léjta liyá yáawaquederri ítashi áabi shínaa bacháida rícu, ya jiáwaqueda á'a jócta jiáabana. ²⁵ Cáarru nuyái wísta jócu nugána ya nupérdia jiwárruani, tándawa nuáu nubáya jiwárruani cáinabi yáajabala. Ne áajee liéni jiwárruanica jishínaaca.' ²⁶ Liwácali éeba'ee lirrú: 'Jiyá tráawajador máashii ya finui, ne jiácta léenaa nuáwaqueda banácali á'a jócta nuáabana ya nuáwaqueda á'a jócta nucása, ²⁷ jirrúna'inaa jitée ta nuwárruani banco rícula, ya jáicta nuéejoowai nurríshibiacta nuwárruanu ya ta liá'a ligáanani nulí lítala.' ²⁸ Néenee liwácali ma nalí náa'a yáainai nayá néeni: 'Éeda liúcha liérri mil monedaca, ya yáa lirrúni liá'a wáalierrri diez mil. ²⁹ Liá'a éemerri sáica, yáirri'inaa léenaa mawí, ne liá'a jócai éemi sáica, áawita liyá liá léenaa mawí, liyá pérderri'inaa liá'a píitui rími líani léenaa nácu. ³⁰ Ya liéni tráawajador jiní sírbiani, ijéda bináawalani catáwacactalaca. Néeneeminaa líchajoo ya liámuedaminaa léujoo licáichajoo.

Liá'a bésuneerri'inaacoo quinínama chóniwenai jáicta amáarra cáinabijoo

³¹ 'Jáicta nuyá washiálicuerri Dios Cúulee, finujoo quinínama macájirra nucáamarra yáajchau, ya quinínama nushínaa ángelbini, nuwáaminau nuárrubai balíbalí ita'au. ³² Quinínama chóniwenai cáinabi ita'aa sánaca, náawacaminau nunáneewa, ya táminaa nushírrida nayái bácaínaa, jicá'a báqueerri pastor shírridau'u lishínaa ovejau cabra íibicha. ³³ Léjta pastor máidau oveja sáicaquictejica ya náa'a cabraca apáuliquictéjica; chacábacanaa numéda'inaa nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, numáidaminaa náa'a Dios wínanica sáicaquictejica, ya náa'a chóniwenai máashiinica numáidaminaa apáuliquictéjica. ³⁴ Numáminaa nuyá Reyca nalí náa'a yáainai sáicaquictejica: 'Íinu chérri iyá, nusálijinaa yáaque'e irrú sáicabee; irríshibia liá'a wánacaalactalaca níseerri lichúnicuwai irrúi, rícuete Dios méda éerrica. ³⁵ Quéecha'inaamite ínaaishi nulí, iyáte yáate núya; iméete nuwówa, yáate nuiirra shiátai; nujínani'inaamiteu jiní núbana, yáate nuárrui. ³⁶ Cháuctate núbala, yáate

nulíni; nubáliná'inaamiteu, yáateu iyúda nuyá; nuyá'inaamite cuíta manúmai rícula, finute icába nuyá.' ³⁷Néenee nasátaminaa néemiu náa'a majíconaana Dios wínanica: 'Wawácali, ¿chacálitate wacába ínaaishi jirrú jíní, ya wáate jíya? ¿O chacálitate wacába imée jiwówa jíní, ya wáate jírra shiátai? ³⁸¿Chacálitate wacába jiní jiárrui jíní, wáate jiárrui, o cháucta'inaamite jíibala, ya wáate jirrúni? ³⁹¿Chacálitamite wacába jibálinacoo jíní, ya jiyá cuíta manúmai rícula, ya wáateu wacába jiyá?' ⁴⁰Nuyá Rey nuéebaminaa nalí: 'Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a imédani nalí náani nuéenajinai^h mawíni rími imíyaca, nulí iméda iyácani.'

⁴¹"Néenee nuyá Rey máminaa nalí náa'a yáainai apáuliquitéji: 'Ishírriu núcha iyá náa'a Dios nísani limárru nayácala licástigaani'inaa; yáa namówai infierno rícula méderricoo Wawásimirru ya lishínaa ángelbinica. ⁴²Iyá'ee éenalicuni yáacoo infierno rícula, níwata ínaaishite nulí, ne jóctate yáa núya; iméete nuwówa, ne jóctate yáa nufírra shiátai, ⁴³nujínaniteu déecucha nucáinaberra yúchau, ne jóctate yáa nulí yáarrushi. Cháuctate núbala, ne jóctate yáa nulíni; nubálinateu ya nuyá cuíta manúmai rícula, ne jóctate ínu iyúda nuyá.' ⁴⁴Néenee nasátaminaa néemiu liyá: 'Wawácali, ¿chacálitate wacába ínaaishi jirrú, o imée jiwówa, o léjta liá'a jiní yáarrui liyácta'inaa, o cháucta jíibala, o jibálinacoo, o cuíta manúmai rícula, ne jóctate wayúda jiyá?' ⁴⁵Nuyá liá'a Reyca léebaminaa nalí: 'Ne yáawaiyi numá irrú, quinínama liá'a jócai iméda nalí náani éebidenaica imíyani rímica, chacábacanaa jóca iméda nulíni.' ⁴⁶Náaminau náani carrúnatai néerra jócai amáarra, ne náa'a majíconaana náaminau cáwicashi néerra jócai amáarra."

**Náa'a chóniwenai napeénsaa chítashia néewo'inaa nawína Jesús
preso jini**

(Mr 14:1-2; Lc 22:1-2)

26 ¹Liáwinaami linísa'inaami limá quinínama léji liáni, Jesús má'ee lishínaa éewidenaicoo:

²—Léjta yáyu'u léenani, chámai éerri rícula, fiestaminaa pascua shínaaca, ya nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néejuedaminaa nuyá quéewique'e natáata nuyá cruz nácu.

³Liyáali éerrimi, náa'a nawácanai náa'a sacerdotébinica ya náa'a salínai judíobinica, jáiwa náawacawai Caifás shínaa cuíta máanui néeni, chúnasai sacerdotébini wácalica, ⁴namá'ee nalíwau chítashia néewau'inaa nawína Jesús jíní númashi yúwica nácue jíní, náiiinuaque'ini. ⁵Ne namá'ee:

—Ne jócu wamédani fiesta éerdi rícu, quéewique'e jócu nacáarraliau chóniwenai.

^h 25:40 Jáicta Jesús táania áani léenajinai nácucau, wówairri limáca náa'a éebidenaica.

Báquetoo ínetoo nuádedeechoo Jesús nácu juménibee
(Mr 14:3-9)

⁶ Jesús jínaniu áabai chacáalee jí'ineerri Betania, líibana néeni Simónca náanimi jí'inaa chorrówai sái; ⁷ nácula lirrúwedau, báquetoo ínetoo rúniu lirrú, téechoo ruácoo áabai urrúwa rími, namédani íbayu jí'ineerri alabastro, cashiámui juménibeeyu cawéni wérri. Nácula Jesús rúweda liyáu líyaca, jáiwa runuádeda Jesús juáta licué jini. ⁸ Náa'a lishínaa éewidenáicoo, nacába'inaamini, jáiwa íwirri nawówai ya nachána namá'ee nalí wáacoo:

—¿Tánda ruíinu runuádeda léji líerra juménibee? ⁹ Sáicaicta nawéndaca máanui warrúwa nacuéjica, quéewiquinicta wayúda náa'a carrúni jináatanica.

¹⁰ Jesús éemi'inaani, limá'ee nalí: —¿Tánda ijódia ruáni ínetooca? Liéni rumédani ruyáca nuájcha saícai. ¹¹ Ne náa'a carrúni jináatanica mamáarracani'inaa yáa íbijoo, ne nuyá jócainaa mamáarraca yáa yáajcha. ¹² Liéni rumédani nuájcha ruáni ínetooca, runuádedau'u juménibee nutánai, chúnechoo ruyá nuyá urrúnica naquéni nuyá. ¹³ Ne yáawaiyi numá irrú, táshia nácula quinínama cáinabi íta'aa náiiwadedacta liáni chuánshi wásedeerri'inaaca, natáaniaminaa runácu lécchoo liá'a rumédani ruáni ínetooca, cháminaa nédacanicoo runácujuo lécchoo.

Judas náawerri'inaa Jesús júnta
(Mr 14:10-11; Lc 22:3-6)

¹⁴ Judas Iscariote, báawitate néenaa náa'a doce éewidenáicoo, liáu licába nayáctala náa'a sacerdote wácanaica ¹⁵ ya limá'ee nalí:

—¿Chíta máanaba iwówai yáa nulí jini, nuéntregaaque'e irrú Jesús?

Nayá chánaa liwénija: Treinta moneda warrúwayu. ¹⁶ Lirrícuate liáwi-naami Judas limúrru chítashia léewau'u léntregaa Jesús jini.

Liá'a cena Wawácali shínaaca
(Mr 14:12-25; Lc 22:7-23)

¹⁷ Quéechanacu sái éerri fiestaca, éerdi náayacta liá'a páanica jini íibisai wáneerri limúrracacoo, náa'a éewidenáicoo narrúniu Jesúsru nasáta néemiu liyá:

—¿Tanácucha jiwówai wachúni liá'a íyacaishi pascua shínaaca?

¹⁸ Jesús éeba'ee:

—Yáa namówai lirrícula liá'a chacáaleeca, líibana néerra liá'a washíá-licuerrica nutáaniani'ini irrú nácu, imá lirrú: 'Quéewidacai má'ee: Liá'a éerri numánimi jirrú nácu jái urrúnicaí, nuáu jiibana néerra numéda íyacaishi pascua shínanaaca nushínaa éewidenáicoo yáajchau,'

¹⁹Náa'a éewidenaicoo naméda léjta Jesús bánua'u nayá, ya ta naméda iyacaishi pascua shínanaaca.

²⁰Quéecha'inaami catáwacacai, Jesús yáau liyá mesa nácula lishínaa doce éewidenaicoo yáajchau; ²¹ne nácula náaya nayáca Jesús ma nalí: — Ne yáawaiyi numá irrú, báqueerri éenaa náawerri'inau nujúnta.

²²Jáiwa máashii wéerri nawówai, ya nachána bácainaa nasátada néemiu liyá:

—Nuwácali, ¿nuyáminaa?

²³Jesús éeba'ee nalí:

—Báqueerri íyeerri nuájcha, chaléjta nujúnicaí mawíyica, lé'inawa náawerri nujúnta liérta. ²⁴Nuyá washiálicuerrica Dios Cúuleeca, arrúnua máanali nuyá, léjta limá liá'a Dios chuáni; ¡ne carrúni jináatai rími'inaa liá'a náawerricoo nujúnta! Sáicanata lirrú jócu lijiáu lúchau cáinabi ítala.

²⁵Néenee Judasca, náawerri'inaacoo lijúnta, lisáta léemiu Jesús:

—Quéewidacai, ¿nuyá'inaamina?

—Jesús éeba'ee lirrú: —Chái já'a léjta jimáyu'u.

²⁶Nácula náaya nayáca, Jesús wína licáaji rícuu páani, linísa'inaami liá saícai Diosru, lisúbirreda ya ta liá lishínaa éewidenaicoorru jíni, limá'ee:

—Íyau, léwa nuíinaa liéni.

²⁷Jáiwa liwína licáaji rícuu áabai copa, liá saícai Diosru, lidúcua nalíni limá'ee:

—Íirrau quinínama iyá liéni cópaca, ²⁸níwata léwa nufírranaa, liéni nuéejo'u numéda yáajcha áabai wáalii wíteeshica; liéni íirraica nuádedeerri'inaaminau íchaba nácueji, quéewique'e najíconaa méetuacoo. ²⁹Ne numá irrú jócuminaa nuéejoo nufírra liábi liáni uvaca, cáashia liyáali éerri nufírra yáajchani liá'a vino wáalii nusálijinaa wánacaalactalaca.

Jesús íiwa Pé'erurru yáawaa inácala'inaa libáya lináwa

(Mr 13:26-31; Lc 22:31-34)

³⁰Liáwinaami nanísa'inaami narrába salmo, náau dúuli ítala jí'ineerri Olivos. ³¹Ya Jesús má'ee nalí:

—Quinínama iyájoo yúrrucuedaminaa éebidauca nunácu wáalee táayee. Cháwa limá tánerricoo cáashta íta'aa:

‘Nuwánaca nuíinuaminaa liá'a pastorca,

ya táminaa oveja nacáarraliacoojoo.’ⁱ

³²Ne quéechanacu jáicta nucáwiaujoyoo, nuáaminaajoo ibéechajoo Galilea rículajoo.

ⁱ **26:31** Liáni áabai cábacanaa, Jesús chaléjta liá'a pastorca ya náa'a éewidenaicoo liájcha, chání léjta náa'a ovejaca.

³³ Pé'eru má'ee lirrú:

—Áawita quinínamacta yúrrucueda néebidauca jinácu, nuyá jócai'inaa yúrrucuedani.

³⁴ Jesús má'ee lirrú:

—Ne yáawaiyi numá jirrú, wáalee béwaami táayee yáawinaami, jóctanaa limáida chámaichu liá'a gáayuca, matálichu jibáyaminaa nunáawa jócala jicúnusia nuyá.

³⁵ Pé'eru éejoo'ee limá mamáarraca:

—Arrúnacta máanali nuyá jiájcha, jócuminaa nubáya jináawa. Ya quinínama éewidenaicoo liájcha namá'ee chacábacanaa.

Jesús óreerri Getsemaní néeni

(Mr 14:32-42; Lc 22:39-46)

³⁶ Jáiwa Jesús yáau lishínaa éewidenaicoo yáajchau, áabai yáarruishi jí'ineerri Getsemaní, limá'ee nalí:

—Iwáayu áani, nácula nuáu nuóracoo chaléeni.

³⁷ Ne jáiwa litée Pé'eru ya chámata léenibi liá'a Zebedeoca, jáiwa lichánau lisíntia limáashii wérri liwówai ya cáwi licábacoo. ³⁸ Limá'ee nalí:

—Nusíntia nucáwica nácuu máashii nuwówa máanalicaíyu. Imáacau áani, ya cáwi iyá nuájcha.

³⁹ Liyáalimi Jesús yáau pítuirrimi libéechalawoo, litájiau linánimiyu cáinabi nácula, lióra'eewoo limá'ee: “Nusálijinaa, jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica; ne jócubeecha jiméda léjta nuwówau'u, ne jimédaque'e léjta jiwówau'u.”

⁴⁰ Jáiwa léējuawai licába lishínaa matálitai éewidenaicoo néerrawai, líinu nanácu máinai nayáca. Limá'ee Pé'erurru:

—¿Ne jócuwita éenaa cáwi áabai hóraa nuájchai? ⁴¹ Cáwi iyáca ya i'órau, quéewique'e jócubeecha icáu máashictalaca. Iyá saícani métaa iwówai imédacani, ne ináanai wáneerri máajinaa iyá.

⁴² Chámaichu léejocoo lióraca chá'a: “Nusálijinaa, ne jócta jéewacta jijéda nuyá liúcha liáni carrúnatai wérrica, jimédau léjta jiwówau'u.”

⁴³ Léejua'inaamíu, líinu nanácu náa'a éewidenaicoo máinai nayá báaniyu, jiníwata natuí báyeerri dajuíshiyu. ⁴⁴ Limáaca nayái léejoo liácoo li'óracoo matálichu, limá léja liá'a chuánshi cháí cábacanaa.

⁴⁵ Néenee léejoo nayáctala náa'a éewidenaicoo, limá'ee nalí:

—¿Iyá mamáarracani máa iyáca, ya iwówa íyabactacoo? Jáí íinu liá'a léerdicai nuyá Washiálicuerri Dios Cúuleeca, néentregacta'inaa nuyá nacáaji rícula náa'a cajíconaanica.

⁴⁶ Ibárruo, wayúwai; jáí urrúnicaí liá'a éentreguerri'inaa nuyá nujínairru.

Nawína preso Jesús
(Mr 14:43-50; Lc 22:47-53)

⁴⁷Nácula Jesús táania liyá újnibii, Judas ínu'inaami, báqueerri néenaa náa'a doce éewidenaicoo, ínuerri íchaba chóniwenai téenai espada ya áicuba yáajcha. Yáaineu nawánacaala nácu náa'a sacerdotébini wácanai ya salínai judíobini wácanai. ⁴⁸Judas, liá'a náawerri'inaacoo Jesús júnta, liá nali áabai chítashia quéewau'u náa léenaa nacábaqui jiníni, limá'ee nali: “Tánashia icábanii nushíshi wídani, liyáwa léju liárta; iwínani preso áani.” ⁴⁹Jáiwa'ee, lirrúniu Jesúsruí, limá'ee:

—¡Yáali, quéewidacai!

Jáiwa'ee lishíshi liwídani. ⁵⁰Jesús éeba'ee lirrú:

—Nujúnicaí, liá'a jínuni jimédaca, jimédani. Néenee náa'a áabica narrúniu, nawína Jesús, natée preso jíní.

⁵¹Liyáalimi, báqueerri néenaa náa'a yáainai Jesús yáajcha, lijéda lishínaa espadau, jáiwa liwíchua liwíba liá'a shírruederri nali náa'a sacerdotébini wácanaica. ⁵²Jesús má'ee lirrú:

—Jiwáalia jishínaa espadau liárrui rículau. Jiníwata quinínama náa'a ínuu yáaquenaicoo espadayu, espadayu léechu máanali nayá. ⁵³¿Jócu jiá léenaa nusátactata nusálijinaa yúchau, libánuaminaata nulí chóca jirrimitaja'a setenta y dos mil ángelbini? ⁵⁴Ne cháctatani, ¿chítashia quéewaucta licúmpliacoo liá'a cáashta tánerricoo máirrica arrúnaaca libésunacoo cháa?

⁵⁵Liyáalimi Jesús sáta léemiu náa'a chóniwenai:

—¿Tánda ínu iyá espada yáajcha ya áicuba iwína nuyá preso, jicá'a liá'a máashiicaica? Éerri jútainchu nuéewida templo máanuica, ne jiníwaa iwínacta nuyá. ⁵⁶Ne quinínama liéni libésunau quéewique'e licúmpliacoo léjta liá'a namáyu'u náa'a íiwadedenai Dios chuáni báinacu, tánerricoo cáashta íta'aa. Ne liyáalimi, quinínama éewidenaicoo liájcha, namáaca bácai Jesús, jáiwa nacánacawai.

Jesús natéeni najúnta náa'a judíobini wácanaica
(Mr 14:53-65; Lc 22:54-55,63-71)

⁵⁷Néenee náa'a wínenai Jesús natée Caifás íibana néerra, liá'a sacerdote wácanaica, náawacai yáacactalau náa'a quéewidacanica ley shínaa ya náa'a salínaica. ⁵⁸Pé'eru yáau líshiirricu déecucheji lishínaa patio néerra liá'a sacerdote wácalica. Néenee liwárruau liwáacoo náajcha náa'a soldado túyenai liá'a templo máanuica, quéewique'e licába namédau'e lirrúni quinínama liá'a Jesúsca.

⁵⁹Náa'a sacerdote wácanai ya quinínama náa'a Judío wácanaica, namúrru áabai chuánshi jicá'a liá'a saícaica, áawita máashiicani, quéewique'e nawána náinuacani liá'a Jesúsca, ⁶⁰ne jócai náinu, áawita

íchaba chóniwenai íyadacoo ya náa lijíconaá jócai yáawaiyii. Ne máaya-baca náyadacoo chámata mawí, ⁶¹namá'ee:

—Ne liáni washiálicuerrica limá'ee: 'Nuéewa nucáarralia liá'a templo Dios shínaaca, ya nuéewa nubárrueda báaniwani matálii éerri rícula.'

⁶²Néene libárrua'eewoo liá'a sacerdote wácalica, lisáta léemiu Jesúsru: ¿Jiní jéebaca? ¿Tána léji liáni namáni nayá jinácucha?

⁶³Ne Jesús máaquerru manúma. Jáiwa'ee sacerdote wácali má'ee lirrú:

—Lijí'inaa nácu Dios cáwiica mamáarraca, nubánua jimáque'e liá'a yáawaiyica. Jíiwa walíni, jiyáctani Mesíasca, Dios Cúuleeca.

⁶⁴Jesús éeba'ee lirrú:

—Chái já'a, léjta jimáyu'u. Ne numá irrú lécchoo iyá icábaminaajoo nuyá Washiálicuerru Dios Cúuleeca, wáairri'inau léema nácu sáicaquicteji liá'a Dios cadánani wítee, ya líinu sáanai íibeji áacaiji.

⁶⁵Néenee lishírrica líibala liá'a sacerdote wácalica, líyadaque'e liyáu íiwirri wérrica liwówa, ya limá'ee:

—¿Liéni washiálicuerrica táanierri léjta liyáccchu Dios! ¿Tánda warrúnaa wamúrru áabi mawí táanianai'inaa linácu? Ne iyá ínisa éemi lichuáni, jócala cawáunta licába Dios; ⁶⁶¿chíta icábau jiníni?

Jáiwa néeba'ee:

—Jái cajíconaacai, arrúnaa máanalicani.

⁶⁷Néenee'e nawísada lináni ya náiinuedani. Áabi nabáya lituí tá'ee nabáseda lináni, ⁶⁸namá'ee lirrú:

—Jiyáwa liá'a Mesíasca, jidiwinate tánashia ínua jiyái!

Pé'eru báyeerri jócala licúnusia Jesúsca

(Mr 14:66-72; Lc 22:56-62)

⁶⁹Pé'eru, nácula liwáau liyáca bináawa, patio íta'aa. Liyáalimija, báquetoo ínetoo nawánacaala yáarru rurrúniu Pé'erurru, ya rumá lirrú:

—Jiyá lécchoo yéerrimi Jesús yáajcha, liá'a Galilea néenee sái.

⁷⁰Ne Pé'eru báya lináawa quinínama náneewa, limá'ee rulí:

—Jócu nuá léenaa liá'a jitáaniani jiyá nácu.

⁷¹Jáiwa liáwai cuíta núma néerra, néeni báquetoo ínetoo cábani, ya rumá nalí:

—Liérta jínaneerrimiu Jesús yáajcha, liá'a Nazaret néenee sáica.

⁷²Pé'eru báaniu báya lináawa, limá'ee:

—¿Dios cástigaa nuyá jócta numá liá'a yáawaiyi, jócai nucúnusia liérta washiálicuerrica!

⁷³Íchaitaa liáwinaami, náa'a yéenai néeni narrúniu Pé'erurru ya namá'ee lirrú:

—Yáawaiyi jiyá báqueerri néenaa náa'a jínaneneecoo Jesús yáajcha, níwata jitáaniacala chaléjta nayá.

⁷⁴Néenee Pé'eru chána limáca cadánani mawí:

—¡Dios cástigaa nuyá jócta numá yáawaiyi, jócu nucúnusia liérra washiálicuerrica!

Liyaálimi já'a, áabai gáayu máidai. ⁷⁵Néenee Pé'eru édacaniu linácu liá'a Jesús mánimi lirrú: 'Libéecha limáida liá'a gáayuca matálichu jibáya nunáawajoo'. Néenee Pé'eru jiáu néeni, lícha cáiwinaa wérri.

Jesús néntregaani Pilatorru

(Mr 15:1; Lc 23:1-2)

27 ¹Quéecha'inaa jucámarracai, quinínama náa'a sacerdote wácanai, yá'ee náa'a salínai Judíobini shínaaca, náawaqueda yáacau chítashia néewo'inaa nawána náiinua Jesús jíni. ²Naté'inaa jíni nabájini ya néntregaa Pilatorru jíni, liá'a wánacaleerri Roma néenee sái.

Judas máanalica

³Néenee liá'a Judasca náawerricoo Jesús júnta, licába'inaa náiinua liá'a Jesúsca, jáiwa cáwi liyá lirrú. Néenee lipénsaa léējuenda náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, nalí náa'a sacerdote wácanai yá'ee náa'a salínaica. ⁴Limá'ee nalí:

—Cajíconaa nuyá nuéntregaacalani máanalique'ini liá'a báqueerri washiálicuerri majíconai.

Néenee néeba'ee lirrú:

—Jíní wéni walí. ¡Jiyáíwa méda jirrúwoojani!

⁵Néenee'e Judasca liúca náa'a moneda templo rícua, ya lijíáu néenee, jáiwa'ee lijórcawai.

⁶Néenee'e náa'a sacerdote wácanai náawaqueda liá'a warrúwaca, namá'ee:

—Liéni warrúwaca yáairri casáculai firraiyyu, jócai wéewa wamáaca á'a yáarrushi ofrenda shínaaca, níwata liá'a washínaa ley jócai línda.

⁷Jáiwa'ee naméda áabenaama, nawínaque'e liyú áabai cáinabi jí'ineerri Campo del Alfarero (liwówau'u limáca: lishínaa cáinabi liá'a washiálicuerri méderri méenaami cáinabiyu) naquénicta'inaa náa'a chóniwenai máanali déecucha sánaca. ⁸Tándawa, liá'a cáinabica, lijí'inaa chóque'e éerri Yáarruishi firrai shínaa. ⁹Cha libésunacuwei léjta limáyu'u liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías, limá'inaa: “Nawína'inaa náa'a treinta moneda jiárrunica cawénitani jí'ineerri plata, léwa liwéni namáacani náa'a israelítabini wácanaica. ¹⁰Néenee nawéni'inaa nayú náa'a monedaca liá'a cáinabi lishínaa liá'a tráawajairri méenaami cáinabiyu. Namédani'inaa liáni níwata nuwácali cháa liwówaicani.” Cháwate limá liá'a íwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Jeremías.

Jesús Pilato náneewa

(Mr 15:2-5; Lc 23:3-5)

¹¹Náa'a soldádobini natée Jesús lijúnta liá'a wánacaleerrica, néenee wánacaleerri sáta léemiu jíni limá'ee:

—¿Jiyá rey judíobini shínaaca?

Jesús léeba'ee lirrú:

—Chái já'a, léjta jimáyu'u.

¹²Nácula náa'a sacerdote wácanaica ya náa'a salínaica náa lijícona, Jesús jiní jócai éeba. ¹³Tándawa Pilato sáta léemiu Jesús:

—¿Jóca jéemi quinínama liá'a namáni jinácucha? ¿Táda jócu jéeba?

¹⁴Ne Jesús jiníwita áabai chuánshi léebani Pilatorru; tándawa licáarrudau wérri licábacani liá'a wánacaleerrica.

Jesús nawánani náiiuaca

(Mr 15:6-20; Lc 23:13-25)

¹⁵Nácula liyá liá'a fiesta jí'ineerri pascua, liá'a wánacaleerrica séewirrínaa liwásaida báqueerri preso, tánashia chóniwenai wínanii. ¹⁶Ái báqueerri preso cáiwanaí jí'ineerri Jesús Barrabás; ¹⁷ya nácula náawa-caida yáacau quinínama, Pilato sáta léemiu nayá:

—¿Tána iwówai nuwásedacai: Jesús Barrabás o liyáwee Jesús, liá'a náa jí'ineerri Mesías?

¹⁸Jiníwata liáca léenaa néntregaa liyá cadénica nayá, ne jáiwa nasáta'inaa liúcha liwáseda.

¹⁹Nácula Pilato wáau liyáca á'a lijí'inacta tribunal, línu rubánua namá lirrú: “Ujiméda máashii lirrú liérta washiálicuerrica sáicaica, jiníwata táayee nudájuni áabai dajuíshi cáarrui wérri linácueji.”

²⁰Ne náa'a chóniwenai nawówai'e Pilato liwáseda liá'a Barrabásca, ya lishínaa soldádobini náiiuaque'e Jesús, léjta sacerdotébini wácanai ya salínai wówau'u. ²¹Liá'a wánacaleerri lisáta léemiu nayá báaniu:

—¿Tána néenaa náa'a chámataca iwówai nuwásedaca?

Néeba'ee liúchani:

—¡Barrabás!

²²Pilato sáta léemiu nayá:

—¿Ya tánaque'e numéda liájcha liérta Jesús, namáni nácuha Mesías?

Quinínama néeba'ee:

—¡Jitáata cruz nácuni!

²³Pilato limá'ee nalí: Ne ¿tána máashii limédai? Ne nayá namáidada báaniu: —¡Jitáata cruz nácuni!

²⁴Jái'inaa Pilato cába jócu léenaa lináawida nawítee náa'a chóni-wenaica, mawí'e naméda nawítamau, libánua náacoo néeda shiátai ya libádeda licáajui quinínama náneewa, limá cháa:

—Nuyá jócai wárruo limáanalicaú nácu liáni washiálicuerrica; ishínaa ítalashi iyá jájiu.

²⁵Quinínama chóniwenai néeba'ee:

—¡Wayá ya wéenibi ta wayá waméda limáanalica!

26 Néenee Pilato wáseda liá'a Barrabásca; jáiwa liwána nabásaida Jesús ya léntregaa nalí náa'a soldádoca quéewique'e natáata liyá cruz nácu.

27 Náa'a soldádoca lishínaa liá'a wánacaleerrica, natée Jesús líibana máanui néerra, ya náawacau litéeji quinínama náa'a áabibi soldádoca.

28 Namídu líibala, nasúwa linácu áabai capa quíirrai, lójta báqueerri rey,

29 ya namáaca liwíta nácu áabai túwirri yáacanaa chaléjta corona, ya báju vara licáaji sáicaquicteji lójta nawáaliani reybínica. Jáiwa natúyau lináneewa, nacáida liyá namá'ee lirrú:

—¡Jiyá yéerri íchaba camuí, jiyá rey judíobini shínaa!

30 Yá'ee nawísada léchchoo, yá'ee liyú liá'a varaca nabása'ee liwíta nácu.

31 Liáwinaami nacáidaqui jíni, namídu'e liúcha íbalashi quíirrai, néejo'e nasúwa linácu líibala, yá'ee natée quéewique'e natáata cruz náconi.

Jesús natátani'inaa cruz nácu

(Mr 15:21-32; Lc 23:26-43)

32 Quééchanacu'inaa najíau náacoo, Jesús litécta líacoo lishínaa cruz, náinu linácu báqueerri washíalicuerrica jí'ineerri Simón, áabai chacáalee sái jí'ineerri Cirene, ne líáni nawána máashiiyu liyúda litée Jesús shínaa cruz.

33 Náinu'inaa linácu áabai dúuli rími lijí'inacta Gólgota, (wówerri limáca: “Iyájimi yáarru”). 34 Néenee náa líirrai liá'a Jesúsca vino éewi-derriu ténaashiyu; ne Jesús jáiwa linísa'inaa'ee liprówaqui jíni, jócai liwówa líirraqui jíni.

35 Néenee namídu líibala ya nanísa'inaa natáataniqui jíni cruz nácu, náa'a soldádoca náuqueda tánashia wíshii, náaque'e léenaa tánashia máacau nashírdaque'e nalí wáacoo líibala liá'a Jesúsca. 36 Jáiwa nawáau néeni natúyaque'e liá'a Jesúsca. 37 Namáaca liwíta wícau áabai tánerriu íiwerri tándashia náinua jíni, máirri'e: “*Le Jesúsja líáni, rey Judíobini shínaa.*”

38 Natáata cruz nácu léchchoo liájcha liá'a Jesúsca, chámata canédi, báqueerri sáicaquicteji ya báqueerri apáuliquictéji. 39 Náa'a chóniwenaiaca bésunenaicoo néeni nacáitani ya nacúsuda nawíta nacáidaque'e, 40 ya namá'ee:

—¡Yáawaicta Dios cúulee jiyá, jiúrrucoo cruz nácu! ¡Jiyá máirri jéenacala jicáarralia liá'a temploca, jéejoo jinácuda báaniuji matáli éerri rícula, jiwásedateu jiyá jájiu!

41 Chacábacanaa nacáida liyá náa'a sacerdótebinica wácanaica náajcha náa'a qéewidacani ley shínaaca yá'ee náajcha náa'a salínai léchchoo. Namá'ee nalí wáacoo:

42 —Jiyá chúnerri náa'a bálíneecoo ya jicáweda náa'a máana-lica, ne jócu jéewa jiwásedacoo náinueda'echa jiyá. Israel shínaa reyca waliérre: ¡icúwaa liúrrucacoojoo chóca já'a cruz nácu, ya

wéebidaque'e linácu! ⁴³Liyá máirri limáaca liwówau Dios nácu: ¿ne Dios wáseda chócu jiní'i, yáawaicta canínaa licába liyá! ¿Jócai limácala Dios cúuleecaalani?

⁴⁴Chacábacanaa léchchoo natáania máashii linácu náa'a canédibinica táateneecoo cruz nácu liájcha liá'a Jesúsca.

Jesús máanalica
(Mr 15:33-41; Lc 23:44-49)

⁴⁵Néenee'e catáawaca quinínama cáinabi wíyaicumi cáashia las tresca. ⁴⁶Liyáli hóraami, Jesús máidada'ee cadánani limá'ee: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?” (wówerri limáca: “nushínaa Dios, nushínaa Dios, ¿tánda jimáaca nuyá bácai?”)

⁴⁷Néenee nanísa'inaa néemiqui jíni náa'a áabica namánabaca yáainai néeni, namá'ee:

—Liáni washiálicuerri máiderri liá'a fiwadedeerri Dios chuáni báinacu jí'ineerri Elías.

⁴⁸Néenee báqueerri yáau madéjcanaa línda esponja, újni espumaca. Néenee'e lisábida jíni liyú liá'a vino ijíshiiyu,^j jáiwa libájini báju shitúwa, jáiwa liá Jesús firraqui jíni. ⁴⁹Ne náa'a áabica namá'ee:

—Jimáacani, wacába'aa Elías finucta liwásedacani.

⁵⁰Jesús limáidada cadánani báaniu, jáiwa máanali jíni. ⁵¹Liyáalimi, liá'a cortina templo núma lícu sáica, lishírricuawai^k béewami áaqueji cáinaculanaa. Cáinabi cúsuwai yá'ee íba wérri páquiawai. ⁵²Yá'ee útawi namáacacta máanalinimi méecuenai'eewoo, néenee íchaba washiálicuenai Dios shínaa máanalicaí néesjoocoo nacáwiacoo. ⁵³Néenee licáwia'inau báaniu liá'a Jesúsca, najíáu útawi rícuha náa'a mashíquishimica, nawárruau lirrícula liá'a chacáalee Dios shínaa jí'ineerri Jerusalén, ya íchaba chóniwenai cábacta nayá.

⁵⁴Jái'inaa liá'a soldado wácalica ya náa'a yáaine liájcha néeni túyenai Jesús, nacába'inaa cáinabi cúsucoo yá'ee quinínama liá'a bésuneerricoo, cáarru wérri'e nayá ya namá'ee:

—¡Yáawaiyii liáni washiálicuerrica Dios Cúulee!

⁵⁵Íchaba fina yáa néeni cábenai nayá déecucheji, finuenai Jesús yáajcha Galilea rícuha nayúda liyá. ⁵⁶Náiiibi ruyá léchchoo ruá'a María Magdalenaca ya ruá'a báquetoo Maríaca natúwa náa'a Santiago ya José, ya ruá'a natúwa náa'a nacúulee liá'a Zebedeoca.

^j 27:48 Liá'a vino ijíshiica áabai firracaishi mawénitai, ne náirrani náa'a chóniwenai carrúni jináatanica ya báawita léchchoo náirrani náa'a soldáoca quéewique'e léda nawówa méeca. ^k 27:51 Liéni wówerri limáca, chóque'e méenaa chóniwerri éewerri liwárruacoo Dios náneewa. Nanácu nawítee náa'a judíobinica bácai liá'a sacerdotéca éewerri liwárruacoo néeni, ya bácai báitachu camuí máanabaca.

Jesús naquénini
(Mr 15:42-47; Lc 23:50-56)

⁵⁷Jái'inaa catáwacai, línu báqueerri washiálicuerri rícuerrri jí'ineerri José, Arimatea néenee sái, liá'a lécchoo éebiderri Jesús nácu. ⁵⁸José yáau licába Pilato néerra, ya lisáta liúcha Jesús máshicaimi quéewique'e liquénicani. Pilato bánua néntregaa Jesús náanaimi Josérru. ⁵⁹Jáiwa José ya áabi nawína limáshicaimi, nawówanaani áabai wárruma íibi jí'ineerri lino, masáculai, ⁶⁰ya liwárrueda útawi wáalii rícula José shínaa, liwá-nani naquéní íiba máanui rícu. Liáwinaami linísa'inaa libáya útawi íiba máanuiyu jíni, jáiwa liáwai. ⁶¹Ne ruá'a María Magdalena ya ruá'a báquetoo Maríaca namáacau nawáanicoo útawi júntami.

Catúyacani Jesús shínaa útawi

⁶²Cajójchanaami, liwówai limá, liá'a éerri nawówa íyabactacoo, náa'a sacerdote wácanaica ya náa'a fariséobini náau nacába Pilato, ⁶³ya namá lirrú:

—Wawácali, wayá édacanineu liá'a limáni liá'a canúma yúwicaica, cáwi'inaami liyá újnibi, limá'inaa matáli éerri yáwinaami máanalicani shínaa, licáwiominaa báaniu. ⁶⁴Táda, bánua náa'a soldádoca natúyaque'e útawi, cáashia matáli éerri bésunacoo, jócubeecha náinu táayee náa'a lishínaa éewidenaicoo ya nanédu limáshicaimi, ya liáwinaami namá chóniwenairru licáwiacaalawai. Libésunactau liáni chá'a, liá'a amáarrac-talacani númashi yúwica máashii mawí liúcha liá'a quéechanacu sáimica.

⁶⁵Pilato limá'ee nalí:

—Soldado nárra iwáalia áarra natúyaque'e. Yáau itúya útawi léjta yáayu'i léenaa.

⁶⁶Náau nachúni sáica wérri útawi núma, namáaca sello íiba nácu nabáyau liá'a útawica, quéewique'e nayá náa léenaa tánashia méecu jíni, jáiwa namáaca soldádoca túyacani.

Jesús cáwiarriu máanalicai yúcha
(Mr 16:1-8; Lc 24:1-12)

28 ¹Libésuna'inau liá'a éerri nawówa íyabactacoo, jái'inaa jucá-marrai liá'a éerri quéecha sái semana nácu, María Magdalena ya báquetoo María náau nacába útawi. ²Cawíquinta cáinabi cúsucoo cadánani, jiniwata báqueerri ángel wawácali shínaa yúrrucuerriu áacai, ya lirrúniu útawirru, léeda íiba nabáyau'i útawi núma, jáiwa liwáau líta'aa. ³Liá'a ángelca licámarra quéenaca újni éenu bérudau'i, ya líibala cabálai wérri. ⁴Nacába'inaa ángel, náa'a soldádoca nachéchinau nacáarruniu ya namáacau újni máanalínica. ⁵Liá'a ángel limá nalí náa'a íinaca:

—O'icáarrudau iyá. Nuá léenaa imúrru imácoo Jesús, liá'a natáata-nimi cruz nácu. ⁶Jiní áani, cáwierriwai, léjta limáyu'umi. Íinu icába áani

namáacactami limáshicaimi. ⁷Yáa namówai madéjcalicu ya íiwa nalíni náa'a éewidenaicoo: 'Cáwerriwai, ya liáu ibéecha Galilearra, néerra icábajoni.' Léwa arrúnai'inaa nufiwa irrú liáni, —limá'ee liá'a ángelca.

⁸Náa'a íinaca náau madéjcanaa útawi néenee, cáarruni ne saícta wérri nawówa, ya nacánacau natée chuánshi saícaica nalí náa'a éewidenaicoo. ⁹Liyáalimi rímija Jesús jiáu nalí najúnta yáa litáa nalí. Narrúniu Jesúsru natúyau nanánimiyu lirrú ya nashíquia licáwa nácu. ¹⁰Jáiwa Jesús ma nalí:

—Ocáarru iyá. Yáau íiwa nalí náa'a éewidenaicoo nuájcha, náaque'iniu Galilearra, ya néerra nacába nuyájoo.

Náiiwani náa'a soldádoca linácu liá'a bésuneerricoo

¹¹Nácula náa'a íinaca náau náiiwa nalíni náa'a éewidenaicoo, néenaa náa'a soldado túyenai útawi, náiiu chacáalee rícula, ya náiiwa sacerdote wácanairru quinínama liá'a bésuneerricoo. ¹²Náani nawácanaica náau natáania náajcha náa'a salínai wácanaica quéewique'e áabenaa nawówa náajcha. Yá'ee náa íchaba warrúwa nalí náa'a soldádoca, quéewique'e áabenamaa nayáca ya náiiwaque'e léja liá'a namáni náa'a nawácanaica. ¹³Náa'a nawácanaica néewida nawítee náa'a soldádoca chá'a:

—Máta imájoo táayeemi, nácula wamáa wayáca, náa'a éewidenaicoo Jesús shínaaca, náiiu nanédu Jesús máshicaimi. ¹⁴Ya wánacaleerri wérri yácta léenaa liáni, wayá wachúni quinínama liájcha, jiní éecha ibésunau'iu.

¹⁵Náa'a soldádoca nawína liá'a warrúwa, jáiwa'ee naméda léjta namáyu'i nalí. Íchaba chóniwenai éemi liáni íiwadederri, ya cáashia chóque'e éerri náa'a judóbini namá chá'a.

Jesús íiwata nalí náa'a éewidenaicoo namédaque'e léjta liwówau'i (Mr 16:14-18; Lc 24:36-49)

¹⁶Liáwinaami, náa'a once éewidenaicoo náau Galilea néerra, lítala liá'a dúulii Jesús máni nácucha nalí. ¹⁷Ya nacába'inaa Jesús, natúyau nanánimiyu lirrú, báawita áabi éewidenaicoo napénsaa nalíwoo jócai liyá liá'a Jesúsca. ¹⁸Jesús rúniu nalí ya limá'ee:

—Dios yáa nulí quinínama lidánaniyu áacairra ya cáinabi íta'aa. ¹⁹Yáau nalí náa'a chóniwenai yéenai quinínama cáinabi ítala, ya éewida nayá quéewique'e nushínaa éewidenaicoo nulí; ibáutisa nayá nusálijinaa jí'inaa nácu, ya licúulee ya Espíritu Santo, ²⁰ya éewida nayá naméda liwánacaala liáni quinínama nuwánini iméda iyá. Nuyáminaa, yáajcha éerri jútainchu, cáashia amáarra liá'a éerrica.